

Arca Novas luuakse puidust tulevikulinna

Lk 10-11

Õiguskantsler tuvastas Järvakandi hoolekodus mitmeid puudujääke

Lk 4

Ministeerium on teinud digikonna projektiga kannapöörde. Lk 7

Haver Järveoja: "Kui ei tea, mõtleme välja."

Lk 12-13

Käsitöölane

Lk 15-18

OSTAME kasvat ja ladustatud võsa.

Võsast puhastame teeäred, kraavid ja põllumaad. Samuti ostame majanduslikult vähe väärtuslike lehtpuumetsade raieõigust. (nt lepink)

53 43 9250
Kaur@reinpaul.ee

Sõnumid

KOLMAPÄEV, 25. oktoober 2017 Nr. 43 (3001)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €

TAMREX

TAHAN PARIMAT! Vähemaga ei lepi!

*SNICKERS Workwear **TALVEJOPEGA
KINGITUSEKS
WINDSTOPPER® TALVEMÜTSI!**

SNICKERS Workwear
WINDSTOPPER® talvemüts
art 9093/0418 TAVAHIND 47 €
TASUTA*

UUS

SNICKERS Workwear
FlexiWork
õmblusteta alussärk
9425/0418 **65 €**

Pesu komplektiga
saad kaasa
TASUTA KINDAD
9578/0448

SNICKERS Workwear
FlexiWork
õmblusteta aluspüksid
9428/0418 **54 €**

SNICKERS Workwear
AllroundWork
Soft Shell jakk
1200/0404 **108 €**

SNICKERS
Workwear
Power Winter
talvepüksid
3619/0404 **117 €**

Jopega kaasa
TASUTA MÜTS
9093/0418

SNICKERS Workwear
talvejope
1178/0404 **192 €**

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20%
ja kera, kuni kaupaa jätkub!

375 ALLROUND
WORK

Snickers
WORKWEAR

Snickers Workwear AllroundWork 37.5®-isolatsiooniga talvejope

Vähekuluv, hästi istuv ja vettpidav – see on sobiv tööjakk just siis, kui temperatuur langeb. Eelpainutatud käised ja venivad paanid õlgade tagaosas annavad maksimaalse liikumisvabaduse. Tihed 3D-võrkvooder seljaosas hoiab kinni õhku, et suurendada isoleerimist, soojust ja mugavust.

1100/0404
1100/9504 **130 €**

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusesapi 35 • TARTU Aardla 114, Ringtee 37a • PÄRNU Riia mnt 169a, Savi 3 • RAKVERE Pikk 2 • VILJANDI Riia mnt 42a • JÕHVI Tartu mnt 30
VÖRU Piiri 2 • VALGA Vabaduse 39 • NARVA Maslovi 1 • HAAPSALU Ehitajate tee • PAIDE Pikk 2 • JÕGEVA Tallinna mnt 7 • TÜRI Türi-Alliku • RAPLA Tallinna mnt 2a

UUS KAUPUS
KEILA
Keki tee 1

Juhtkiri

Seni olid liitmised, nüüd algavad reformid

Valimised ei tähenda kaugeltki seda, et haldusreform ongi nüüd ära tehtud. See ei saa tehtuks veel ka 1. jaanuariga, kui uued vallad peavad täisvõimsuse ja -vastutusega toimetama hakkama.

Kodanike teadvusse hakkab suur muutus alles järkjärgult jõudma isiklike kogemuste kaudu. Selles mõttes on äärmiselt oluline, et sel nädalal alustavate volikogude kõik liikmed tunneksid täit vastutust nii enda valijate kui ka kõigi ülejäänud inimeste ees, sest sellest, kui asjalikult ning mõistusepäraselt uut elu alustatakse, sõltub, kui valusalt või valutult see elanikkonda riivab.

Kõige lihtsam on oma arenguga edasi minna Kohilal, sest siia ühinemiste tsunami ei ulatunud. Pooleliolevate töödega ja juba varem silme ette seatud eesmärkidega lähevad edasi ka senised vallajuhid. Jääb loota, et suur valimisvõit IRLi esinumbritele pähe ei hakka ja neil jätkub tähelepanu ning tarkust ka volikogu ülejäänud liikmete ettepanekute ja märkustega arvestamiseks.

Samuti Märjamaal, ja tahaks loota, et ka Kehtnas ei tohiks ületamatuid takistusi ees oodata, kui tahetakse ennast ikka täielikult pühendada nendele inimestele, kelle teenistusse läbi valimiste on asunud. Seda enam, et senisel Kehtna vallal peaks olema ju üsna põhjalik erinevate piirkondade kokkusulutamise kogemus.

Kõige keerulisemad muutused ja sobitamised seisavad ees kahtlemata Rapla vallas. Esmapilgul on isegi raske ette kujutada, mis võiks olla see miski, mis seoks näiteks Vahastu Lõpemetza külaga ja pakuks sealjuures huvi veel ka Raplale. Selles mõttes tundub väga intrigeeriv Rapla Vallakodanike Liidu plaan moodustada volikogu juurde traditsiooniliste komisjonide kõrvale veel üks, mis tegeleks põhiliselt ainult regionaalsete küsimustega. Sümpaatne on ka mõte võtta vallavalitsuse liikmeteks piirkondade juhid, kes aitaksid äärealadel silma peal hoida ja tekkivaid probleeme juba eos lahendada.

Ajaleht 25 aastat tagasi

Kas jõuluks külm tuba? Maavanema infotunnist

Nädalaring 29. oktoobril 1992: Väljas langevad külma- kraadid nullist madalamale, ruumides läheb jahedamaks, et mitte öelda: päris külmaks. Sooja antakse range kokkuhoiurežiimi järgi ja niisugust sooja (leigust) jätkub radiaatorites veel novembrikuuks. Detsembriks enam mitte, kui tarbija ETTE EI MAKSA, et oleks raha, mille eest kütust osta.

Tarbija ju maksaks, kuid tal pole raha. Paljudel elanikel ei jätku palgast (riiklik kompensatsioon on ette nähtud tagantjärele), ettevõttele ja majanditele pole nende töö eest raha laekunud, alevid ja vallad suudavad kompenseerida vaid kütuse tegeliku ja kehtestatava hinna vahe. Nagu nõiarang. Välja murda aitab sellest kõige paremini iseenda taip ja ettevõtlikkus.

Maavalitsuse ruumides keelatakse suitsetamine

Kuigi kütma ei ole ikka veel hakatud, on maava-

litsuse tööruumid nüüd siiski soojemad kui paar nädalat tagasi: aknad on seest kaetud tuult pidava killega. See, et kiletamisega on häiritud maja loomulik ventilatsioon, toob endaga kaasa otsuse keelata hoones suitsetamine.

Arutlusi kunstist pimedas toas

Ühel oktoobriõhtul kogunes Rapla Mahlamäe ühte korterisse väike seltskond. Radiaatorid olid külmad ja elektrikatkestuse tõttu istuti küünlavalgel. Ning räägiti kunsti- või õigemini üldise loometegevuse tulevikust Raplas ja maakonnas. Üks asi, mis ajendas kokku tulema, oli kunstinaitude paiga jätkuv puudumine. Sellega seostusid mõtted elavdada loomeinimeste seltsielu, pakkuda kooskäimise võimalusi kõigile, kes seda sooviksid ja vajaksid, olgu siis tegu kunstnike, fotograafide või kirjanikega. Aeg-ajalt kaldus jutt võimalikele ruumivariantidele Rapla alevis, ent üldisemalt kõneldi ühe loomefondi asutamise ideest.

Südamelt ära

Mis päriselt oluline

Katri Reinsalu

Käisin mõned nädalad tagasi Ameerika Ühendriikides. See oli juba kolmas kord, kui ma selle lõputuna näiva lennusoidu ette võtsin. Iga kord tulen ma reisilt tagasi natuke kahetiste tunnetega.

Ei ole kahtlustki, et nad on seal ookeani taga palju jõukamad ja paremal järjel kui meie siin Eestis. Elatustase on kõrgem ja see paistab juba lennujaama uksest välja astudes silma. Tänavad on puhtamad, autod suuremad, majad veelgi suuremad ja olemine kuidagi helgem.

Iga kord tabab mind jälle see äratundmine, et Ameerika ongi, nagu ta filmides paistab. Hommikul sõidavad maja eest mööda needsamad kollased koolibussid, mida „Simpsonites“ näinud olen. Majaesisele sissesõiduteele on postiljon visanud ajaleherulli. Söögi-kohtades on teenindajad, kes sind hellitavalt kallakeseks kutsuvad. Elu kui filmis.

Esmalt tabab vaevumärgatav kadetus. Tahaks ka sellist elu. Tahaks iga aasta maaliliselt kaunisse paika reisida, tahaks kappide viisi ilusaid riideid, tahaks seda

suurt maja, mille igale toale isegi eesmärki ei leia.

Mis siin salata, neid Ameerika unelma märke on juba ammu ka meil siin näha. Terved külad täpselt ühesuguseid maju, mille garaazis laiutab pere pühapäevaauto. Kuulus iPhone hullutab eestlasi vaat et samapalju kui ameeriklasi.

Aga pärast paari esimest ookeani taga veedetud päeva mõtted selginevad. Enamasti on see hea elujärg saavutatud tööga. Raske aastatepikkuse alati kestva tööga. Kaheteist-tunnised tööpäevad kuus päeva nädalas. See ainuke vaba päev kulub tõenäoliselt oma liiga suure maja eest hoolitsemisele. Aega pere jaoks napib ja peagi muutuvad omavahelised suhted pealiskaudseks.

Kõik on ümberringi nii püüdliselt abivalmid sellepärast, et kohtusse kaebamine on naeruväärselt lihtne ja justkui poolte ameeriklaste lemmikhobi.

Teenindajad on mu vastu nii südamlikult soojad mitte sellepärast, et ma neile kustumatu mulje olen jätnud. Peamiselt ikka sellepärast, et suur osa nende palgast tuleb ikka jootraha arvelt. Kõik on ümberringi nii püüdliselt abivalmid sellepärast, et kohtusse kaebamine on naeruväärselt lihtne ja justkui poolte ameeriklaste lemmikhobi.

Käisin sel korral muuhulgas ka Niagara juga Kanada piiril uudistamas. See oli ilmselt mu reisi kõige eredam hetk. Meeletud kogused vett sinust vaid mõne meetri kauguselt mööda tuhisemas. Seistes selle tohutu veemassi läheduses, tekib paratamatult jõuetuse tunne. Kuidagi loomulikult saab selgeks, et see ongi päris. Loodus oma vääramatu jõuga on tõeline. Kõik see meeleu tarbimine, võltsnaeratused ja naabrist parem olemine tundub selle looduse meistriteose kõrval tühine.

Ma ei tea, miks inimestel on nii lihtne lasta end asjade säräl ära võluda. Eks see soov teisest parem olla on vist natuke nagu meie geenikoodi sisse kirjutatud. Siht silme ees, teeme kõike, et end natuke jõukama ja paremana näidata. Pole vist ime, et selline mõtteviis palju katkisi inimesi toodab, kes siis psühholoogide juures end kokku lappida

püüavad.

Reisi viimastel päevadel tabab mind alati meeleu koduigatsus. Mõistagi võiksid Eestis asjad teatud valdkondades paremini olla. Aga see Ameerika unelm võib minust rahulikult sinna ookeani taha jääda. Mulle tundub, et minu kodupaigas on inimesed tõeliste väärtustega paremas kontaktis.

Küsitlus

Kas olete autol juba rehvid ära vahetanud?

Triin, kodune: Mul ei ole autot, mu emal on. Emal autol ei ole veel rehvid vahetatud, aga lähiajal on plaanis.

Maie, ettevõtja: Ei ole. See nädal on plaanis naelrehvid alla lasta panna.

Aleksander, katlamaja töötaja: Ei, vara veel. Kui järgmine nädal sooja tuleb, siis ei pane, aga kui jääbki külmaks, siis vahetan. Asfalt on kuiv, ei ole midagi karta.

Viktor, pensionär: Jah, elu sundis. Nädalavahetusel vahetasin.

Ly, õpetaja: Ei ole, aga mul on 31. oktoobriks pandud aeg, sest kohti lihtsalt ei ole. Kõik on täis juba. Eile helistasime, tahtsime homme, siis vastati, et homme või? Hästi tahetud! 31. oli esimene vaba aeg.

Heino, ekskavaatori juht: Veel ei ole. Millalgi tuleb enne detsembrit ära vahetada, veel ei kiirusta.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Päevapilt

Tekst ja foto: SIIM SOLMAN

Vello Tamm on mees, kelle kirk on kahtlemata hobused. Igal aastaajal leiab ta neile ka Rapla linnapildis tööd. Laupäeval võis Rapla vahel liikuja näha, kuidas Vello koristas hobusega kõn- niteedele langenud lehti.

Jõujooned on paika loksumas ja kired vaibumas

Raplamaa Sõnumid mokraatide esinumber Tõnis Ees seisavad vastvalitud vallavolikogude esimesed istungid – täna tuleb kokku Kohila volikogu, homme on koosolekud Kehtnas, Märjamaal ja Raplas. Kuigi poliitikas kehtib rusikareegel, mille järgi ei ole mitte midagi kindel enne, kui kokkulepped on hääletatud ja spiikri haamrikolksuga kinnitatud, püüab toimetus ikkagi kaardistada loetud tunnid enne ajaloolisi volikoguistungeid maakonnas valitsevaid meeleolusid.

Kehtna

Teisipäeva südapäev. Senise vallavanema **Indrek Kullami** telefon hüüab küll kutsuvalt, kuid ei vii sellegipoolest helistajat kokku Kullami endaga. Selle eest on kättesaadav aga Kehtna vallas kõige suurema hääletusaagi kogunud Järvakandi esindav **Katrin Anto**. Ta hoiatab kohe vestluse alguses, et ei ole läbirääkimiste kõigi nüanssidega päris hästi kursis, kuid usub, et üldpildist peaks tal ettekujutus olema.

Selle järgi saab valimised võitnud valimisliit Väärtuslik Kodupaik endale õiguse seada vallavanema kohale kandideerima oma esinumber Indrek Kullam. Volikogu esimehe koht oli kuuldavasti juba enne valimisi lubatud EKRE esinumbri **Mart Järvikule**. Katrin Anto ütleb aga, et Järvakandi valimisringkonnas valimisvõidu võtnud Keskerakonna nimekirja võitles selle koha siiski endale ja nii peaks volikogu esimeheks saama **Peeter Kustmann**.

Ka ülejäänud nimekirjad – VL Avatult ja Ausalt, EKRE ja sotsiaaldemokraadid – on lubanud koalitsiooniga ühineda. Nii on pinged uues Kehtnas maha võetud. Vähemalt esialgu.

Üldjoontes kinnitab Katrin Anto öeldut ka sotsiaalde-

Blank, kes ise seisis eile õhtul siiski veel valiku ees – seadus lubab Riigikogu liikmetel ja ka ministritel osaleda kohalike omavalitsuste töös, kuid keelab selle kategooriliselt maavanematel. Nii pidigi **Tõnis Blank** eile õhtuks otsustama, kas võtab valijate pakkumise vastu ja läheb volikogusse ning lahkub päeva pealt maavanema kohalt. Pool kolm pärastlõunal oli ta seda meelt, et jääb vahest siiski aasta lõpuni maavanemaks ja kandideerib rahandusministeriumi poolt maakonda loodava regionaalhalduse talituse juhi kohale, kuigi kahtles, kas tal on väljavaateid seda kohta endale saada.

Katrin Anto jutule oskas Blank juurde lisada niipalju, et volikogu aseesimehe koht peaks minema valimisliidu Avatult ja Ausalt liikmele **Allar Lällile**.

Esialgu võiksid need kokkulepped tõesti eri nimekirjade vahelisi pingeid vähendada, kuid ees on mitmeid õhus olevaid küsimusi, millele praegu veel üheselt mõisteta vaid vastuseid ei ole. Näiteks see, mismoodi hakkab toimetama Järvakandi osavald.

Rapla

Osavaldal tõlgendatakse ka Raplas mitut moodi. Seniste kokkulepete järgi peaksid

Aare Heinvee.

need tulema Kaiu ja Juuru. Mis see on ja mida tegema hakkab, on valimised võitnud valimisühenduse Rapla Vallakodanike Liit juhi **Alar Mutli** sõnul praegu veel raske vastata. Mutli ettekujutuses peaks iga osavald ise endale põhimääruse tegema, mille siis volikogu kas kinnitab või tagasi lükkab.

Muus osas, usub ta, võiksid asjad nüüd juba paika loksuma hakata. Rapla valla koalitsiooni moodustavad Rapla Vallakodanike Liit 2017 (8 kohta), EKRE (5), Keskerakond (2) ja IRL (1). Opositsiooni jäetakse ilmselt valimisliit Ühinenud Kogukond ja Reformierakond.

Eilseks oli kokku lepitud, et volikogu esimehe kohale esitatakse **Rene Kokk** EKRE-st, volikogu aseesimehe koha saab IRL ehk **Tarmo Lukk**, vallavanemaks seatakse Vallakodanike Liidu poolt ette pandud **Piret Minn**.

Enda kohta ütleb Alar Mutli, et temal ei ole ambitsiooni kandideerida ei vallavanema ega volikogu juhi kohale. „Ma olen vallavanem juba olnud, nii et see kogemus on mul juba olemas,“ muigab Mutli ja lisab siis tõsisemalt, et on võtnud endale kohustuse jätkata viis aastat koos käinud Rapla Vallakodanike Liidu juhtimist. Täna võib seda pidada lokaalseks, kuid valla kontekstis oluliseks poliitiliseks liikumiseks, mis ühendab erineva maailmavaatega ning erinevate huvidega inimesi, kelle jaoks on oluline Rapla valla areng ja käekäik. Liitu kuuluvate inimeste nimekiri on tunduvalt pikem kui valimistel kandideerinute nimistu.

Opositsiooni jäänud vali-

Urmas Kristal.

misliidu Ühinenud Kogukond esinumber ja Rapla vallas kõige suurema hääletusaagi kogunud **Aare Heinvee** ütleb tulevikku vaadates sügavmõtteliselt, et kui valla juhtimisel suudetakse üle olla isikutevahelistest erimeelsustest, siis on Rapla vallas lootust edukaks arenguks.

Märjamaa

Valimisliidu Vigala esinumber, senine Vigala vallavanem **Priit Kärnsna** ütleb, et uues Märjamaa vallas mingeid erilisi intriige ei ole. Põhimõttelises küsimustes on kokkulepped olemas. Ka osavalla küsimus on Märjamaal koos liitumislepinguga lahendatud ning valla leheküljele üles pandud. Teised vallad võiksid sellest eeskujuga võtta. Seda, et Märjamaa Vigalale kuidagi liiga hakkaks tegema, Kärnsna ei karda, kuigi vallajuhtide kohad on Märjamaal omavahel ära jagatud.

Valimisliidu Märjamaa esinumber **Urmas Kristal** kinnitab, et kõige tähtsam on üksmeel tõesti leitud. Koalitsiooni moodustavad valimisliidud Märjamaa, Meie Inimesed ja Vigala. On kokku lepitud, et volikogu esimeheks võiks saada Urmas Kristal ja vallavanemana võiks jätkata **Villu Karu** Meie Inimestest. Ka Urmas Kristal kinnitab, et Märjamaalt pole mõtet intriige otsida, seal lahenevad probleemid viljaka koostöö tulemusel.

Kohila

Kõige selgemad tunduvad asjad olevat Kohilas, mida ei ole raputanud ka ühinemiste üleelamised. Pikka aega siin valitsenud IRL võttis seegi kord ülekaaluka valimisvõidu

Heiki Hepner.

ja saab rahumeeli, liitlasi otsimata seni tehtut jätkata. Senine vallavanem **Heiki Hepner**, kellele on tehtud ettepanek samas ametis jätkata, ütleb, et tänasel volikogu istungil valitakse vaid volikogu esimees, kelleks peaks saama taas **Jüri Vallsalu**.

Priit Kärnsna. Fotod: SIIM SOLMAN

Hepneri sõnul ei tähenda ülekaalukas võit siiski seda, et teiste volikogusse pääsenud nimekirjadega ei arvestata. Koostööd peetakse Kohilas oluliseks, ütleb ta ja täpsustab, et EKRE-ga on jõutud juba ka veidi põhjalikumalt rääkida.

Harri Õunapuu loobub Rapla vallavolikogu liikme kohast

Raplamaa Sõnumid

Rapla veteranpoliitik, Raplamaa esimene maavanem ja kahekordne minister (1991-1992 põllumajandusminister ja 2002-2003 rahandusminister) on otsustanud poliitikast taanduda. Esmaspäeval andis ta oma soovist teada valimiskomisjonile ja saatis Raplamaa Sõnumite toimetusele ka selgituse, miks on otsustanud loobuda tööst Rapla valla volikogus.

„On aeg arvestada tervise märguannet ning perearsti ja kardioloogi nõuandeid

võtta elu rahulikumas positsioonis. Ilmselt on aeg käes, kus tervis tuleb seada prioriteediks ja rohkem olla lastelastega ning sõprade ringis.

Aitäh neile, kes olid mulle toeks viimastel valimistel, samuti suur tänu kõigile, kes on läbi aegade mind toetanud mitmeid kordi Rapla valla ja Riigikogu valimistel. Lugupidamisega Harri Õunapuu.“

Harri Õunapuu asemel saab volikogu liikmeks Kaiu valla viimase volikogu esimees Sirje Laansoo.

Katrin Anto.

Alar Mutli.

**TÄNUAVALDUS
VALIJATELE**

**Rapla Vallavolikogu valimistel
Eesti Konservatiivse
Rahvaerakonna
nimekirja kandidaadid
TÄNAVAD OMA VALIJAIID**

Raamatukoguhoidjate võistkond saavutas mälumängus teise koha

Õie Paaslepp

Raamatukogupäevade avapäeval Pärnu kutsehariduskeskuses toimunud raamatukoguhoidjate mälumängul osales 14 võistkonda. Võistlus oli üsna tasavägine: esimeseks tuli Lääne maakonna keskraamatukogu võistkond, järgnesid Rapla maakond ja Lääne-Virumaa keskraamatukogu.

Raplamaad esindasid Edith Alasi Märjamaa valla Laukna haruraamatukogust, Triinu Tamberg Raikküla raamatukogust ja Annika Toom Rapla keskraamatukogust.

Raplamaad esindanud võistkonnad on olnud läbi aegade tublid mälumängijad, nii oli see ka tänava.

Politseiteated

Kehtna vald

19. oktoobril teatati, et Kumma külas varastati veiste karjamaalt ettevõttele kuuluvad kaks lihavesiveisikat. Vargusega tekitatud esialgne varaline kahju on 1500 eurot.

Märjamaa vald

20. oktoobril kella 20.09 paiku juhtus liiklusõnnetus Tallinna-Pärnu-Ikla maantee 49. kilomeetril, kus 77-aastane mees sõitis sõiduautoga Mazda Premacy tagant otsa Vardi-Nurme teele vasakpöört sooritava 33-aastase mehe juhitud veoauto Mercedes-Benz Actros haagisele. Mazda juht ja kaasreisija, 74-aastane naine, toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

Rapla vald

18. oktoobril teatati, et Raplas Kauba tänaval asuva meelelahutusasutuse juures tungisid seni tuvastamata isikud kallale 32-aastasele mehele, kes sai viga ja toimetati haiglasse.

18. oktoobril teatati, et Kuku külas hävitas veisekari tallamisega riigifirmale kuuluvad kuuseistikud, esialgne tekitatud varaline kahju on ligi 8300 eurot.

18. oktoobril teatati, et Purila külas varastati veiste karjakoplist ettevõttele kuulunud lihavesiveisikud. Vargusega tekitatud esialgne varaline kahju on 1200 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Õiguskantsler tuvastas Järvakandi hooldekodus mitmeid puudujääke

Tänava 25. mail kontrollisid õiguskantsleri nõunikud ette teatamata Järvakandi hooldekodu ning täheldasid mitmesuguseid puuduseid.

Stina Andok

9. oktoobril saatis õiguskantsler Järvakandi hooldekodu juhatajale Tiina-Kai Logbergile kirja, milles tõi välja asjaolud, mida saaks ja peaks hooldekodu tegevuses arendama. Kontrollkäiku teinud ekspert tuvastas, et töötajaid on vähe ja nende töökoormus liiga suur, mistõttu kannatab teenuse kvaliteet.

Samuti märgati, et klientide eest hoolitsemiseks ei ole piisavalt abivahendeid, näiteks spetsiaalset pesemisraami ja piisavalt potitoole.

Puudulikuks hinnati ka hooldekodu dokumentatsiooni, näiteks puudusid hooldusplaanid. Hooldusplaanide koostamine on aga teenuseosutaja seadusest tulenev kohustus ning sellest ei saa loobuda. Täheldati veel, et senisest enam tuleks tähelepanu pöörata hooldekodu asukate vaba aja sisustamisele. Probleemina nähti, et hooldekodu inimestele ei ole tagatud piisavalt privaatsust. Näitena toodi, et igal kliendil peaks olema isiklike asjade hoidmiseks oma kapp, kuid privaatsus tuleks tagada ka hügieenitoimingute tegemisel.

Järvakandi hooldekodu juhataja Tiina-Kai Logbergi sõnul on õiguskantsleri nõunike poolt täheldatud puudused suuremalt jaolt seotud hooldekodu piiratud eelarvega.

Foto: SIIM SOLMAN

Õiguskantsler ei pea õigeks, et samas hoones teisel korrusel asuvat perearstikabinetti külastavad inimesed läbivad hooldekodu ruume. Probleeme täheldati ravimite käsitlemise ja manustamisega, näiteks ei olnud võimalik paljude retseptiravimite puhul aru saada, millisele kliendile need olid määratud.

Järvakandi hooldekodu

juhataja Tiina-Kai Logbergi sõnul on õiguskantsleri nõunike poolt täheldatud puudused suuremalt jaolt seotud hooldekodu piiratud eelarvega. Logberg kinnitab, et järgmise aasta eelarvet koostades võetakse kindlasti arvesse õiguskantsleri kirjas välja toodud soovitusel. Hetkel vormistab Logberg oma vastust õiguskantslerile, mis

tuleb esitada hiljemalt 30. oktoobril.

Järvakandi vallavanema Mart Järvi sõnul on lähiajal kavas luua iseseisev äriühing, mille omanikuks oleks Kehtna vald ning mis hakkaks majandama Järvakandi hooldekodu. Järvik rääkis, et sellisel juhul saadakse laenu võtta, mille toel üle õue asuvasse endisesse internaadimajja laieneda.

Nimelt näeb Järvik, et endist internaadimajja saab hakata laenu toel esimesest korrusest alates tasapisi renoveerima ning aegamisi hooldekodu asukad sinna ümber kolida. Tulevikus oleks hooldekodul seega rohkem kohti, mis tähendab, et saab rohkem inimesi vastu võtta ning seeläbi suurendada ka eelarvet ja lahendada tekkinud puudused.

Rappeli keskuse ehtepood langes varaste ohvriks

Katri Reinsalu

Reede öösel vastu laupäeva tungisid vargad Rappeli keskusesse ning varastasid Karmani ehtepoest kuld- ja hõbeehteid. Esialgsel andmetel on poe tekitatud varaline kahju ligikaudu 20 000 eurot.

Ei poe omanik ega Lääne ringkonnaprokuratuur jaga juhtunu kohta kommentaare, sest käimas on kriminaalmenetlus.

Rappeli keskuse juhatase liige Sven Mihailov ütles, et vargus avastati turvaalarmi tööle minemise peale. Kuigi sellele reageeriti kiiresti, olid vargad juba põgeneda jõudnud. „Kurb on, et selline asi juhtus,“ ütles Mihailov.

Tal on teada, kuidas vargad majja sisenesid, kuid teistele ideede andmise vältimiseks

ta seda avalikkusega ei jaga. „Loodame, et see on üksiku juhtum. Loodan, et see ei olnud keegi kohalik. See ei teeks Rapla linnale au,“ ütles Mihailov.

Ehtepoodi sisenemiseks lõhkusid vargad vitriinakna. Mihailov ütles, et keskus tegeleb praegu jooksvate probleemidega ning eile sai pood uue vitriinklaasi.

Politseile on antud ligipääs keskuse turvakaamerate linstustele ja väljavõtteid on ka avalikkusega jagatud.

Politsei palub ühendust võtta kõigil, kes 20. oktoobri öösel Rapla linnas või selle lähiümbruses kahtlaselt käituvaid inimesi või autojuhte märkasid. Sellest saab politseid teavitada telefonil 509 3948 või saates e-kirja aadressile: jaan.aas@politsei.ee.

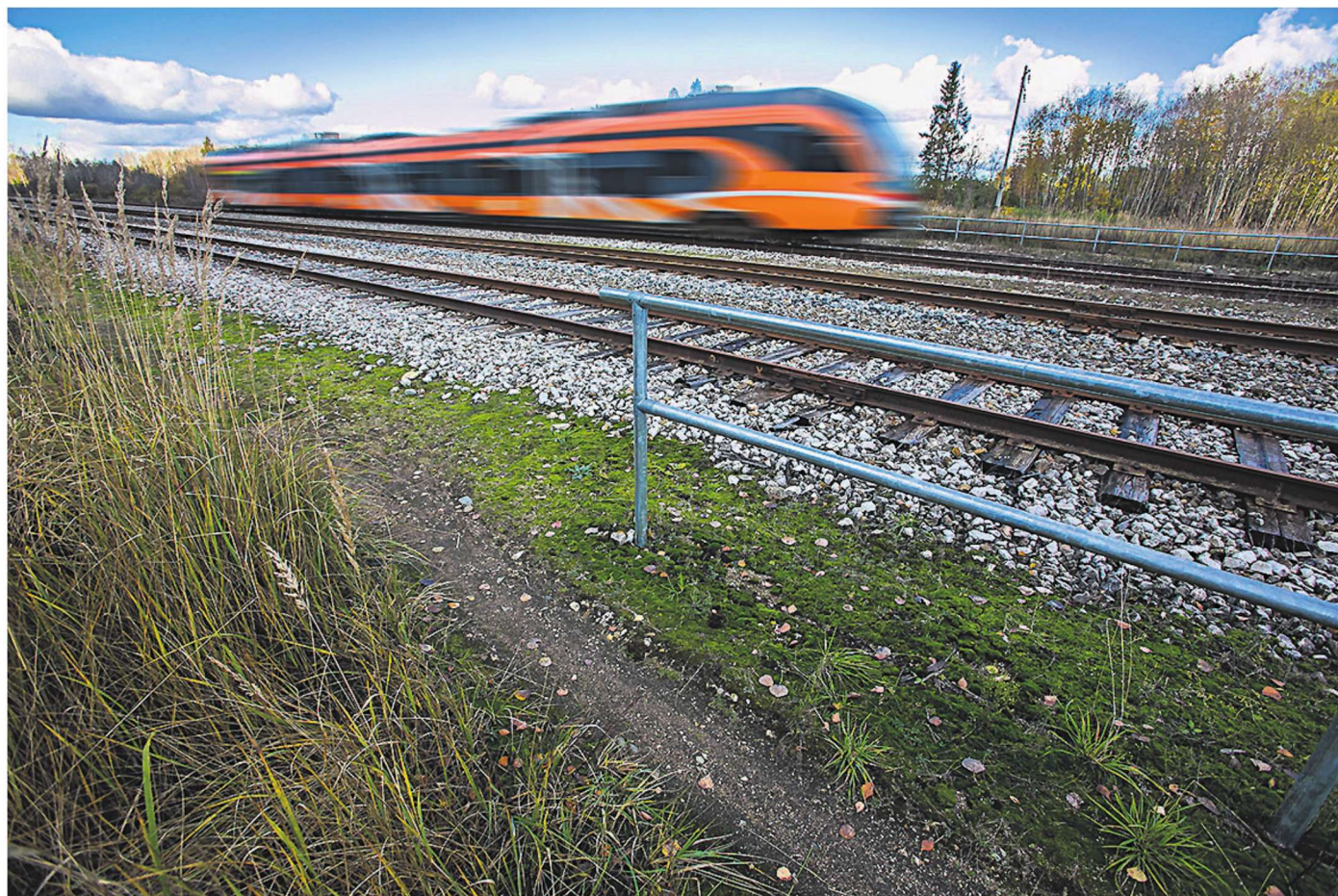
Foto turvakaamerast.

Lelle raudteeülekäigu taastamine nõuaks palju tööd

Vastukajana Raplamaa Sõnumite eelmisel nädalal kirjutatud loole Hagudi raudteejaama väljaarendamise varjupoolest andsid endast märku Lelle elanikud. Mõned aastad tagasi kaotati jaamast Rapla poole jäänud jalakäijate raudteeülekäik. Kohalikud tunnevad aga ülekäigu järele vajadust ning kasutavad kohta raudtee ületamiseks siiani.

Katri Reinsalu

Kui uurisime Lelle raudteejaamast mitteametliku ülekäigu kohta, näidati meile suund kätte. Küsimusele, miks inimesed ametlikku ülekäiku ei kasuta, pakkus jaamatöötaja, et nad usuvad, et mitteametlik ülekäigutee on lühem. Sissetalutud rada hakkab tõesti kohe silma, kui piirded raudtee ümber lõppevad, ja on näha, et kohalikud kasutavad seda paika raudtee ületamiseks üsna usinalt. Ülekäigurajast pole seal tänasel päeval aga märki järel. Vastupidi, lähedusse on hoopis silt üles seatud, mis hoiatab, et raudteel käimine on ohtlik.

Inimesed usuvad, et mitteametlik ülekäigutee on lühem ja kasutavad raudtee ületamiseks vana kohta. rada.

Edelaraudtee Infrastruktuuri AS-i juhatuse liige Rain Kaarjas kinnitas, et ülekäik suleti juba aastaid tagasi. „Tegemist oli tüüpilise isetekelise ülekäiguga, mis on ohtlik ning ohutuse seisukohalt lubamatu,“ selgitas ta. Samas ütles

Kaarjas, et sellesse kohta on võimalik ülekäik ehitada, kuid see eeldab teatud tingimuste täitmist. Vältimatu eeldus on teeseaduse nõuetele vastava tee rajamine. Raudteeülekäiku ei saa ehitada niimoodi, et see on olemasoleva teedevõrguga

ühendamata.

„See peaks algama kohaliku omavalitsuse (või muu huvitatud isiku) planeeringu algatamisest, milles sisalduvad kõik teeseadusega nõutud detailid. Kui planeering on vastu võetud ning tee projekteeritud

(koos raudteeülekäiguga), tuleb Tehnilise Järelevalve Ametilt taotleda ehitusluba. Tee maksumuse osas jään vastuse võlgu, kuid ülekäigu rajamine maksaks ca 20 000 eurot,“ selgitas Kaarjas.

Senine kogemus näitab, et

just nimelt tee rajamise kulude katmine on punkt, mille juures enamasti asjaajamine ka pooleli jääb. „Kahjuks senine praktika näitab, et head ja õiguslikult korrektset lahendust ei ole,“ lisas Kaarjas.

Kehtna vallavanem Indrek Kullam on probleemiga Lelles kursis. Ta selgitas, et ühel pool raudteed on tõesti valla maa. Teisel pool raudteed asuv maa on aga eravalduses. „Meie ei saa eramaale teed teha,“ ütles Kullam. Oleks märkimisväärselt lihtsam tegutseda, kui mõlemad maatükid oleksid valla omanduses. See eeldaks aga esmalt maa erastamist.

Samuti tõi Kullam välja, et varem Edelaraudtee Infrastruktuuriga suheldes on ka nemad öelnud, et tegemist on keerulise kohaga. Seal jookseb paralleelselt neli paari raudteerööpa. Nii pika ülekäigu ehitamine on suhteliselt keeruline.

Kullam rääkis, et vallas on asja põhjalikult arutatud ja otsitud ka alternatiive, kus ülekäik olla võiks. Samal ajal jääb aga alati võimalus, et maaomanik keelab ühel hetkel oma maal käimise ja seistakse taas probleemi ees.

Vallavanem lisas, et tegelikult ei võida inimesed vales kohas raudteed ületades kuigi palju, ehk vaid mõned sajad meetrid. Pigem oleks selles olukorras tema arvates mõistlik muuta sissekujunenud harjumusi.

Foto: SIIM SOLMAN

Märjamaal rajatakse vana maja asemele taimeaed

Sel nädalal lammutatakse Märjamaa alevi peatänava ääres paiknenud elumaja, mille asemele rajatakse taimeaed.

Stina Andok

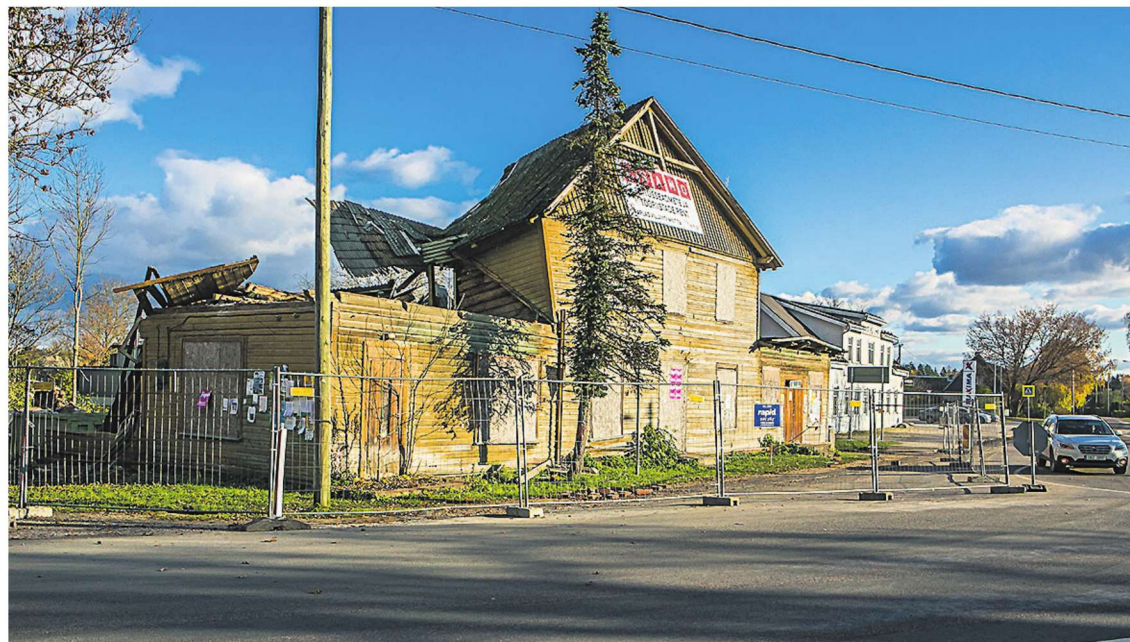
Muinsuskaitse kultuurimälestiste riiklikus registris 20. sajandi väärtuslikumate hoonete nimekirjas Märjamaa alevi keskuse puithoonestuse hulgas nimetatud 20. sajandi algusest pärit elumaja on leidnud oma lõpu. Mõned aastad tagasi pidi Maxima oma poodi selle maja kõrvale rajades silmas pidama miljööväärtusliku ilme säilitamist. Märjamaa valla ehitusspetsialisti Helgi Tammaru sõnul läheb aga vana, amortiseerunud arhitektuurimälestis nüüd täielikult lammutamisele ja uut hoonet krundile selle asemele ei kerki.

Krundil omanik on seni alaliselt üksnes Pärnumaal tegutsenud Milvi Raud. Raud peab Tõstamaal oma talu nimelist

Sillametsa taimeaeda ja on otsustanud tegevust laiendada ka Märjamaale. Nimelt on Raud seni taimedega Märjamaal kauplemas käinud üksnes laupäeviti, kuid sellest on jäänud väheseks.

„Varsti saame platsi lagedaks ja kui head sügist annab, siis saame aia ümber ja kasvuhoone sisse,“ ütles Raud. Uut hoonet vana maja asemele ei kerki, kuid krundile paigutatakse umbkaudu 200 ruutmeetri suurune kasvuhoone. Seal hakkab Raud pakkuma hooajaliselt suvelilli, püsikuid, puid, põõsaid ja ampleid. „Alustame aprillis võõrasemadega,“ lubas naine. Hooaeg kestab olenevalt ilmadest kuni külma aastaaja, talve saabumiseni.

Kodukohas Tõstamaal on sarnane taimeaed tegutsenud teist hooaega ja Raud sõnul rahvale see meeldib. Koduaias on naisel üle 400 lillesordi ning kuigi kõiki neid taimeaeda vedada ei jaksa, saab sortiment olema siiski suur ja valikut palju. Kohaliku lillepoe omanike rahustuseks ütleb naine, et lillepoodi ta pidama ei hakka ning lõikelilli taimeaeda ei tule.

Mõned aastad tagasi pidi Maxima oma poodi selle maja kõrvale rajades silmas pidama miljööväärtusliku ilme säilitamist. Nüüd see maja lammutatakse. Uut hoonet vana maja asemele ei kerki, kuid krundile paigutatakse umbkaudu 200 ruutmeetri suurune kasvuhoone.

Foto: SIIM SOLMAN

Hull teadusepisik nakatab paljusid

Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse (HITSA) eestvedamisel korraldasid õpetajad ja haridusasutused oktoobrikuus lastele tehnoloogia õpitubasid. Rapla maakonnast haaras üleskutses kinni Rapla ühisgümnaasium, kus toimus reede õhtul „Saja hullu teadlase öö“.

Katri Reinsalu

Ettevõtmine sai teoks üleuroopalise programmeerimisnädala Code Week raames. Selle eesmärk oli tutvustada lastele ja noortele, kuidas tehnoloogiat enda kasuks tööle panna. „Kõik saab alguse laste huvist tegeleda põnevate ja mänguliste tehnoloogiliste vahenditega. Robotid, mida ise liikuma panna, arvutimängud, mida ise programmeerida, on Eesti koolides üha populaarsemad. Õpetajate kaasabiga aitame arendada õppijate tehnoloogilist kirjaoskust, aga ka tulevikuks

Põgenemistoas tuli osalejatel erinevaid matemaatika ja füüsika ülesandeid lahendada. Iga õige vastus juhtis järgmise punktini.

Foto: SIIM SOLMAN

vajalikke sotsiaalseid oskusi nagu eluliste probleemide lahendamine ja meeskonnas töötamine,“ selgitas HITSA digivaldkonna programmijuht Inga Kõue.

Nagu nimestki aru saada, võttis Rapla ühisgümnaasiumis õpitubadest osa sada

õpilast. Teadlaste ööle pääsesid vaid kõige kiiremad registreerujad. Kuna tegemist oli avaliku üritusega, võisid osa võtta kõikide koolide õpilased.

Omajagu põnevust andis ettevõtmisele juurde selle kellaaeg. Algust tehti õhtul

kella viiest ja õpitoad kestsid õhtul üheksani. Õpetaja Anely Pedai, kes oli just väiksemate laste rühmajuht, ütles, et lastele õpitoad väga meeldisid, aga õhtu oli nende jaoks ka üsna väsitav. Õnneks algas järgmise päeval juba vaheaeg.

Esimese hooga kogunesid

kõik väikesed hullud teadlased kooli auditooriumisse, kus etendati lühike näidend. Valjude paukude saatel ilmusid etenduse lõpus laste ette grupijuhid. Iga õpilane sai kooli uksest sisse astudes oma käe peale numbri. Selle numbri järgi leidis ta nüüd üles oma rühmajuhi ja kaaslased.

Moodustati kuus rühma, kes hakkasid erinevaid õpitubasid väisama. Õpitoad panid osaliselt kokku ühisgümnaasiumi õpetajad ja õpilased. Koolimaja teisel korrusel sai näiteks puusad liikuma teleka ees tantsuharjutusi tehes. Lähedalasuvas ruumis võeti ette kokakunst. Näiteks sai seal õppida, kuidas kuivjäät maitsvat jäätist valmistada.

Natuke vanemate teadmised pandi proovile maja kolmandal korrusel põgenemistoas. Seal tuli lahendada ruumi paigutatud ülesandeid. Iga õige lahendus juhatas järgmise punktini. Kõikide punktide edukal läbimisel leidsid õpilased lõpuks võtme, millega toast nii-öelda põgeneda.

Osa õpitubade juhendajad olid aga väljastpoolt kooli. Virtuaalreaalsust tutvustas inimene Tartu Virtuaalreaalsuse keskest. Tal oli kaasas

vastav tehnika, mis teadlasehakatistele eriti löbu pakkus. Ka teadusteatri ja robotika õpitubades tegutsesid inimesed väljastpoolt kooli.

Samuti olid eri klassiruumide ustele QR-koodid kleebitud. Nutitelefonil abil avanes uus ülesanne. Ülesanded olid seotud Eesti vabariigi läheneva 100. sünnipäevaga. Nii juhendati gruppi tegema fotot teemal „Virtuaalne Eesti sport“ või „Põgene, vaba laps!“. Igal fotol pidi kajastuma ka mingi emotsioon ning sellel pidi olema esindatud kogu rühm.

Tegevusi ja õpitubasid jagus terveks öhtuks ja terve koolimaja peale. Öhtu lõpus leidis tõestust teoreem, et pisike hull teadusepisik võib nakatada paljusid. Võitjaid välja ei selgitatud, selle asemel andsid kõik väikesed teadlased teadlasevande. Selles lubasid nad ikka otsida, avastada ja olla avatud uutele teadmistele.

Esmase tagasiside põhjal ütles ettevõtmise peakorraldaja Kadri Laup, et rahule jäid nii lapsed kui ka lapsevanemad. Juba reede õhtul käidi küsima, millal järgmine sarnane üritus tuleb. Laup jätab ukse sellele ideele igatahes avatuks.

Maakondlik ettelugemisvõistlus Rapla keskraamatukogus

Sel aastal juba 24. korda toimunud üleriigiline neljandate klasside ettelugemisvõistlus kandis pealkirja „Kõik on kõige targemad“. Rapla maakondlikust eelvoorust Rapla keskraamatukogus 18. oktoobril võttis osa 17 last ja parimaks tunnustatud ettelugeja läks laupäeval toimunud ettelugemisvõistluse finaali Tallinnas Eesti Lastekirjanduse Keskuses.

Helerin Väronen

Maakondliku eelvooru žüriisse kuulusid näitejuht, kunstijuht ja muusik Piia Pöder, näitleja ja eesti keele ning kirjanduse õpetaja Kirsti Villard ning ajakirjanik Margus Mikomägi. Veel enne, kui lapsed oma ettelugemisoskust demonstreerida said, pöördus Villard laste poole, öeldes, et nemad žüriis tahavad kuulda seda teksti, mis on lapsele

Elis Reti Graumann luges ette lõigu Kristiina Kassi raamatust „Samueli võlupadi“. Foto: SIIM SOLMAN

endale oluline.

Žürii valis välja neli parimat lugejat. Nende hinnangul oli võistlus tasavägine, kuid paremate lugejate osas oli žürii üksmeelne. Ettelugemisel hindas žürii ilmekust - kas on aru saada, millal on otsekõne, millal kaudne kõne; kiirust -

kas publikule antakse aega aru saada, mis jutus toimub; teksti selgust, ajast kinnipidamist ja seda, kas laps ise ka aru saab sellest, mida ta loeb.

Neljanda koha vääriliseks tunnustati Mailis Raidma Kaiu põhikoolist, kes luges ette lõigu Raquel J. Palacio

raamatust „Ime“. Mailisi lugemise kohta ütles žürii, et tema dialoogid olid ilmekad, kantud ette erinevate hääletega ja ta suhtles publikuga, vaadates neile otsa. Kolmanda koha sai Kert Vahtre Rapla ühisgümnaasiumist, kes luges Jaanus Vaiksoo raamatust

„Neli hommikut ja üks õhtu“ hea ja rahuliku tempoga ning tema lugemises olid otsekõne ja jutustav kõne selgelt eristatud.

Teise koha sai Maarja Vahi Kohila gümnaasiumist, kes Roald Dahli raamatut „Matilda“ lugedes vaatas palju publikusse, teadis iga sõna ja raamatu tegelase mõtet ning andis publikule aega aru saada sündmuste käigust.

Kõige paremaks ettelugejaks tunnustati Roosi Mari Reede Alu koolist, kes luges ette Grigori Osteri raamatust „Õuduste kool“. Jutt ise oli küll jube, rääkides verd imevast tahvililapist, kuid žürii sõnul oli näha, et Roosi Marile ilmselgelt meeldib see raamat ja ta nautis iga sõna ja iga tegelase teksti.

Tublid olid ka teised ettelugejad: Markus Peäske (Rapla ühisgümnaasium), Elisabeth Kattai (Hageri kool), Daili Eliise Tall (Rapla ühisgümnaasium), Elis Reti Graumann (Rapla Vesiroosi gümnaasium), Emily Nelson (Rapla ühisgümnaasium), Kevin Uibu (Kaiu põhikool), Georg Lauri (Märjamaa gümnaasium), Emma-Karoliine Vasnu (Rapla ühisgümnaa-

sium), Leen Burmeister (Märjamaa gümnaasium), William Kunimägi (Kohila gümnaasium), Brita Peterson (Rapla Vesiroosi gümnaasium), Liisbet Lillemaa (Hageri kool) ja Kelvin Kärp (Rapla Vesiroosi gümnaasium).

Ettelugemispäeva on 20. oktoobril tähistatud aastast 1994. Täna seaks selle ideega kaasas tulnud paljud Eesti koolid, lasteaiad ja raamatukogud. Sel päeval korraldatakse hommikusi ettelugemisi, nii ühis- kui ka võistlusega. Igal aastal on keskendutud ühele kindlale teemale ja selle aasta pealkiri „Kõik on kõige targemad“ pärineb Contra samanimelisest raamatust. Pealkiri annab vihje, et sel aastal võetakse lugemisvalikusse laste koolielust jutustavaid nii usutavaid kui ka uskumatuid lugusid. Teksti ettelugemiseks oli lastel aega kolm minutit ja raamatute väärtustamiseks paluti tekst ette lugeda raamatust, mitte paberilt.

*

Kõige paremaks Raplammaa ettelugejaks tunnustatud Roosi Mari Reede saavutas ettelugemisvõistluse finaalis Tallinnas kolmanda koha.

Digikonna algatajad veel lootust ei kaota

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium lubas omavalitsuste viimase miili projektide elluviimiseks eraldada 20 miljonit eurot. Eile tuli aga ministeeriumist üllatav pressiteade, kust selgub, et toetuse jagamiseks kuulutatakse välja avalik konkurss. Üksikute omavalitsuste toetamise asemel otsitakse üleriigilist ettevõtet.

Katri Reinsalu

Digikond on Rapla-, Lääne- ja Järvamaa ühisprojekt, mille raames plaanitakse moodne internetiühendus ehk nn viimane miil maainimesteni viia. Taotlusi projektis osalemiseks on kogutud juba kuid ning nende esitamise lõpptähtaeg on kohe kukkumas. Mitmed Eesti omavalitsused on koostööd teinud ja oma ettevõtted loonud lahenduste pakkumiseks. Nüüd on aga ministeerium teinud kannapöörde.

„Valitsus on järgmiseks kaheks aastaks eraldanud riigieelarvest 20 miljonit eurot, et viia kiire interneti kodusse ka maapiirkondades. Alates eelmise aasta sügisest on mitmed maakonnad tegelenud kiire internetiühenduse soovijate kaardistamisega, mis on äratanud huvi ka teenusepakkujates, ning selleks, et toetuse ulatus oleks võimalikult suur ning võimalikult palju inimesi saaksid vajaliku ligipääsu interneti-

ühendusele, oleme otsustanud korraldada üle-eestilise konkursi rajamistoetuse jagamiseks,“ andis pressiteate vahendusel teada ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister Urve Palo. Huvitatud teenusepakkujatena on ära mainitud nii ElektriLevi kui ka Telia.

Selline käik on Digikonna projekti vedanud inimestele suureks üllatuseks. Kogu siiani tehtud töö on tehtud ju teadmisesega, et ministeerium annab sellele projektile toetuse. Raplamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse aseesimees Elari Hiis ütles, et pressiteade oli suur üllatus, mida keegi ei osanud ette näha. Ta on siiski lootusrikas ja leiab, et päris nii lihtsalt ministeerium ümber mõelda ei saa. 6. novembril on kokku kutsutud nõupidamine, millest ka Palo on lubanud osa võtta ja Hiis loodab nõupidamiselt infot saada nii kardinaalse meelemuutuse põhjuste kohta.

Siiani on omavalitsused teutsenud teadmises, et toetuse

saavad omavalitsuste loodud ettevõtted. Ühisraha on paigutatud, et huvilisi välja selgitada ja kaardistada. Vahepeal on aga Hiisi arvates ärganud suured telekomiettevõtted ja lobitööd teinud. „Päeva lõpuks ei ole vahet, kes seda teeb. Peaasi, et see valguskaabel iga majani jõuab, kuhu seda soovitud on,“ lisas Hiis. Küll aga ei kavatse omavalitsused kogutud andmeid niisama jagada, kui üleriigilise konkursi peaks võitma üleriigiline telekomiettevõtte. Oleks õiglane, kui andmed välja ostetakse, leiab Hiis.

Digikonna projekti Raplamaal vedanud Silvi Ojamuru oli samuti sellisest asjast käigust üllatunud. Tema teadis, et avalikul konkursil osalevad erinevad omavalitsuste ettevõtted. Uudis, et konkurss on kõigile teenusepakkujatele vaba, tõmbab piltlikult öeldes Digikonna projektile vee peale. Ojamuru räägib, et Järva- ja Läänemaaga kokku on kulunud 30 000 eurot andmete kogumisele. Kui konkursi peaks võitma üleriigiline ettevõtte, siis peaks ta Ojamuru arvates selle raha omavalitsustele tagasi maksma. Ta lisas, et ministeeriumi uue seisukohaga ei saa kuidagi rahul olla. Ka pressiteates on kirjas, et Palo plaanib alles teema valitsuse ette viia, mis annab lootust, et veel on võimalus kaasa rääkida.

Merine, kadakane ja jõuluhõnguline Rüüt

Eelmisel reedel, 20. oktoobril andis Rüüt Rapla kultuuriklubis BAAS kontserdi, mis ühest küljest oli plaadiesitluskontsert, kuid samas ka osa juubelituurist.

Helerin Väronen

Rüüdi neli liiget, Maili Metssalu, Maarja Soomre, Juhani Uppin ja Toomas Oks on koos tegutsenud viis aastat ja andnud välja kaks plaati. Suvel välja tulnud Rüüdi teine plaat kannab nime „Kadakad“ ja see oli nomineeritud ka hiljutisel pärimusmuusika auhindade „Etnokulp 2017“ jagamisel.

Rüüdi jaoks oli Rapla kontsert eriline, kuna mitmed bändiproovid on toimunud just Baasis ja loo „Torme trotsides“ viimane käik on loodud klaveril, mis asub sealsamas ruumis. Plaadi esimese loo „Ühed sündinud südamed“ kohta sõnas Juhani, et see lugu räägiks justkui nende perekonnast, mille nimi on Rüüt. Aastatega on nende erinevad maailmad ühte sulanud, sideaineks on just sarnane suhtumine muusikasse ja loomisesse.

Üheks peamiseks märksõnaks, mis iseloomustab Rüüdi uut plaati, on meri. Mitmed lood on sellega seotud, näiteks „Laevamäng“, „Torme trotsides“ ja „Mina ja meri“. Mis aga ühendaks merd ja maad? Selleks võiks olla näiteks kadakad, meretuulte poolt räsitavad, kuid siiski kindlalt maapinnas. Kadakad märgivad piiriala, mis on kõige mitmekesisem, nii looduses kui ka kultuuriliselt. Albumi nimilugu „Kadakad“ sündis Maarja sulest südasuvises õhturahus keset kadakaid ja räägib igatsusest, lootusest, pettumisest, andestamisest ja südamerahust.

Mitmed lood on sündinud igatsusest, kui see, keda igatsetakse, on kusagil kaugel

kas geograafiliselt või ajaliselt. Nii on lugu „Mina ja meri“ sündinud talvisel ajal lume sees.

Lisaks uutele lugudele kõlas ka vanu. Kõige esimene lugu, mida Rüüt aastaid tagasi koos mängis, oli „Orjalaul“. Rüüt tekkis ajal, kui kõik neli bändiliiget õppisid paari kuu jooksul samal ajal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. „Orjalaul“ on kõlanud ka suvisel noorte tantsupeol, kui Maria Uppin tegi selle seade „Külmapöli“. Nii et Rüüt saab öelda, et staadionikontsert on neil ära olnud.

Bändi repertuaaris on nii teiste autorite kui ka omaloomingut. Nii on Maarja sulest pärit „Paala lugu“, mis sündis Viljandis. Tasakaaluks iga-aastasele kiirele jõuluaajale valmis Juhani instrumentaallugu „Jõulurutt“, mis vaatamata oma pealkirjale on väga rahulik ja töö sisse selle õige jõulutunde. Ka keset suve. BAASis oli sel õhtul veel eriti jõulutunnet tunda, seda tekitasid muusika, meeldiv valgus ja sõbralik keskkond.

Rüüdil on ka üks lugu, mis kannab nime „Rüüt-rüüt“. Lugu sündis sellest, et Maarjat hakkas paeluma see, kuidas pillimehed oma instrumentaalmuusikat laulnud on, kui pilli parasjagu käepärast polnud. Torupilli-Jussi salvestustest leidis ta loo, kus teiste silpide seast kostab ka „rüüt-rüüt“. Loole on Anija mõisas filmitud ka imeilus video.

Kuidas aga Rüüt oma nime sai? Selle kohta rääkis Maili loo, et bändi algusaegadel helistas kord Maarja ja ütles, et esinemise jaoks Moostes „Moisekatsi Elohelü“ konkursil on neil kähku nime vaja. Maili seis parasjagu raamaturiivli juures ja palus Maarjal üks number öelda. 36 - vastas Maarja ja ettejuhtunud raamatust vaatas sellel leheküljel vastu sõna rüüt. Kes veel ei tea, siis rüüt on väike lind, kelle tiival on justkui noodivõti ja kes on kaitse all, nagu pärimusmuusikagi.

Kaua tehtud kaunikene

Aivi Meister, Nõmme küla külavanem

Kuigi tänasel päeval liigutakse maapiirkondades punktist A punkti B enamasti autodega, leidub siiski ka bussiga sõitjaid. Kuna selle käigus ei pääse peatuses ootamisest, on seda ilmataadi seinast seinavimkasid arvestades mõistagi mõnusam teha, kui seinad ümber ja katus pea kohal.

Elementaarse ehitise, bussiootepaviljoni püstitamine ei peaks sõltuma sõitjate hulgast – ühelainsalgi ootajal on õigus saada kiusliku õueolu eest kaitset.

Nõmme külas pole sellist „luksust“ kunagi olnud. Üksmeelselt mäletatakse nii kooliskäimise kui ka muidu ajast, et no ikka karm oli tuulesvihmas-lumesajus bussinina paistmist passida. Nüüdseks

on mure murtud varju pakkuva ja silma paitava rohelise mini-palkehitisega.

Räägitud sai sel teemal kordi ja viimati suvisel külade kokkutulekul Palamullas, kus „valla vägevad“ debati käigus rahva küsimustega silmitsi olid. Meie küla paviljonipäringule vastas vallavanem isiklikult, et see on plaani võetud. Ja ausalt öeldes kukkus suu natuke üllatusest lahti küll, kui septembri lõpul anti teada, et paviljoni paigaldamine on veel vaid värvilahenduse kaugusel. Siinkohal suur tänu Kalle Toometile sõnapidamise ja Pajo Saevskile kauni teostamise eest.

Siira rõõmu märgiks sai meie kauaoodatud kaunikene läinud laupäeval pidulikult avatud. Seekord sobib öelda, et kahjuks oli ilus ilm, sest raju ja sajuga oleks saanud „puust ja roheliselt“ de-

monstreerida selle ehitise otstarbekust. Küla sirguva põlvkonna esindajad löiksid läbi lindi, millest iga pere sai jupikese mälestuseks. Kuna olime tseremoonia sobitanud bussiajaga, tegime ka ühe peatusevahe „proovisõitu“.

Muhe sohver küsis harjumuspäratult suurt seltskonda pealetulijaid nähes imestunult, et mis laulupidu siin peetakse. Selgitasime talle tagamaid ja see kõik kokku tekitas lustakat elevust.

Pisut kohandades esimesena Kuule astunud Neil Armstrongi kuulsat lauset „See on väike samm inimesele, kuid suur hüpe inimkonnale“, võib lõpetuseks öelda, et „See on väike samm vallale, kuid suur hüpe küllale.“

NB! Täies hiilguses saab bussiootepaviljoni näha lehesabas olevas ristsõnas või Nõmme külas kohapeal.

Nõmme küla sirguv põlvkond paviljonile rohelist teed andmas.

Kes aitab lennureisijat?

Kristina Tammaru,
EL-i tarbija nõustamiskeskuse
juhataja, tarbijakaitseamet

Eestis ja mujal on jõud-
salt hakanud kasvama
ettevõtete hulk, kes
pakuvad tarbijale tasulist
teenust, mis sisaldab
lennuvedajaga suhtle-
mist ning hüvitise taot-
lemist, mida kasutades
tuleb reisijal loovutada
kuni kolmandik hüviti-
sest.

See tasub teada täpsemaid
teenuse tingimusi ning teha
teadlik valik, kas kasutada
tasulist teenust või suhelda ise
otse lennuvedaja ja tarbijakait-
seametiga hüvitisest sentigi
loovutamata.

Tänaseks on enam kui kümme
aastat kehtinud kogu Euroopa
majandusühenduses määrus, mis

peaks maandama lennureisijale
tekkida võivad kahjud, tagama
õiguse rahalisele hüvitisele ja
hoolitsusele. Paraku laekub
tarbijakaitseametile iga päev
pöördumisi tarbijatelt, kes ei ole
lennuvedajalt saanud määruse-
järgset hoolitsust, hüvitist või
vajalikku teavet oma õiguste ko-
hta, kui nende lend on tühistatud,
hilinenud või neid ei ole lubatud
pardale. Lisaks reisijatele pöörd-
uvad tarbijakaitseameti poole
abipalvega ka ettevõtte, kes
esindavad tarbijaid lennuveda-
jalt hüvitise taotlemisel.

Millist teenust pakuvad lennureisija kaebustega tegelevad firmad

Reeglina allkirjastab rei-
sija sellise ettevõttega
lepingu, mille kohaselt
ta nõustub loovutama oma sea-
duslikust hüvitisest kuni 30
protsenti ning ühtlasi loovutab
kõik oma õigused lennuvedajaga
ise suhelda. Reisijal on teenuse
kasuks otsustades oluline valida,
kas ta loovutab talle seadusega
ettenähtud hüvitise määrast tee-
nusepakkujale ligi kolmandiku
või esitab kaebuse otse tarbija-
kaitseametile, kelle teenused on
tarbijale tasuta.

Hüvitise määrad, mida olene-
valt tekkinud kaebuse sisust,
lennureisi pikkusest ja muudest

asjaoludest lähtuvalt võib nõuda,
jäävad vahemikku 125-600 eurot.

Millele tasub tähelepanu pöörata

Kui tarbija valib kaebuse
esitamisel tasulise teenuse,
tuleb enne teenusepakkuja
valimist teha kindlaks, millises
riigis ettevõtte on registreeritud,
kas ettevõtte koduleheküljel on
piisavalt informatiivne ning
teada on kõik olulised andmed –
ettevõtte nimi, telefoninumber,
meiliaadress, kus nad füüsiliselt
asuvad, jms. Soovitatav on enne
lepingu sõlmimist uurida et-
tevõtte varasemaid kogemusi,
tausta ning seda, kas teenust
osutavad õigusosalase haridusega
spetsialistid või mitte.

Äärmiselt oluline on pöörata
tähelepanu teenusetingimustele,
ehk milline on pakutava teenuse
sisu. Reeglina kaasneb lepingu
allkirjastamisega tarbijapoolne
volitus, millega ettevõtte saab
endale kõik esindusõigused len-
nuvedajaga suhtlemisel ning
hüvitise taotlemisel. Tuleks
veenduda, millised on firma
õigused hüvitise laekumisel,
millise aja jooksul ning kuidas
tuleb raha üle kanda tarbijale
ning kui suure osa hüvitisest
peab tarbija loovutama.

Tuleks jälgida, kuidas on lepin-
guga ning volitusega määratud

see, mis saab siis, kui ettevõtte
suhtlust lennuvedajaga ei saada
edu. Kas teenusepakkuja võib
ilma tarbija täiendava nõusole-
kuta pöörduda hagiavaldusega
kohtu poole või esitab ettevõtte
avalduse tarbijakaitseametile,
kes jätkab kaebuse menetle-
mist. Kohtusse pöördumiseks
õiguse andmine võib tarbijale
kaasa tuua täiendavaid kulusid,
millega tarbija ei pruugi olla
kursis või arvestanud. Tarbi-
jakaitseametis menetluse jät-
kamine loob aga olukorra, kus
ameti poolt edukalt lahendatud
kaebuse korral tuleb tarbijal
tasuda hüvitisemäärast ette-
võttele kokkulepitud summa,
kuigi otse rakendusametuse
poole pöördumisel oluks õigus
hüvitisele täissummas.

Teadaolevat sisaldavad kõik
vastavat teenust osutavate ette-
võtete poolt sõlmitavad lepingud
sätteid, mis keelavad tarbijal
pärast esindusõiguse loovuta-
mist ise lennuvedajaga suhelda.
Seetõttu on oluline täpsustada,
mis saab siis, kui lennuvedaja
võtab ise tarbijaga ühendust
ja soovib hüvitise maksta otse
tarbijale. Tõenäoliselt kohustab
leping sellises olukorras tarbijat
jätkuvalt loovutama kokkulepi-
tud 20 või 30 protsenti hüvitisest
teda esindanud ettevõttele.

Tasuks kaaluda, kas selline
tingimus on mõistlik või on aru-

kam esitada kaebus ise esmalt
lennuvedajale ja kokkuleppe
mittesaavutamisel otse tarbija-
kaitseametile.

Kui tarbijal tekib kaebus teenuseosutaja suhtes

Kuivõrd tühistatud või
hilinenud lennureisi eest
tarbija nimel hüvitist
välja nõudev ettevõtte on ka ise
kaupleja rollis, võib juhtuda,
et lisaks lennukaebusele tekib
tarbijal kaebus ka teda esindava
ettevõtte suhtes. Sellisel juhul
tuleks tarbijal oma pretensioon
esitada ettevõttele kirjalikult
ning selle rahuldumata jätmisel
teha avaldus tarbijakaitseameti-
le. Kui leping on sõlmitud mõnes
muus Euroopa liikmesriigis
registreeritud ettevõttega, siis
asub vajadusel kaebust lahenda-
ma ameti piiriüleste kaebustega
tegelev osakond, Euroopa Liidu
tarbija nõustamiskeskus.

Oluline on teada ka seda, et
kui leping teenuse osutajaga
sõlmitakse arvuti vahendusel,
on tegemist kauglepinguga, mis
annab tarbijale õiguse 14 päeva
jooksul lepingust taganeda,
ilma selle põhjust avaldamata.
Tähtis on teenusetingimustest
vaadata, kas ettevõtja sellele
tarbijaõigusele viitab või mitte,
sest sellise teabe esitamine on
kohustuslik.

Valvekaamerasse häkkimise vastu saab end lihtsasti kaitsta

Vallo Põldma,
Rapid Security juhataja

Septembrikuine saade
„Radar“ paljastas, et
turvalisuse nimel soe-
tatud kaamerad võivad
osutada hoopis piilu-
kaameraks, mis inimese
eraelu kogu internetti
laiali laotavad.

Uskumus, et „minul pole
midagi häkkeritele
huvipakkuvat“ on tä-
napäeva maailmas üks ohtlik
müüt. Enamik meist ei usu, et
meie tagasihoidlik elu võiks
pealtkuulajatele, piilujatele,
häkkeritele, identiteedivarastele
huvi pakkuda. Kuid turvaka-
ameratesse sisse murdmine ja
inimeste igapäevaelu jälgimine
ei ole sugugi ühe-kahe häkkeri
haiglane hobi.

Oleme oma turvaettevõttega
aastaid valvanud ehitusobjekti-
de ja büroode kõrval ka inimeste
kodusid ning võin kinnitada, et

meie absoluutne rekord on 2499
häkkerit korraga üritamas meie
videoühendusi kaitsvat tule-
müüri maha murda. Turvaleke-
te kaudu inimeste ja ettevõtete
igapäevaellu tungimise motiive
on erinevaid, kuid kindel on, et
see on suur ja rahvusvaheline
äri. Hiljutiste uudiste valguses
ulatab eaturvaliste valvekaa-
merate hulk Eestis vähemalt
sadadesse.

Kuigi amatöör-valvetehnika
hinnad on, eriti Hiina netikau-
bamajadest ostes, ahvatlevalt
soodsad, tuleb tungivalt hoiata-
da eaturvaliste ja teadmata pä-
ritolu salasilmade paigutamise
eest koju või tööle. Privaatsust
rikkuvat videopilti on täiesti
võimalik kuritahtlike eest kaits-
ta, kuid see eeldab kvaliteetset
tehnikat koos professionaalse
paigalduse ja turvamisega.

Kõik turvakaamerad on kaitstud PIN-koodidega

Ise turvaseadmeid paigaldades
ei viitsi või ei taha inimesed
juhenditesse ja õpetusse

liialt süveneda, mistõttu jääb
paljudel vahetamata kaamera
PIN-kood. Õnnetuseks on just
see üks tüüpilisemaid vigu, mis
annab häkkeritele ja pahalastele
väga lihtsasti rohelise tule sinu
privaatsusesse. Professionaalne
tehnik ei jäta seda tähtsat “pisi-
asja” kunagi kahe silma vahele.
Sarnaselt oma pangakaardi,
arvuti või telefoni PIN-koodiga
tasub ka turvakaamera koodide
hoidmisesse hoolikalt suhtuda.

Investeeri pigem pisut rohkem

Kuigi Aliexpressist võib
ilmselt leida nn turvaka-
amerad, mis on odavamad
sokipaarist või pastakast, kehtib
paraku rusikareegel, et oda-
vamad tooted on halvemad ja
kallimad paremad.

Turvalisus puudutab mitte
ainult kaamerat, vaid kogu
ühendust kaamerasensorist
kuni lõpptarbija ekraanini. Mida
kvaliteetsem valvesüsteem, seda
raskem on kutsumata külalisel
ükskõik millisesse lülisse end

vahela ühendada.

Kui pere ei taju turvaprobe-
leemi nii suurena, et kallitesse
seadmetesse investeerimine end
õigustaks, tuleks ka soodsamate
seadmete puhul paigaldamine
ja seadistamine jätta profes-
sionaalide teha. See pole kuigi
kallis, kuid aitab kaitsta selliste
räigete privaatsuslekete eest,
nagu kirjeldas „Radari“ saade.
Kindlasti võiks olla paigalda-
mise juures see pereliige, kes
edaspidi hakkab kaameratega
majas tegelema. Kui jätta pai-
galdust vastu võtma näiteks
lapsed, võib jääda palju tähtsaid
küsimusi küsimata.

Usalda, aga kontrolli

Ka professionaali paigal-
datud kaamerate puhul
oleks mõistlik veenduda,
et kõik vajalik on tehtud ja tur-
vatud. Selleks tuleks paigaldajal
lasta koostada akt, kus kirjas
kõik, mis tehnik paigaldamise
käigus tegi. Nii saab kohe teada,
kas kliendile on tehtud vajalik
koolitus, kas PIN-koodid said

vahetatud jne.

Loeb kaamera ja ekraani vaheline taristu

Kas valvekaamera on hästi
kaitstud või mitte, sõltub
palju süsteemist, läbi mil-
le see on paigaldatud. Näiteks
„Radari“ saateklippis näidatud
odavamasse hinnaklassi kuu-
luvad kaamerad töötavad pea-
miselt süsteemidega, millesse
häkkeril ongi lihtsam pääseda.

Professionaalne valvefirma
paigaldab seadmed, mis kaitse-
vad ühendust krüpteeringu,
tulemüüri, turvatud VPN-kanali
ja muude tehnoloogiatega.

Kokkuvõttes on heast, nõue-
tele vastavalt paigaldatud tur-
vakaamerast abi nii kodude kui
ka ettevõtete kaitsmisel. Üks-
jagu kurikaelasid loobub oma
plaanist juba turvakaamerat
silmates, aga võimaliku kuriteo
korral aitab kaamerapilt süüd-
lastele jälile jõuda. Peamine
on, et inimene ise teeks kõik
mis võimalik, et oma kodu ja
ettevõtet parimal viisil kaitsta.

Ettepanekud uutele omavalitsustele, et muuta Eesti turvalisemaks

Kuno Tammeauru,
Päästeameti peadirektor

Haldusreform ja uued kohalikud omavalitsused on juba enne oma sünni keerutanud üles palju tolmu. Räägitakse väikeste külade hävitamisest, ääremaastumisest, aga ka tugevamatest valdadest. Emotsionaalsete hõisete alla on mattunud aga mõned väga praktilised küsimused.

Maavalitsuste ajalukku vajumise järel tuleb kohalikel omavalitsustel üle võtta mitmed turvalisuse ja elanikkonna ohutuse tagamisega seotud ülesanded. On äärmiselt oluline, et valimistel kandideerinud inimesed annaksid endale aru, milline vastutus, aga ka võimalus nende ees seisab. Uued (nii sisult kui ka vormilt) kohalikud omavalitsused saavad suurepärase võimaluse asju muuta, näiteks luua uut moodi ohutuskultuuri, ning Päästeamet saab ja tahab olla omavalitsustele hea partner, nõustaja ja toetaja, et ohutuskultuur ning seeläbi ohutus kogu riigis paraneks.

Päästeamet teeb omavalitsusjuhtidele ettepaneku teha senisest veel tõhusamat koostööd, et kujundada kõikidele inimestele ohutu ja turvaline elukeskkond. Alljärgnevas viies valdkonnas on kirjeldatud peamisi koostöökohti ja probleeme, mille lahendamise edukus sõltub just uutest kohalikest omavalitsustest.

Ehitustegevus ja järelevalve

Kuidas on võimalik, et keldrid uutes elurajoonides uputavad

ja toad jäävad vee alla või et keemiategas kerkib lasteaiavahetusse lähedusse? Just kohalikel omavalitsustel on võtmeroll üldplaneeringute tegemisel, ehitustegevuse jälgimisel ja projektist kinnipidamisel. Seega tuleb kindlasti tagada, et uutes omavalitsustes oleks pädevad ametnikud, kes tegeleksid ehitustegevuse ja järelevalvega.

Uutele kohalikele võimudele jääb lahendada ka hoonete kasutuslubade väljastamisega seotud probleemistik. Tuleb lahendada küsimus, kuidas muuta kasutusloa protsess eluhoonete (eriti eramajade) osas hoone omanikele vähem bürokraatlikuks, kuid tagada, et hooned oleksid inimestele ohutud.

Päästjad päästavad Eestis igal aastal erinevatest õnnetustest ligikaudu 300 inimest. Meie jaoks on kriitilise tähtsusega, et tänavad oleksid siltidega ja majadel number peal, vastasel juhul kulub väärtuslik aeg päästmise asemel navigeerimisele. Nii samuti on oluline, et teed oleks läbitavad, kustutusvesi olemas, suuremates linnades teevad muret kinni pargitud

majaesised.

Kohalikud võimud peaksid kaardistama oma territooriumi ohukohad ja võimalikke riske hindama: millised on võimalike üleujutuste paigad, kus on reostusohu, missugune on kasutuseeta hoonete olukord jne. Päästeamet annab hea meelega edasi oma teadmisi ja kogemusi, kuidas ohte kaardistada ja hinnata, konkreetseid sammud peab aga tegema kohalik võim.

Vee- ja tuleõnnetuste ennetamine

Eestis ei ole piisavalt finantseeritud ohutuslaste koolituste korraldamine, huvitegevuse ja lastelaagrite läbiviimine ja käitumisjuhiste levitamine elanikkonnale. Kohalikud omavalitsused peaksid nendes tegevustesse suunama rohkem vahendeid, Päästeamet panustab hea meelega oma oskuste ja teadmistega.

Eestis upub ja saab tules kannatada või surma liiga palju inimesi. Ideaalses maailmas oleks iga number üle nulli liiga suur. Et ideaalini jõuda, selleks peab teadma, miks meie majad põlevad ja inimesed upuvad.

Eestis on mitmeid veekogusid, kus inimesed käivad ujumas, kuid mis vajaksid suuremat tähelepanu. Oluline on veekogu kaldarajatiste ja põhja heakord, võimalusel vetelpääste kaasamine. Kui see pole võimalik, tuleks veekogu äärde paigaldada esmased päästevahendid, ka siin saab Päästeamet oma kogemustega aidata.

Tulekahjude põhjuseks on tihti vananenud elektrisüsteemid ja korrast ära küttesüsteemid. Riik on otsustanud eraldada projekti „Kodud tuleohutuks“ tarbeks 1,5 miljonit eurot. Kui kohalikud omavalitsused otsustavad projektiga kaasa tulla ja lisada omalt poolt sama palju, saab järgnevatel aastatel ohutumaks muuta 500-800 kõige kriitilisemas olukorras olevat Eesti majapidamist.

Koduohutus

Kodu on iga inimese jaoks väga eriline ja privaatne koht. Kui palju me teame, millised on teiste inimeste kodud, kes on mu naabrid ja millistes tingimustes elavad nemad, töökaaslased, laste sõbrad? Sellele, et kodus midagi halba võiks juhtuda, ei taha me mõelda, see tundub võimatu. Aga juhtub, ja palju. Inimesed kukuvad ja ei suuda abi kutsuda, inimesed saavad mürgituse ja vajavad ravi, ja kui tihti me loeme uudistest, et toit läks pliidil kõrbema.

Päästeameti töötajad teevad igal aastal ligemale 20 000 kodukülastust ja on näinud, et inimesed elavad kodudes, kus küsimus pole selles, kas seal juhtub õnnetus, vaid selles, millal see juhtub. Eriti murelikuks teeb vanemate inimeste, paljulapseliste perede ja madala sissetulekuga inimeste olukord.

Märkamine ja hoolimine ei maksa mitte midagi, sageli piisab sellest, kui märgata neid inimesi enda ümber, kes mingil põhjusel päris

iseseisvalt hakkama ei saa ning vajavad abi, et üksinda oma kodus elada. Nendeni jõudmiseks on parimad vahendid kohalikel omavalitsustel, nemad teavad oma piirkonna elanikke, oskavad lähedastele nõu anda ja saavad abivajajat aidata - ohutus ei saa olla luksuskaup.

Hädaolukordadeks valmisoleku suurendamine

Elanikkonna hädaolukorras valmisoleku uuring näitas, et Eesti elanike teadlikkus võimalikest hädaolukordadest ja valmisolek iseseisvaks toimetulekuks on madal ning tõsisesse hädaolukorda sattumisele mõeldakse pigem harva või üldse mitte. Arvatakse, et elatakse justkui vanajumala selja taga. Aga kui kaob toast valgus, maha sajab pool meetrit lund või vesi tungib õuele, oodatakse, et keegi kuskilt tuleb ja lahendab probleemi. Kummalisel kombel usutakse, et mida suurem on hädaolukord ja mida rohkem on õnnetusi, seda rutem saab abi. Unustatakse aga, et hädasolijaid on sel ajal palju, mistõttu ei saabu ka abi kiiresti.

Kohaliku omavalitsuse võimuses on tagada elutähtsate teenuste toimimine – olgu selleks siis vesi, kanalisatsioon, küte, kohalike teede läbitavus või elekter, milleta moodne ühiskond kuigi kaua vastu pidada ei oska. Kui kohalikud võimud on probleemid ja kitsaskohad kaardistanud, on võimalik leida ka lahendused.

Oluline roll oleks siin kindlasti kohalikel kriisikomisjonidel.

Vabatahtlike ja kogukonna kaasamine

Eestis on vabatahtlikke komandosid üle saja ja vabatahtlikke päästjaid ligemale 2000. Päästeamet toetab jõudumööda vabatahtlikke päästeseltse tehnika, varustuse ja koolitustega ning toetustega kulude katmiseks. On väga oluline, et omavalitsused toetaksid vabatahtlikku tegevust ka omalt poolt, sest just vabatahtlikud on need, kes tunnevad kogukonda ja kohalike inimeste muresid läbi ja lõhki ning saavad viia nendeni olulise ennetusteabe. Turvalisust ei saa inimestele peale suruda, see peab kujunema alt üles, just rohujuuretasandilt, see on tasand, kus piirkonna elanikel ja võimukandjatel on võtmeroll.

Turvalise Eesti nimel tuleb teha koostööd. Elame maailmas, kus ohud võivad meieni jõuda ootamatult. On väga oluline anda inimestele ennetavalt teadmised ja oskused, kuidas õnnetusi vältida ja õnnetuse korral hakkama saada.

Ohutuskultuur ja selle kasvatamine saab alguse igast inimesest endast, nii tekivad tugevad kogukonnad ja tugev riik. Haldusreform on võimalus muuta seni kehtinud dogmasid, et vaid riik tagab elanikkonna hakkamasaamise õnnetuste korral. Nendest kohalikest valimistest võiks saada veel turvalisema Eesti algus.

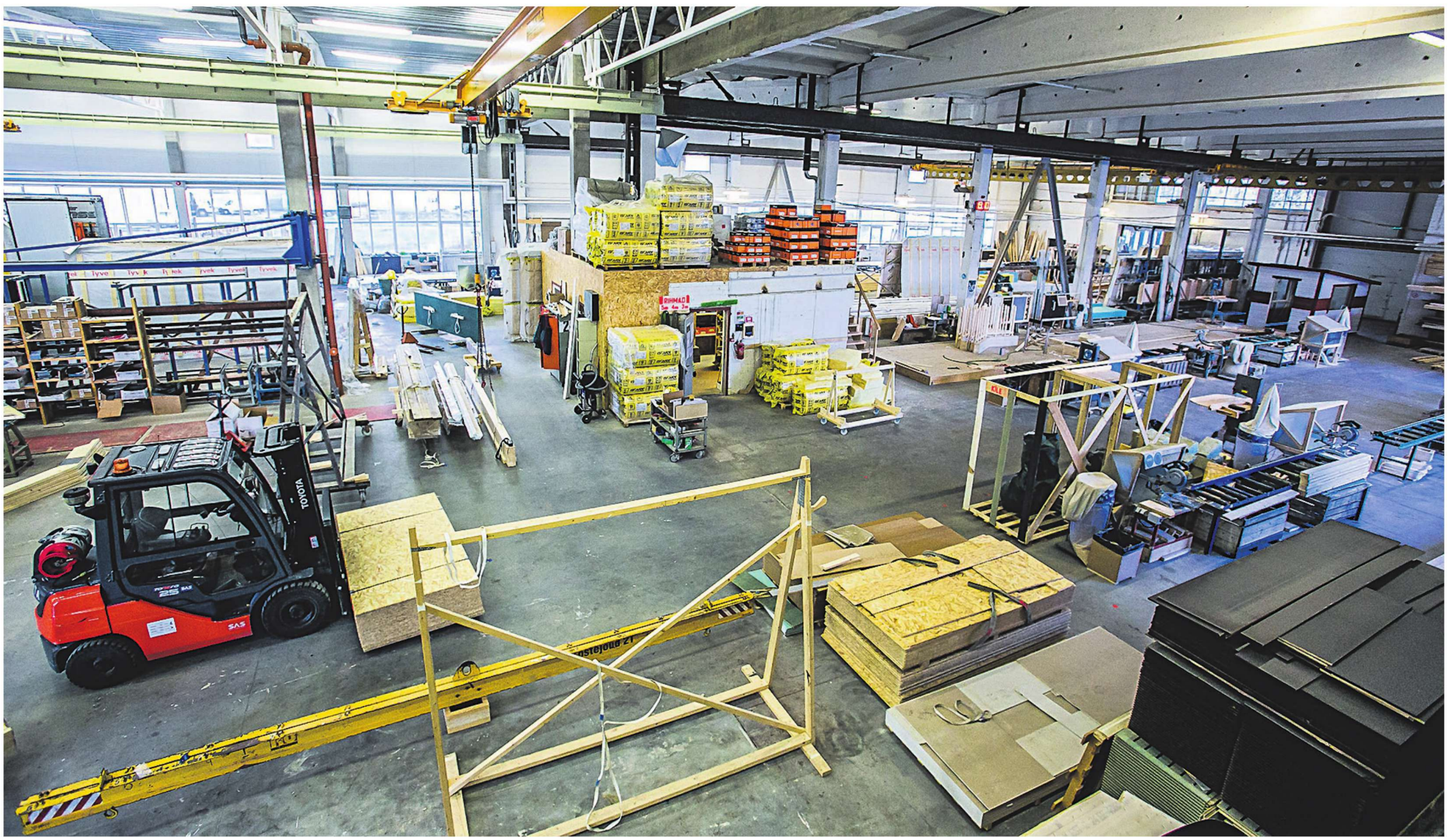

Väikelaen Swedbanki mobiilipangast lepingutasuga 0 €!

Tutvu tingimustega
www.swedbank.ee/vaikelaen

Väikelaenu pakub Swedbank AS. Tutvu tingimustega ja vajadusel konsulteerige spetsialistiga. Krediidikulukuse määr on 21,10% aastas järgmistel näidistingimustel: laenusumma 1000 €, fikseeritud intress 19%, lepingutasu 0 €, laenu tähtaeg 2 aastat, tagasimaksete arv 24, tagasimaksete summa 1225,24 €, krediidi kogukulu 225,24 €, krediidi kogusumma 1225,24 €.

Swedbank

Järgmisel aastal on tehases plaan veelgi laiendada.

Arca Nova majatehases luuakse puidust tulevikulinna

2004. aastast tegutseb Raplamaal Arca Nova majatehas, kus projekteeritakse, toodetakse ja ehitatakse monteeritavaid puitkonstruktsioone. Lisaks puidust eramutele ja kortermajadele hakatakse tehases lähitulevikus tootma ka puidust tulevikulinna.

Stina Andok

Arca Nova Raplamaa tehase saamise lugu sai alguse juba 1990-ndate aastate alguses, kui Eesti Kaubandus-Tööstuskoda tõi Norra investorid ja ettevõtjad Eestiga tutvuma. Majatehase tegevjuhi Marek Jallai sõnul läks ühele Norra ettevõtjale meie toonane eluolu väga hinge.

„Ta vaatas, et inimesed on nii vaesed, tööd ei ole,“ kirjeldab Jallai. Sellest tekkis ärimehel idee, et Eestisse võiks luua Norra kontserni Arca Nova filiaali. Nii saaks ta ühest küljest aidata kohalikku eluolu parandada ja teisest küljest kasutada siinset soodsamat tööjõudu.

Sellest läks kümme aastat

mööda, enne kui leiti sügavalt Rootsimaalt ehitusinsener Marek Jallai. „Tuttavate kaudu leiti mind üles,“ räägib Jallai. Sel ajal tegeles ta majade ehitamise äriga Rootsis. „Mõtlesin natuke aega, kuni otsustasin, et tulen tagasi, teeme tehase ära ja hakkame tööle.“ Nii kerkiski Arca Nova majatehas 2004. aastal esialgu Kohilasse. Kaks aastat hiljem koliti Juuru. „Leidsime juhuslikult hoone, mis meile sobis,“ selgitab Jallai kolimise põhjuseid. Tänapäevaks on hoone renoveeritud ning uus osa endisele Juuru sovhoosi töökojale juurde ehitatud. Järgmisel aastal on plaan ruume veelgi laiendada.

Vajadus ruumi juurde saada on seotud töömahu pideva

Arca Nova tegevjuhi Marek Jallai hinnangul võib aasta-kahe pärast ka Eestis puidust kortermajade ehitamine reaalsuseks saada.

suurenemisega. Jallai sõnul ei ole nad pidanud end pidevalt reklaamima, sest päringuid tehakse pidevalt ja nii palju, et nendega on keeruline järke pidada. Kui puidust majad ei ole kellegi jaoks enam mingi uudis, siis see, kuidas ja mida Arca Nova tehases tegelikult tehakse, on kohati tegelikult

isegi väga uuenduslik.

Kuigi Arca Nova tehases luuakse ehitusvaldkonnas innovaatilisi lahendusi, jõuavad need kasutajateni siiski enamjaolt Norras ja Rootsis, kuhu peamiselt praegu majatehases loodud konstruktsioonid jõuavad. Norrale ja Rootsile järgnevad Eesti ja Soome ning

perspektiivsed sihtpunktid on veel ka Inglismaa ja Venemaa. Jallai sõnul ei ole Eestis täna ühtki suuremat puidust projekti ning seetõttu ei ole ka see, mis Skandinaavias ehituses toimub, meie meediasse ja seega ka teadvusesse väga palju jõudnud.

Norra mõistes on Jallai sõnul puit täna soodsam kui betoon, kuna betoonitööd on seal väga kallid ja ka kiirus mängib suurt rolli. Nimelt valmivad puitkonstruktsioonid tehases väga kiiresti. Juurus asuvas Arca Nova majatehases on pidevalt mitu projekti paralleelselt tegemisel. Jallai toob näite, et kui esmaspäeval projektiga pihta hakata, on reedeks maja juba püsti pandud.

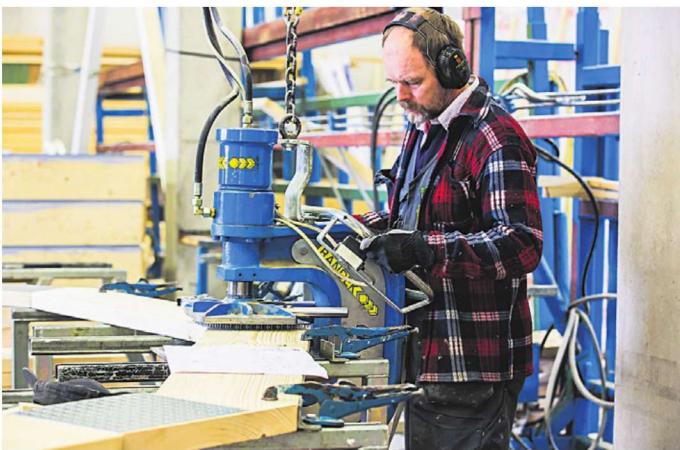
Ühepereelamute puhul võtab olenevalt maja suuruselt ja kõrgusest konstruktsioonide kokkupanek kaks päeva. Kõige suuremat ajalist investeeringut nõuab see töö, mis eelneb projekti töösse minemisele, ehk planeerimine ja muu selline.

Projekti põhjal lõigatakse materjalid ette ning pannakse seejärel joonise järgi kokku. „Nagu legod,“ ütleb Jallai. Kui üks sein saab valmis, võetakse ette uus kompleks ja hakatakse uuesti peale. Seejärel laaditakse valmis saanud seinad auto peale ja viiakse krundile, kus toimub montaaž. Tehases konstruktsioonide valmistamise üks suur eelis on ka näiteks töötajate ohutus ja mugavus, kuna sõltumata ilmast tehakse tööd garanteeritult kuivades tingimustes.

Töötajaid on Arca Nova majatehases praega natuke üle kolmekümne ja ka nemad saavad tunda, et ettevõttel läheb hästi. Tehase ruumid on avarad, valgusküllased ja soojad. Seda nii tehase töö- kui ka puhkeruumides. Tööaega loetakse elektrooniliselt, töötajad registreerivad oma tööle saabumise näpujäljega ning võtavad masinast ka töökäsu. Helimärguanne kutsub töötajaid kõiki ühel ajal pausi tegema. Kokku tehakse kaks kümneminutilist pausi ja üks

Tehases konstruktsioonide valmistamise üheks suureks eeliseks on ka näiteks töötajate ohutus ja mugavus.

Olenemata ilmastikuoludest tehakse tehases töö kuivades tingimustes.

Valmis saanud seinad laaditakse auto peale ja viiakse krundile, kus maja kokku pannakse.

Fotod: SIIM SOLMAN

kolmekümneminutilise pausi jooksul. Kui pausi ajal niisama istuda ei taha, saab ka pinksi mängida, sest selleks on võimalused ettevõtte ruumides loodud.

Uuenduslikud ei ole mitte ainult töömeetodid ja töökeskkond, vaid ka sealsed inimesed. Näiteks on majatehase projektoori seadnud oma eesmärgiks infotehnoloogia poole arendamise. Nimelt on ettevõtte alles hiljuti kasutusele võtnud virtuaalreaalsuse prillid, mille abil nad saavad senisest operatiivsemalt klientidele oma teenuseid tutvustada.

„Prillid on teil kodus ja meil siin. Laadite faili alla ja saate oma prillidega vaadata, kuidas maja seest välja näeb,“ kirjeldab tegevjuht Jallai protsessi. Lisaks saab ka QR-koode kasutades laadida oma telefoni

vastava faili ning telefoni abil virtuaalselt oma kodus ringi vaadata.

Virtuaalreaalsuse prillidega saab oma tulevase kodu nii seest kui ka väljast enne ehitusprotsessi algust üle vaadata ja seega Jallai hinnangul ka oluliselt kiiremini teha mõistlikumaid otsuseid. Kuna selliste prillide kasutamine on alles hiljaaegu taskukohaseks muutunud, on teenus praegu väljaarendamisel ning seda esitletakse kui uut võimalikku lahendust.

Puidust plussenergiamajad

Uued ja põnevad lahendused on Arca Nova tehases kaostatud ka konstruktsioonide loomise protsessis. Nimelt on sõlmitud kokkulepe Soome biomajanduse novaatoriga,

ettevõttega Metsä Wood, kellega üheskoos aidatakse luua säästvat ja ökoloogilisemat tulevikku.

Tegemist on pilootprojektiga, millega luuakse Norras linnalaendus umbes 1000 korteriga, mis tähendab, et tulevikus võiks sealses puidust kortermajade piirkonnas elada umbkaudu neli tuhat inimest. Eestis midagi sarnast praegu ei toimu ega ole ka plaanis.

„Eesti jääb maha igasugustest sellistest arengutest,“ ütleb Jallai. Praegune seadusandlus lubab teha kuni kolmekorruselisi puitkonstruktsioonidega maju ning arutatakse, et võiks teha kuni kaheksakordseid. Samal ajal tehakse mujal maailmas juba üle kümne korrusega hooned.

Norra pilootprojektiga

kavandatavale linnalaendusele on planeeritud luua plussenergiakortermajad.

„Päikesepaneelid on integreeritud katustele, fassaadidele ja korter toodab rohkem energiat, kui sina maksad. Puudub energiakulu,“ räägib Jallai. Ka Eesti seadusandlus liigub mehe teada selles suunas. „On otsustatud, et need tulevad, aga järjekorras ilmselt olmehooned esiti ja elukondlikud hiljem. Norra ei ole otsustanud, aga teeme, kuna see on inimeste jaoks põnev.“ Jallai sõnul muudavad sellised puidust linnad inimeste arusaama tänapäeva tehnoloogia võimalustest.

Tänapäeva tehnoloogia võimaldab näiteks ehitada ka juba olemasolevale kivimajale puitkonstruktsioonidest korruseid peale. Kontseptsioonist „Plaan B“ ja „linn linna

kohal“ on haaratud näiteks ka Metsä Wood. „Plaan B tähendab seda, et maailma on vaja päästa, see on läinud hukka. Selleks, et luua uut linna, uut infrastruktuuri, on see räägib ökoloogiline jalajälg, et võetakse maha metsa, et teha ruumi jne,“ selgitab Jallai ning lisab: „Kui teed kaks korrust olemasolevale majale peale, siis linnailmes väga palju ei muutu, aga saab mahutada rohkem inimesi linna elama.“ Jallai näeb, et see on ehituse tulevik, kuid päris sinnamaani veel jõutud siiski ei ole.

Metsä Woodi juhendamisel, nende tehnoloogiat kasutades hakatakse Arca Nova tehases tulevikulinna majade konstruktsioone kokku panema. Esimesed materjalid on ka juba kohale jõudnud ning katsetused algavad novembri

keskel.

„Eesmärk on aasta lõpuks uute asjade tootmine juurutada, et uuel aastal hakata põrandaelemente tootma.“

Arca Nova tegevjuhi Marek Jallai sõnul on huvitav, et Raplamaal ollakse sattunud sellisesse olukorda, et tegeletakse just selliste teemadega. „Mis puudutab seda tehnoloogiat, oleme Eestis esimesed ja kui projekt käivitub, siis see loob siia võib-olla kolmkümmend töökohta juurde.“

Norra tulevikulinna ehitatakse hinnanguliselt kümme aastat, seega on kümneks aastaks tehasele töö garanteeritud. Jallai hinnangul võib aasta-kahe pärast ka Eestis puidust kortermajade ehitamine reaalsuseks saada. „See idee kannab. Kui vaid rohkem inimesi saaks aru, et areng toimub,“ sõnab ta.

Tulevik toob puidust kortermajad.

Åsebråten Park. Puidust linnad muudavad inimeste arusaama tänapäeva tehnoloogia võimalustest.

Fotod: Arca Nova

Kui ei tea, mõtleme välja

Ettevõtlusnädalal esines oma kodugümnaasiumis Märjamaal Haver Järveoja, 25-aastane noor mees, kes juba 16-aastaselt teadis, et teda huvitavad aktsiaturud ja ta tahab professionaalselt tegutseda selles valdkonnas. Praeguseks on ta jõudnud 3D skaneerimiseni.

Reet Saar

2011. aastal läks Järveoja EBS-i õppima rahvusvahelist ärijuhtimist spetsialiseerumisega investeeringute juhtimisele. Praegu on käsil lõputöö kirjutamine, milles ta uurib tehnilise analüüsi rakendust aktsiaturgudel. Täna on ta koos kolme kaaslasega pannud aluse idufirmale, mille suur idee on viia 3D tehnoloogia tavainimestele lähemale. Kuulates, kui innustunud noor ettevõtja oma arengulugu tänastele gümnaasistidele vahendas, tekkis tahtmine kõigest sellest veel rohkem teada saada.

Kohtume idufirma kontor, mis asub Tallinnas Faehlmanni tänaval renoveeritud puumajas. Sisse astudes on esmamulje, nagu oleksid tulnud kellegi koju: ukse kõrval on välisjalanõud ja kuigi mitmel pool on näha susse, eelistab seltskond ilmselt ringi käia sokkides. Moekas kööginurk läheb üle elutoaks. Seal on pikk laud kaetud arvutitega, mille taga töötajad tegutsevad. Puhkenurkades on kott-toolid, kus hea väikeses ringis juttu veeretada. Katusealusele pinnale on välja ehitatud pisemaid tööruume.

Teisel õppeaastal läks Järveoja Erasmuse programmiga õppima Frankfurt School of Finance & Managementi. „Seal sain paljude inimestega tuttavaks ja osalesin vabatahtlikuna ühe noorteorganisatsiooni töös, mis tegeleb eri majandus- ja poliitika-valdkondade propageerimisega noorte seas. Sel ajal asutasin ka oma konsultatsiooniettevõtte, mis aitab välismaalastel Eestis ettevõtet alustada. Täna on see n-ö pühapäevafirma, mis on küll olemas, aga ei tegutse väga aktiivselt,“ rääkis noormees oma ettevõtjate algusest.

Pisut said ärijuhtimise eriala tudengid praktiseerida ka

LHV pangas, millega EBS tegi koostööd. „Rohelisi“ maaklereid klientide raha liigutama veel ei lastud, aga kogemus oli huvitav. „Mulle pakuti võimalust pangas jätkata, aga siis hakkas tekkima juba praegune ettevõtte lisaks koolile ja ei olnud aega mitmel pool tegutseda.“

Aktiivse loomuga Haver sattus Saksamaalt tagasi tulles kokku Timmu Tõkkega, kellega räägiti 3D printimisest. Tõke oli 2013. a lõpus pannud aluse ettevõttele Wolfprint 3D. Ta oli juba saanud EAS-ist ka starditoetust, et osta esimesed 3D printerid ja alustada 3D printimisteenuse pakkumist arhitektidele, inseneridele, prototüüpidele ja teistele, kes seda soovisid. Peagi liitusid Wolfprintiga Rainer Selvet, Haver Järveoja ja Kaspar Tiri, nii et kõiki nelja peetakse ettevõtte kaasasutajateks. Neljast kolm on õppinud EBS-is ja pigem ärilise taustaga, aga kogu tuumikitiim saab tehnoloogiast aru ja panustab ühel või teisel viisil selle arendamisse.

Kui Haver sai kutse kaitsevähke, oli ta juba tegev kahes ettevõttes ja seetõttu valis ta asendusteenistuse, et saaks põhitööd jätkata. Päeval oli ta Maleva tänava Käo päevakeskuses, kus käivad koos vaimsete erivajadustega inimesed, õhtul sai oma tööasju ajada. „Sel ajal tundsin, et see on pealesunnitud asi, aga tagantjärele mõeldes oli asendusteenistus huvitav kogemus. Empaatiavõimele aitas samuti kaasa,“ hindab Haver.

Maailma esimene täisautomaatne skanner

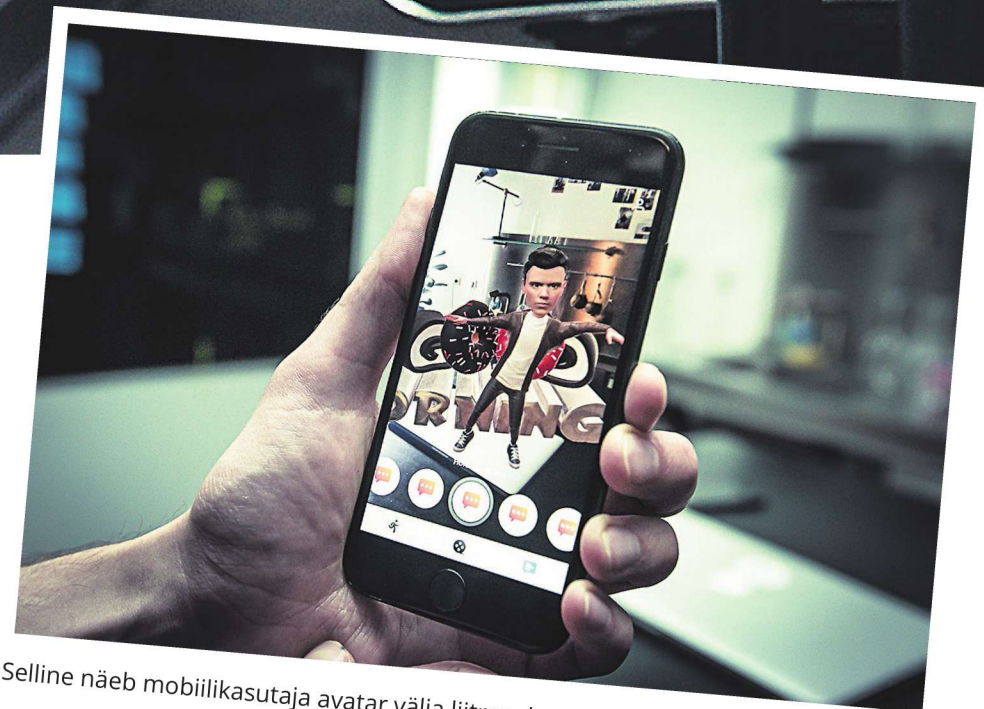
Üks omapäraseid töid, mida Wolfprint aitas ellu viia, oli mannekeenide valmistamine ERM-i püsinäituse jaoks. Selleks ajaks olid nad välja töötanud 3D

skänneri. Muuseum ei tahtnud staatilises poosis „tikkudele“ rõivaid selga panna, sooviti dünaamilistes poosides mannekeene. Inimesed tulid nende kontoris skannerisse, protsessi juhtinud lavastaja Marko Raat Allfilmist andis neile ette situatsiooni ja kehaasendid jäädvustati. Poosidest tekitati 3D mudel ja hiljem Tartu ettevõtte ECCOM freesis need välja.

Järgmise sammuna hakati mõtlema, kuidas skannerit optimeerida ja muuta see täisautomaatseks. Seni pidi keegi olema pildistamise juures, hiljem tuli andmeid puhastada. Eksperimenteerides jõuti lahenduseni, et Wolfprint 3D tegi valmis maailma esimese täisautomaatse 3D skänneri. See on otsekui suur fotoboks läbimõõduga 3 x 2 meetrit, kuhu saab kogu vajaliku tehnika sisse paigutada ja mis annab juba välja digitaalsed 3D mudelid. Esmalt oli boks 12 kaamerat, aga lõpuks saadi kuue kaameraga kätte vajalik tulemus.

Bokse müüdi ja müüakse kohtadesse, kus käib palju inimesi. Turismiettevõtetel on seeläbi eesmärgiks pakkuda paremat küllastajaelamust. Mõnel pool muuseumides saab laenata kostüüme või end sobival taustal pildistada, ent 3D lahenduse puhul saab küllastaja oma skaneeritud näo ümber lisada midagi selle kohaga seotut. Näiteks Lennusadamas sai valida oma näo ümber tuuririkivri või lendurimütsi. See oli omalaadsete suveniiride müük, mida sai tellida kas väikese kujukesena või failina.

2016. aasta jooksul ehitati seitse skannerit ja skaneeriti muuseumides või teaduskeskustes 10 000 inimest. „Sellega me palju kaugemale ei jõudnud ja see suund on praeguseks lõpetatud. Et viia idee tõeliselt suureks – skaneerida näiteks miljard inimest –, tuleb suuri bokse palju toota ja eri kohtadesse välja panna. Aga kuna peaaegu kõigil inimestel on tänapäeval taskus nutitelefoni, küsisime endalt, kas sama asja saab teha nutitelefoni abil. Kui saab, siis on sama idee võimalik palju kergemini vaevaga realiseerida,“ rääkis

Selline näeb mobiilikasutaja avatar välja liitreaalsuses.

Haver Järveoja meeldib, et idufirmas tuleb käia mööda uusi radu.

Fotod: SIIM SOLMAN

Järveoja, kuhu hakati edasi liikuma. Praegu ongi lõppjärgus selle idee realiseerimine.

Wolf 3D suund on inimeste nägude 3D skaneerimine. Eestis keegi teine seda ei tee, USA-s on sarnase suunaga idufirmasid. Miks just näod? „Oleme keskendunud näole, sest seda on kõige raskem digitaalseks teha. Usume, et tulevikus toimub kommunikatsioon aina rohkem virtuaalses maailmas (virtuaal- või liitreaalsus, mängud). Inimene ei näe selles keskkonnas

praegu välja sama loomulik nagu reaalses elus, aga et kommunikatsioon oleks efektiivne, peab inimene ka virtuaalmaailmas olema n-ö enda nägu,“ põhjendas Järveoja valitud suunda. Ta lisas, et virtuaalreaalsusel saab ilmselt olema mingi Skype'i sarnane rakendus ja „see võib suureks minna alles 3-4-5 aasta pärast, aga me peame juba praegu sellega tegelema, et oleksime kohal, kui see juhtub“

Wolf3D areng pole kulgenud üksnes ülesmäge, kuid ka vi-

gandest on palju õppida. Üks õppetunde on: kui idee ei tööta, hakka kähku tegema midagi uut. Lootes 3D printimine on üks näide, millest üsna ruttu lahti lasti. Esmalt suudeti üsna kiiresti erahaiglates küll huvi tekitada, et nad selle võimaluse sisse võtaksid – eesmärk on suurendada sidet vanemate ja sündimata lapse vahel, see on ka ainus viis oma lapse „nägemiseks“ pimedatel vanematel –, kuid kliinikutel klientidele edasi müümine nii hästi ei õnnestu-

raha uute ideede teostamiseks andma. Äraütlemisi kuuleb siin rohkem kui jah-sõna. „Meie esimene nõuandja ja investor oli Estonian Business School Group, ning selle asutaja Madis Habakuk oli mulle ja Timmule suureks mentoriks,“ rääkis Haver.

Investoreid on leitud Saksa- maalt ja Jaapanist. Viimane suurem investeering õnnestus saada 2016. a talvel USA ühisrahastusplatvormi SeedInvest kaudu. Seal on väga tihe sõel – vastu võetakse umbes 1% taotlustest. Kampaania kestis kolm kuud ja veel viimasel nädalal oli seis üsna nutune, nii et Haver, kes tegeleb ettevõtte finantsküsimuste ja juriidilise poolega, küsis Timmult, kas viib järgmisel nädalal pankrotiavalduse kohtusse sisse. Kaheteistkümnendal tunnil saadi siiski nõutav summa kokku ja laekus ülegi.

Uus lahendus on valmimas

USA-st saadud rahastus võimaldas nutitelefonides 3D skaneerimist arendama hakata. Taas sai uusi inimesi palgata ja keskenduda ainult uue suuna arendamisele. Kuidas uus lahendus toimib? Nutitelefonis esikaameraga pildistades tuleb nägu vasakule-paremale-otse pöörata, nii skaneeritakse nägu sisse, selle põhjal valmib 3D mudel, mida on võimalik kasutada mängudes, suhtluseks või virtuaal- ja liitreaalsuse rakendustes. „Kuna me ise rakendusi ja mängu ei tooda, müüme seda tehnoloogiat nende tootjatele. Aga rakendada saab seda ka treeningsimulatsioonides ja online jaekaubanduses – kasutusvõimalusi on rohkem,“ avas Järveoja pisut ettevõtte lepingulisi tegevussuundi.

Meile demonstreeriti, kuidas näeb välja ja tegutseb Raineri avatar liitreaalsuses. Mobiilirakendus on peaaegu valmis, kuid vajab veel pisut lihvimist, et see oleks tehniliselt stabiilne. Novembris tullakse uue tootega turule.

Haver nõustub, et idufirma inimesed peavad olema sellise meelelaadiga, kes on valmis käima mööda tundmatut teed ja esimese raja sisse tallama. Loomulikult jälgivad nad sarnaseid tegijaid laias maailmast, et variante analüüsides leida lõpuks parimaid lahendusi.

„Oleme nende aastatega palju targemaks saanud, aga õppida tuleb selles vallas pidevalt. Väga palju kuuleb meie arutlustes lauset, et ma praegu lahendust ei tea, aga mõtleme välja. Oleme eri asjadega kõrvetada saanud ja loodame, et neid vigu me enam ei tee, aga uusi vigu vältida ei saa,“ jääb Haver Järveoja realistiks.

„Meil läheb praegu hästi. On näha, et meie pakutavat on inimestel ja ettevõtetel vaja. Oleme saanud piisavalt tagasisidet ja meil on suurte ettevõtetega käimas mitmete lahenduste osas tehnilised testid.“

Eelpool toodu kinnitab, et Wolf3D asutajatel on ambitsioonikust ja pealehakkamist.

nud. Projekti arendamiseks palgati juurde töötajaid, aga umbes poole aastaga oli selge, et tulemused jäävad oodatule märgatavalt alla.

Timmu Tõke on ühes intervjuus öelnud, et kuigi tiimi pidi oluliselt kärpima, tuldi olukorrast siiski võitjana välja. Sellest õpiti, et ära hakka enne äri laiendama, kui on selge, et turg tahab seda toodet.

Idufirma eestvedajate üks olulisi tegemisi on toetajate otsimine, kes on nõus oma

Targad loomad kuulavad ema sõna

Kõige targem loom on see, kellest inimene veel midagi ei tea, olevat öelnud üks India tark Makedoonia Aleksandrile väga palju sajandeid tagasi. Kuid inimesed teeksid targasti, kui õpiksid ka nendelt loomadelt, kelle olemasolust me teame.

Inge Põlma

Üks inimene, kes loomi väga hästi tunneb ning neist suurepäraselt ja targalt rääkida oskab, on ilma kahtluseta etoloog (loomade käitumise uurija) ja zoosemiootik Aleksei Turovski. Sel esmaspäeval oli Kohila rahval võimalik teda vahetult esinemas näha-kuulda. Ja Turovskit on õnnistatud niivõrd hea näitlejameisterlikkuse ning joonistamisoskusega, et vaatamine on tema esinemiste puhul sama oluline kui kuulamine.

Lisaks on ta hiilgav pedagoog, kes jagab nagu muuseumi uusi teadmisi ja korrigeerib kinnistunud väärarusaamu (nt küülik pole mingil juhul jänes, need liigid pole isegi sugulased mitte; jänesed ei

Etoloog ja zoosemiootik Aleksei Turovski Kohila loengu teema oli „Ematarkus loomariigis“.

Foto: KOHILA RAAMATUKOGU

söö kapsast; toonekurg on kurg ainult nime poolest; või natuke vallatum – eesti oma sõna kilpkonna kohta on hoopis padakonn).

Kohila loengu teema oli „Ematarkus loomariigis“. Looduses õpivad kõik loomad ja õpitakse peamiselt vigadest – kui õnnestub ellu jääda. Selles aitab empaatiavõime, ehk liigikaaslase kurva saatuse pealtnägmine on teistele

õppetund kogu eluks. Kuid kõrgematel loomadest toimub ka aktiivne õpetamine ja see protsess on väga intensiivne, kestab 20 tundi ööpäevas. Turovski näiteloomad olid hundid, tema lemmikud. Nagu looduses tavaks, kannavad pedagoogilist vastutust just emasloomad. Ehkki hundikarja moodustavad ema ja isa ning nende eri vanuses järeltulijad, on isasloom ainult ema

ja tema kaudu kutsikate toitja ja õppevahenditega varustaja. Eluks vajalikke oskusi jagab ema.

Emahunt provotseerib kutsikaid vigu tegema ja siis keelab neid tasakesi. Väikesed on selleks ajaks juba ülimalt motiveeritud ja innukad teada saama, kuidas siis õigesti teha. Ja siis emahunt demonstreerib õiget tehnikat. Tähtis on ka see, et emahunt kunagi

ei karista vea tegemise eest. N-ö vitsaga saab ka õpetada, rääkis Turovski, aga see võtab liiga kaua aega ja looduses ei ole loomad vaba aega, mida niisama kulutada.

Hundikarjas on küll isa see, kes jahipidamisel karjaliikmetele ülesanded jagab. Kuid kui läheb saaklooma ründamiseks, on ikka ema see, kes taktika paika paneb, sest tema on kutsikad välja õpetanud ja temale nad kuuletuvad. Mis juhtub, kui hundikari on kaotanud ema, selle kohta on näide Kanadast. Suur hundikari oli kaotanud ema ja tulemus oli see, et suure põdra ründamisel sai hukka mitu karja liiget, aga põder pääses eluga.

Ka emainstinkt ei käivitu iseenesest, rääkis Turovski, kes võrdles seda arvuti kõvakettaga. See on arvutis olemas, aga ta tuleb tööle panna. Turovski tõi näite šimpansidest – kui noor šimpans saab esimese poja, aga sünnitus käib neil nagu möödamaines, siis ei tea ta, mis sellega peale hakata. Vanem ja kogenud emasloom on see, kes noort suguõde õpetama peab, enne kui emainstinkt tööle hakkab.

Ehkki emasloomad kannavad looduses põhivastutust järglaste õpetamisel ja kasvatamisel, on üks selts – esikloomalised, kelle hulka

kuulub ka inimene, kus ka isasloomad osalevad õppe- ja kasvatustöös. Ent igapäevaelu korraldavad ikkagi emad ehk ahvikarja „riigikogus“ on ainult autoriteetsed emasloomad. Kõige uhkem isasloom on küll „president“ või „kindral“, kellele kuuletatakse, kuid kui ta rumalasti käitub, võtab „riigikogu“ ta maha ja valib uue esindusisiku. Ainult inimene on selline liik, kus isased on ühiskonna hierarhias kõrgemal kohal ja sellest ka meie probleemid, tões Turovski, alates sellest, et inimesi on saanud juba liiga palju (üle 7 miljardi) ja lõpetades sellega, et me hävitame end ümbritsevat keskkonda, sh teiste liikide eluruumi.

Lõpuks küsiti Turovskilt, mida arvata sellest, et Eestisse on tulnud šaakalid. Turovski vastas, et kui loom ise, ilma inimese kaasabita laiendab oma areaali, siis ei ole ta võõrliik (omal ajal on samamoodi Eestisse asunud näiteks toonekured), ja teiseks, meil ei oleks šaakaleid, kui meil oleks rohkem hunte, keda šaakalid pelgavad, ja metsad ei oleks raiutud malelauaks – laaneliigid laiu lageraielanke ületada ei julge ning selliseid elupaiku tulevad asustama teised (rööv)liigid, kellele hõre maastik rohkem sobib, näiteks šaakalid.

Külalised näitavad rohelist elu

Dokumentaalfilmide režissöör Riho Västriku sammub loodusfilme tehes oma rada.

Foto: REET SAAR

Lõppenud nädalavahehetuse juhatus sisse pikk reis, mille käigus sai kolmveerand tunniga Leena jõe lätel ära käidud. Selgitusi jagas juurde dokumentaalfilmi režissöör Riho Västriku.

Reet Saar

MTÜ-I Jätksuutlik Vana-Vigala on alates tänavaugustist kuni novembrini käsil kuuest üritusest koosnev projekt „Rohelisem elu Vana-Vigalas“, eesmärgiks tõsta osalejate keskkonnateadlikkust ja kujundada keskkonnasäästlikke tarbimisharjumusi. Viimati oli külas Balti Filmi- ja Meediakooli õppejõud, dokumentalist ja produtsent Riho Västriku. Ta on olnud VAT Teatri näitleja, töötanud raadios ja televisioonis, alates aastast 1996 on OÜ Vesilind juhataja. See Eesti filmitootmisettevõtte on teinud hulga dokumentaalfilme ja telesaadete.

Västriku on dokumentaal-

filme tehes palju rännanud, aga talle ei meeldi nimetada end rännumeheks. Samuti ei pea ta arvestust, kui paljudes riikides ta on käinud. Loodusfilmi tegijal peab olema kannatlikkust, silma, teadmisi. Natuke tahetakse end ka proovile panna, kuid ikka elusalt tagasi tulla, ütles Västriku ette tulevate seikade kohta. Ta ei aja taga kuulsust, püüdes iga hinna eest saada kätte erilisi kaadreid. Ja oluline on toimida nii, et looduses ei jääks nende tegevusest jälgi maha.

Külalisel oli kaasas kaheosaline dokumentaalfilm „Suur jõgi“, millest vaadati 2010. a valminud osa „Reis Leena lättele“. Vaataja tegi kaasa teekonna, mis lõppes sellega, et Västriku seisis harkisjalu allika ääres, üks jalg Leena vasakul, teine paremal kaldal.

„Käisime seal karusid otimas, aga Märjamaa vallas on karusid lihtsam kohata kui taigas,“ rääkis Västriku. Selle kinnituseks olid kaadrid, kuidas kõiksugu lõhnade abil püüti karu meelitada sellesse kohta, kus nad olid valmis fil-

mima. Pärast pikki ponnistusi ilmus lõpuks välja ka karu ise. Lisaks sai näha kaadritaguseid võtteid filmimise käigust ja võttegrupi eluolust.

Västriku õpetab Balti Filmi- ja Meediakoolis loovdokumentalistikat – selles on kujundi osakaal suurem kui autoritekstil. Loodusfilmide tegijaid tema sõnul Eestis ja lähiriikides palju ei ole, Västriku teab neid kõiki.

Sellised kohtumised jäävad alati liiga lühikeseks, kuid annavad teadmise järgmine kord Västriku või Vesilinnu nime nähes tähelepanu teritada.

Projekti „Rohelisem elu Vana-Vigalas“ esimene külaline oli loodusemees ja rändur Hendrik Relve, kellega koos tehti ringkäik Vana-Vigala mõisapargis ja Hirvepargis. Seejärel oli väljasõit Lääne-Virumaale puhta vee teemaparki. Loodus- ja metsandusajakirjanik Viio Aitsam rääkis erametsade olukorrast ja käsitöö õpitoas prooviti taimedega trükkimist. Harivale seeriale paneb novembris punkti kohtumine Tallinna loomaia direktori Tiit Maraniga.

Käsitöölane

Toimetaja Katri Reinsalu
e-post: katri@sonumid.ee

Nr. 10/57
Oktoober 2017

Kostüümid pakuvad ühthemoodi närvikõdi nii suurtele kui ka väikestele

Kuidagi märkamatult on halloween end meie pühade nimekirja sisse seadnud. Enamasti tähistatakse seda oktoobri viimasel päeval Ameerika Ühendriikides, Austraalias, Uus-Meremaal ja Kanadas. See on natuke kurb, sest meil on ju novembris oma mardi- ja kadripäev. Pahatihti lähevad meie oma pühad aga niimoodi mööda, et ühtegi mardi- või kadrisanti ei õnnestugi näha.

Katri Reinsalu

Samas võib *halloween*'i populaarsusest ka aru saada. Kostüümipühast tähistavad enamasti ikka lapsed. Mardi-päeval tuleb vaid vana kasukas välja otsida ja nagu mustaks vöötata, aga *halloween* on mitmekülgsem. Sa võid kehastuda kelleks tahes. Mida kirjuma, fantaasiaküllasem ja uhkem, seda parem. Sa võid olla lemmik multikategelane, mesilane, printsess, hull teadlane või mereröövel.

Nii ongi oktoobri lõpus kõigil käed tööd täis. Internet kubiseb kõikvõimalike karvaste ja suleliste tegelaste kostüümide valmistamise õpetustest. Kasutust leiavad kõikvõimalikud materjalid paberist ja papist kuni vildi ja sulgedeni.

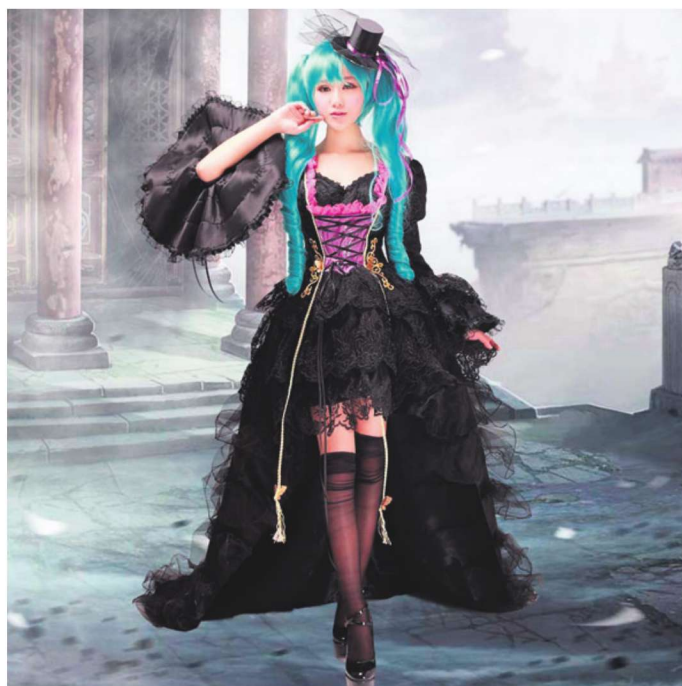
Enese kostüümi taha peitmist on ajast aega harrastanud loomulikult ka täiskasvanud. Läänemaailma kristlased on enne paastumist ikka karnevale pidanud. Rahvapidustused andsid võimaluse kanda maske ja kostüüme ning astuda korraks välja oma igapäevaelust.

14.-15. sajandi paiku kasvasid karnevalihooajast välja maskeraadid ehk maskiballid. Inimesed tulid kokku uhke-

Suurejoonelisemaid kostüümipidusid peetakse Itaalias, Veneetsia karnevalil.

Fotod: pcwallart.com, www.viena.es ja Pinterest

Jaapani popkultuurile omane *cosplay* ehk tegelaseks riietumine.

tes kostüümides, korraldasid rongkäike ja võistlusi. Maskeraadid muutusid eriti populaarseks Prantsusmaal. Neid peeti näiteks kuningate ja kuningannade linnatuleku tervitamiseks. Pidudel toimunu oli tihti intrigeeriv ning teinekord lausa ohtlik. Prantsusmaa kuningas Charles VI korraldas 1393. aastal balli, kus ta koos viie julge kaaslasega tantsis terve öö

maskis ja linasest kostüümis. Asja muutis aga ohtlikuks see, et tantsuala ääristasid tõrvikud, millele liiga lähedale minek oleks tantsijale võinud lõppeda üpris õnnetult.

Renessansiajastul hakati maskiballe Itaaliaga seostama. Kurikuulsad olid Veneetsia maskiballid. Pärast Veneetsia langust võttis juhtiva rolli üle Inglismaa. Šveitsi krahv John James (Johann Jacob) Heide-

gger tõi 18. sajandil Veneetsia maskiballide kostüümid Londoni aedade pidudele. Tema käe all muutusid varem patuseks ja ebamoraalseks peetud maskeraadid taas maitsekaks meelelahutuseks.

Paratamatult ei õnnestunud maskeraadidel oma ohtlikku mainet täielikult selja taha jätta. Need olid jätkuvalt ahvatlevad neile, kel kurjad kavatsused. Oma nagu varjates oli karistusest pääsemine natuke tõenäolisem.

Just nimelt 1792. aastal toimunud maskiballil haavas aadliopositsiooni liige Jacob Johan Anckarström Rootsi kuningat Gustav III. Haav ei tundunud algul kuigi tõsine, kuid sellest tekkinud veremürgitus nõudis kuninga elu. See sündmus kinnitas omakorda maskiballide riskantset mainet.

Tänapäeval on maskeraadid muidugi suure osa oma populaarsusest kaotanud. Koos aristokraatia langusega kolisid inimesed meelt lahutama ööklubidesse. Ei saa aga välistada, et see ammune traditsioon ei võiks kunagi saada taas elustatud.

Milline tüdruk ei tahaks kordki olla haldjas.

Halloween on mitmekülgsem. Sa võid kehastuda kelleks tahes.

Kooli jõulupeol võib vaja minna jõulupuukostüümi.

Kellekski teiseks kehastumise võlu

Mardipäeva lähenedes triivisid mõtted erinevate kostüümide juurde. Lapsepõlvest meenub eredalt elevus, mis saatis enda kellekski teiseks riietumist. Meenub, kuidas lasteaias võilille sai mängitud või koolis toimunud vastupidipäev, kus kõik tüdrukud poisteks maskeerusid ja vastupidi. Selles lihtsalt on midagi erilist, kui korraks kellegi teise kingadesse astuda.

Muuhulgas oli juba ammu mõte minna tutvuma Raili Kabrali ajalooliste kostüümidega. Nüüd tunduski selleks sobiv aeg. Aastaid tagasi just pimedatel õhtutel tegevust otsides avastas Raili enda jaoks selle hobi. Kuigi tema kollektsiooni kuulub kõikvõimalikke kostüüme jõuluvanadest jääkuningannadeni, on kõige silmapaistvamad just ajaloo-hõngulised. Uhket kleiti kandes saab 18. sajandile heita hoopis uue pilgu.

Käsitöölase esimeses loos vaatamata tagasi maskiballide sünniloole. Need natuke ohtlikud ja pisut patused peod on inimeste närve kõditanud sajandeid. Viimaselt küljelt leiab aga midagi praktilist ehk mõni näide, kuidas lihtsate vahenditega endale mask valmistada. Olgu see siis *halloween*'i või koolinäidendi tarbeks.

Katri Reinsalu,
Käsitöölase
toimetaja

Allikad:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Carnival>
<http://all-that-is-interesting.com/masquerade-ball-history>

Raili Kabrali kodus ärkavad ellu 18. sajandi kostüümid

Mõned inimesed on juba sellised, et nende ukse taha satuvad ajakirjanikud tavapärasest tihedamini. Raili Kabral on üks nende seast. Mardi- ja kadripäeva sanditajad teavad juba ammu, millise maja uksele koputama minna.

Katri Reinsalu

Raili valmistab suhkrumassist erakordseid kujusid ning karppe. Tema majaesist kaunistab põnev aed, mida märkab iga möödakäija. Sel korral käisin aga uudistamas Raili õmmeldud detailirohkeid ja pilkupüüdvaid kostüüme.

Tegevust talveõhtuteks

Õmmelnud on Raili terve elu, kuid kostüümideni jõudis ta alles umbes viie aasta eest. Tegusal ja energiast pakataval naisel hakkas talvel igav ning nii otsis ta endale tegevust. Ta seletab naerdes, et ei suuda lihtsalt niisama olla.

Majapidamisse oli kogunenud kastide viisi kangajääke, kuid kenade mustritega tükid olid nii väikesed, et neist peale padjakatete suurt midagi teha ei saanud. Padjakeste asemel hakkas Raili neist hoopis Barbie-nukkudele kleite õmblema. Märkamatu mõodusid ööd ja päevad õmblusmasina vurina saatel. Nüüd imestab Raili ise ka, kust ta selle aja võttis.

Railil endal küll tüdart ei ole, kuid kleidikesed leidsid endale peagi uued omanikud. Nukukleitide abil oli Raili aga enda jaoks avanud ukse hoopis uude maailma. Selgus, et on terve seltskond inimesi, kes tegelevadki Barbie-nukkudele riiete valmistamisega. Raili hakkas nende tegevusel silma peal hoidma ja ideid ammutama. Kord sattus ta aga nägema Marie Antoinette'i stiilis Barbiekleiti. See jättis talle nii sügava mulje, et kiiresti proovis ta ka ise selle tegemist. Loomuliku jätkuna mõlgutas ta mõtet, kuidas selline uhke kleit võiks küll elusuurusel välja näha. Nüüd viipab Raili toa nurga poole, kus seisab mannekeen, seljas detailiderohke roosa kleit. See ongi Raili esimene kostüüm, mille ta eelpool mainitud nukukleidi järgi õmbles.

Ta täpsustab, et kleit ei ole oma värvidelt otseselt ajastutruu, kuid stiililt ja ülesehituselt küll.

Seejärel hakkas Raili juba moeajalooga tutvust tegema. Eesti rahvariided jäid tema jaoks natuke igavaks. Prantsusmaa ja Inglismaa ajaloost võis juba põnevamaid kehakatteid leida. Internetist sai Raili suur abimees. Ta ütleb, et pole ei moodi, kunstiajalugu ega rätsepätööd koolis õppinud. Kõik oskused ja teadmised on peamiselt internetist ammutatud.

Internetisügavustest leidis ta hulga välismaiseid lehekülgi, kus tegutsesid inimesed, kes ajaloolisi kostüüme õmblesid. Neilt õppis Raili väga palju. Sealt sai ta infot nii lõigete kui ka tehnilise poole kohta. Nii saigi kostüümidest Raili uus hobi. Oma esimese kostüümi õmbles ta võimalikult ajaloole truusks jäädes. Ta räägib, et alguses oli muidugi päris palju peakratsimist, miks asjad just niimoodi tehtud olid. Paari luku ja trukiga oleks palju lihtsamalt saanud. Selle asemel oli aga meetrite viisi paelu ja mõeldamatult palju erinevaid kihte.

Kui siis kleit lõpuks kõikide oma kihtidega valmis sai ja Raili selle selga tõmbas, tabas teda üllatus. Viie minutiga hakkas lootusetult palav ning sai selgeks, milleks lehvikuid kasutati. Kehasse soonivate nõõride tõttu muutus arusaadavaks, miks kleidi alla korsett pandi. See oli tõeline elupäästja. Kostüüm oli hea võimalus sadade aastate tagusesse aega piiluda.

Vana, hea ja vastupidav masin

Kostüümide õmblemine on Raili jaoks hobi, millega ta tegeleb siis, kui parasjagu aega on. Lõiked leiab ta enamasti Burda ajakirjast. Neid on naisel hul-

Teatud kostüümide juures järgib Raili ajalugu võimalikult täpselt.

ganisti. Loomulikult ei leia sealt juba valmiskujul kasutatavaid lõikeid. Tuleb vaadata midagi, mis oma kujult soovitusena sarnaneb, ja siis seda muutma asuda.

Lõigete ümbertegemine eeldab teatud arusaamist, kuidas lõikeid konstrueeritakse. Siinkohal võlgneb Raili tänu oma kooliaegsele tööõpetuse õpetajale. Tema õpetas Raili õmblema ja tegi tuttavaks ka õmblusmasina hingeeluga.

Tollal õmmeldi vastupidava metallist masinatega ja neile on Raili tänase päevani truusks jäänud. Ta ütleb, et on aastate jooksul erinevaid masinaid

kokku ostnud. Nende hulgas ka tänapäevaseid plastist tooteid. Elu on aga näidanud, et plast kipub katki minema. Vana hea metallmasin võib küll pikast kasutamisest tulikuumaks minna, kuid see peab vastu ja õmbleb igasugust kangast.

Teatud kostüümide juures järgib Raili ajalugu võimalikult täpselt. Teiste puhul teeb ta erandeid. Näiteks eakamate naiste kostüümidesse lisab ta teinekord trukke. See teeb riietumise lihtsamaks.

Kostüümide kaunistamiseks sobivad hästi erinevad tikandid.

Tänapäeval on nende kasutamine äärmiselt mugavaks tehtud. Vaid triikraua abil saab need kangale kinnitada. See säästab mõistagi märkimisväärselt aega.

Päris kõike aga masina ja tänapäevaste vahenditega teha ei saa, näiteks pärltikandit. Raili mannekeenil on seljas poolik must kostüüm. Jään kaugelt imetlema, kui kauni kangaga tegemist on. Minu üllatus on suur, kui saan aru, et kogu muster sellel kleidil on pärlitega tikitud.

Pimedatel õhtutel on Raili sõnul mõnus pärlikausiga diivanil istuda ja tikkida. Kahtlemata on

Kõige esimene, Marie Antoinette'i stiilis valmistatud kleit.

Kuigi kostüümid paistavad keerulised, on neis üllatavalt mugav olla ja liikuda.

see ka aeganõudev, sest pärlirida tuleb ju iga natukese aja tagant kinnituspistega turvaliselt kanga külge kinnitada. Paratamatult tuleb ette, et kostüümid saavad kahjustada. Eriti kurb oleks, kui ühe katkenud niidi tõttu terve pärltikand riidelt maha jookseks. Selle vältimiseks tuleb tikkimiseks lisa-aega kulutada.

Raili ütleb naerdes, et mainitud must kleit on tal juba ammu pooleli. Ta lisab, et tal käib ka väikest viisi katse, kuidas käitub kangas pärlite raskuse all. Neid läks kleidile umbes neli kilo. Pärlitega tikkimine on loomulikult kõige ajamahukam osa kostüümi valmistamise juures. Raili ei oskagi täpselt öelda, kui kaua tal ühe kostüümi valmistamiseks kulub. See sõltub suuresti sellest, mida teha vaja on ja kui kiire asjaga on.

Algusaegadel kulus õmblemise käigus katsetamisele päris palju aega. „Nüüdseks ma juba tean, kuidas neid kleite tehakse,“ ütleb ta. Praegu vaatab Raili pilti klei-

dist, mida soovib valmistada, ja oskab selle suurema vaevata järele teha. Kleidi konstruktsioon on selge. Kui ta satub aga stiili peale, mida varem pole omal käel proovinud, kulub natuke rohkem aega katsetamisele.

Oma lemmikajastuks peab Raili 18. sajandit. Tänapäevased tüllkleidid on küll kaunid, aga mitte nii silmipimestavad, kui tollal moes olnud kostüümid.

Laste kostüümid

Lisaks ajaloolistele kostüümidele on Raili õmmelnud kostüüme ka kõikvõimalikes muudes stiilides. Kõige rohkem kostüüme teeb Raili loomulikult lastele. Lapsed osalevad näidendites ning karnevalidel. Nad tõmbavad kostüümid selga jõulude, kadrija mardipäeva ning halloween'i tarbeks. Teinekord soovivad nad kostüümides tähistada ka sünnipäevi ja muid pidupäevi.

Ka Raili teeb kostüüme hooti. Kui mõni püha või olulisem

sündmus läheneb, on ka tema käed kohe rohkem tööd täis. Raili ütleb, et aitab häda korral alati välja. Nii satuvadki tema ukse taha tihtipeale lapsevanemad, kes on kodus mõned peaaegu sobivad riided leidnud, mis tuleb väheke ümber teha.

Praegu on populaarsed jääkuninganna Elsa sinised tüllkleidid. Materjali kulub nende jaoks ikka meetrite viisi. Raili arvates võiks see trend juba mööda minna, sest ta tahaks vahepeal midagi muud ka teha.

Laste kostüümid rändavad enamasti oma uute omanike koju. Tihtipeale kantakse need ribadeks. Kui aga laps peaks kostüümist enne välja kasvama, saab selle alati edasi müüa. Täiskasvanutel on kostüümi enamasti vaid üheks korraks vaja. Eestis ei ole kuigi palju sündmusi, kus need kasutust leiaksid. Siin ja seal toimub mõni mõisapidu või korraldatakse natuke huvitavam pildistamine. Seetõttu on Railil hulk asju laenutamiseks tehtud.

Eks sellega kaasne oma riskid ja asjad tuleb pärast tagastamist ikka üle kontrollida. Õnneks on inimesed Raili asju hoidnud ja kõik on turvaliselt tema juurde tagasi jõudnud. Lisaks on ka selliseid täiskasvanuid, kes kostüümid endale koju kaasa võtta soovivad.

Tasub ära märkida, et ajalooliste kostüümide selga saamine on juba omaette ettevõtmine. Need koosnevad mitmest kihist, alustades alusseelikuga, mis kleidile selle õige vormi annab. Kihid kinnitatakse kandja piha ümber paljude paelte abil. Raili seletab, et tihtipeale peab mees oma naist riietama hakkama. Pärast kogu komplekti selgasaamist on nahk tõenäoliselt märg.

Kuna Raili on oma loomingu ka omal nahal ära proovinud, saab ta ausalt kinnitada, et kuigi kostüümid paistavad keerulised, on neis üllatavalt mugav olla ja liikuda.

Terve komplekti juurde käivad mõistagi ka kõikvõimalikud aksessuaarid. Parukaid Raili ei laenuta. Kübaraid, ehteid, mantleid-keepe ja kindaid võib aga leida küll. Ta püüab alati inimestele vastu tulla.

Kostüümide õmblemine on tegevus, mis Railile on kahtlemata meelt mööda. Kui vaim peale tuleb, võib ta ööd ja päevad õmb-lusmasina taga veeta.

Kõige suuremat naudingut pakub talle aga ikka just inimeste tagasiside ja rõõm tema loodust.

Raili näitab, kuidas kostüümi kiht-kihilt selga panna. Kihid kinnitatakse kandja piha ümber paljude paelte abil. Kehasse soonivate nõõride tõttu pannakse kleidi alla korsett.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kassiks või karuks MASKI abil

Katri Reinsalu

Teinekord aitab kõige paremini kellekski teiseks kehastuda temaatiline näomask. Neid on loomulikult tohutult, nii keerulisemaid kui ka lihtsamaid. Siinkohal mõned mõtted, kuidas lihtsate koduste vahenditega mask meisterdada.

Paberist mask.

1. Ilmselt kõige lihtsama maski saab papist. Sabloone leiab internetiavarustest, kuid nende valmistamine ei ole ka omal käel midagi keerulist. Esimesed katsetused tasub lõigata välja kasvõi ajalehepaberist ja proovida, kas silmade jaoks lõigatud avad jäävad ikka õige koha peale. Mask, millest õieti läbi ei näe, omanikule just kuigi palju rõõmu ei too. Kui õige kuju käes, jääb üle veel fantaasia lendu lasta ja mask kaunistada.

2. Papp ja paber on küll head käepärased vahendid, kuid nendest tehtud mask jääb võrdlemisi jäik ning ilmselt väga tihedat kasutust ei kannata. Pehmema ja ehk ka veidi vastupidavama maski saab vildist. Protsess on sama, ainult et detailide kokkukleppimise asemel tuleks need kokku õmmelda.

Vildist mask.

Allikas: <http://www.minieco.co.uk/paper-owl-mask/>

Allikas: <https://happythought.co.uk/mask-of-the-dead-cat-mask-template>

ŠKODA ONGI 4x4!

ŠKODA MUDELIVALIKUS
ON 26 ERINEVAT 4x4 VERSIOONI.

ŠKODA
SIMPLY CLEVER

Turvaline
Euro NCAP
★★★★★

Perele
Küsi 7-kohalist
mudelit

4x4

Saadaval
nelikveolisena

Ametlikult volitatud ŠKODA edasimüüjad Eestis on:

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pinni 1, 10621
Telefon: 6808 222 · info@skoda.ee, auto@skoda.ee
www.skodatalinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt. 543, Laagri 76404
Telefon: 6837 070 · auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013
Telefon: 7308 000 · info@aastaauto.ee
www.aastaauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Telefon: 4530 120
info@warmaauto.ee · www.warmaauto.ee

Moller Auto Pärnu OÜ · Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 4476 140 · parnu@moller.ee

Moller Auto Viru OÜ · Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Telefon: 6808 200 · viru@moller.ee

ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna 45, 71018
Telefon: 4355 340 · viljandi@moller.ee

300 ŠKODAT
EESTI LAOS
KAMPAANIA.SKODA.EE

www.skoda.ee

Lugupidamise ja naudinguga raamatutest

Kohila raamatukogus avati 20. oktoobril Anu Purre kunstistuudio õpilaste raamatuobjektide näitus „Lugupidamise ja naudinguga“. Näitusel on seitsmes vitriinis eksponeeritud kunsti abil hukkumisest päästetud ja tegemisnaudinguga valminud erinevad raamatud.

Helerin Väronen

Kuna tegemist oli ettelugemispäevaga, alustas Kohila raamatukogu juhataja Tiiu Talu näitust Doris Kareva luuletusega „Elul ei ole lugu...“. See luuletus lõpeb sõnadega „Elu ei ole lugu, vaid lootus ja loomine.“ Ja eks see loomine olegi kõige olulisem.

Näituse raamatukokku jõudmise kohta rääkis Talu, et ta oli Anu Roosillalt küsinud, kas tal on mõni idee ja Roosild pakkus, et Anu Purre kunstistuudios tehakse kunsti, mis näitusele sobiks. Talu lisas, et võib-olla saab mõni näituse külastaja ka ise pisiku mõne kunstiliigiga tegeleda, õppida pole ju kunagi liiga hilja.

Purret rõõmustas, et nad said näituse jaoks koguni seitse vitriini. Tegelikult oleks

Näitusel on eksponeeritud Anu Purre (pildil) kunstistuudio õpilaste poolt hukkumisest päästetud raamatud.

Foto: SIIM SOLMAN

eksponeerimist väärivaid teoseid olnud kaks korda rohkem kui seekordne 46, kuid ülejäänud ei jõudnud õpilaste käest tagasi stuudiosse. Enda ja oma õpilaste kohta ütles Purre, et nad on tõelised raamatufännid, püüavad päästa vanu

raamatuid või luua hoopis uusi. Päästetud on näiteks nõukaegseid raamatuid, mis muudetakse imelisteks kihilisteks või maalitud objektideks. Kunstistuudio lähel sel aastal juba viies hooaeg ja Purre arvates on õpilased ja nendega

tegelemine lausa nii tore, et ta tuli selle jaoks riigitoölt ära.

Paar huvitavat juhtumit ka. Helen Kaigu, kelle pilti raamatust kasutatakse ka näituse plakatikujunduses, avastas, et tema värvitav raamat on pühendatud kellelegi Helenile.

Maiu Kangur aga otsustas, et teeb NSV Liidu ajalooõpikuse kollaaži Eesti näitlejatest. Millegipärast pani ta Lembit Ulfsaki teistest eraldi ja mõni aeg hiljem Ulfsak suri.

Kolmes vitriinis on eksponeeritud raamatud, mis on

muudetud kunstiks, neljas vitriinis on aga välja pandud isetehtud raamatud. Näiteks Malle Lehtmets on teinud karpraamatu. Selline stiil on maailmas praegu väga populaarne. Karbi võib teha ise või kasutada kommikarpi, mis täidetakse siis miniraamatutega.

Lehtmetsa tehtud oli ka tavapärasest erinev ümar raamat. Näha sai ka raamatut vanadest löikelehtedest, mis sai loodud Leonhard Lapinile mõeldes, kes ka kord sarnase kunstiteose tegi. Näitusel leiab veel voldikraamatuid ehk leporellosid ja pastakajoonistustega täidetud raamatuid. Märkimist väärivad bambuskööted ja Laura Roosi täpiline raamat.

Raamatukunst on väga populaarne kunstiliik ja sellega tegelevad väga paljud kunstnikud kogu maailmas. Purre sõnas, et selle näitusega näitavad nad oma suurt lugupidamist raamatute vastu ja samas oli see ka nauding kujundada ja luua midagi uut. Kuigi Purre arvates ei ole tegu väga suure näitusega, sõnas Kohila valda esindanud kultuurinõunik Sigrid Põld, et iga näitus väikses kohas on siiski suur näitus.

Näitus on avatud 30. novembrini raamatukogu lahtiolekuaegadel. Näituse kujundaja oli Eteri Tõlgo ja kaaskujundaja Kai Tõnspöeg.

Teetunnil raamatuga piiluti vana ja uue kirjanduse sisse

Ly Ehini eestvedamisel alustas eelmisel neljapäeval Rapla keskraamatukogus üritustesari „Teetund raamatuga“. Osalema oli oodatud lugemisest ja raamatutest huvitatud rahvas.

Helerin Väronen

Ehini soov on, et iga kord tutvustaks keegi mõnd endale meeldivat ja muljet avaldanud raamatut lähemalt. Samuti on võimalik tutvuda uute raamatutega ja end ka laenuusjärjekorda panna. Võimalus raamatut katsuda ja sirvida on Ehini sõnul lugemishuvi tekitamiseks väga kasulik.

Raamatukoguhoidja Annika Toom tutvustas põgusalt Tiit Pruuli raamatut „Minu maailm“, mis oli kirjastuse Petrone Print sajas raamat. Pikemalt ta raamatul ei peatunud, et lugejatel endil ka avas-

Ly Ehini tutvustas Kazuo Ishiguro teost „Päeva riismed“.

Foto: SIIM SOLMAN

tamisrõõmu jätkuks. Leida Kibuvitsa valikkogu „Kirev. Saatus ja looming“ aga vääris pikemat juttu. Selles raamatus

on peamiseks märksõnaks naiseks olemine. Just see, kuidas naine saab ennast teostada, kuulates oma südame häält.

Kibuvitsa elu ei olnud kerge, ühe artikli pärast saadeti ta Siberisse, kus teda hoidis elus käsitöö.

Ly Ehini meenutas kirjandusprofessor Harald Peebu sõnu, et kui olete head lugejad, loete elus läbi 2000 raamatut. Ehk siis ühe raamatu nädalas. Ehini tunnistas, et nii palju ei jõua meist enamik tegelikult lugeda.

Kuigi alguses oli Ehini plaan rääkida Soome kirjandusest, langes tema valik hoopis tänavuse Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Kazuo Ishiguro teosele „Päeva riismed“. Raamat on päevakohane ka selle poolest, et selle tõlkis Jüri Ojamaa, kes suri septembri lõpus. Ishiguro on Jaapanis sündinud Inglismaal elav romaanikirjanik, kelle kaks esimest teost olid Jaapani-ainelised, ülejäänud on aga Inglismaaga seotud.

Ly Ehini rääkis, et tema õde oli Jaapanis käies küsinud ühelt õpetajalt, kuidas sealsed inimesed nii peenekoelised, heatahtlikud, lahked ja sõbralikud on. Talle vastati: „Meid on siin nii hirmus palju ja kui me ei õpetaks oma lapsi väikesest peale sõbralikud ja lahked

olema, näriksime üksteisel kõrid läbi.“

„Päeva riismete“ peategelaseks on väga perfektne inglise ülempöör, kellel pole mahti märgata majapidajanna tundeid tema vastu. Tõlkija Krista Kaer on öelnud, et Ishiguro suudab uute vormidega üllatada. Seega tasub lugeda ka tema teisi eesti keeles ilmunud teoseid.

Keskraamatukogu teenindusjuht Kaja Tammar rääkis Mall Jaaksonist ja tema raamatust „Euroopa kriisid. Armastuse Puud“. Kaks aastat tagasi käis Jaakson ka Raplas. Vanust on kirjanikul 92, kuid jaksu kirjutada tal jätkub, praegu olevat tal käsil raamat kassidest. Külliki Leinpere tutvustas enamasti uuemaid raamatuid. Ehini arvates läks esimene teetund raamatuga korda, lugejad soovisid end raamatute järjekorda panna ja neid ka laenutati. Inimesed tahavad ka edaspidi niimoodi kirjanduse sisse vaadata ja järgmine teetund peaks aset leidma 23. novembril.

Laulu- ja tantsupeo sihtasutuse juht Aet Maatee ja laulupeo ideekvandi üks autor Rasmus Puur tõdesid, et pidu põhineb vaimsusel.

Foto: SIIM SOLMAN

Tänuüritus neile, kes aitasid Eestimaal kasvada suuremaks ja sügavamaks

Tänavune XII noorte laulu- ja tantsupidu „Mina jään“ on küll jäänud seljataha, kuid peo järelkajad on seniajani tunda. Eelmisel teisipäeval, 17. oktoobril koguneti Rapla kultuuriklubi BAAS tänamaks neid, kes andsid oma panuse, et 1300 Raplamaa noort said laulu- ja tantsupeost osa.

Helerin Väronen

“See oli kõigi ühine rännak ja ka iga väike panus oli tohutult tähtis, et see suur masinavärk töötaks ja meid võiduka lõpuni viiks,” sõnas Raplamaa kuraator Mari Tammar oma sõnavõtus. Peo avanoodid lasi aga kuuldavale Silver Sepp, kes naljaga pooleks öelduna on oma naise Kristiina Ehini kaudu Raplamaaga kokku laulatatud. Kuid see polnud ainus põhjus, miks just Sepp muusikalisi vahepalu esitama kutsuti. Oli ju Raplamaa tunnuslause „Mina jään raudselt Raplamaale“ üks eesmärk pöörata tähelepanu meie sepatööle, mis on Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse kantud ja mis kajastus ka Raplamaa rongkäigu kujunduses. Nii et tegemist oli ka väikese sõnamänguga.

Meenete hulgas, mida tänuks jagati, leidis samuti sepatööd, täpsemalt sepistatud noodivõtme kujuline nagi, mille valmistab Puraviku Tuuleveski sepikoda. Tunnuslause kujunduse keskmes oli sepistatud nael, mis ühest küljest sümboliseerib arhailist kinnitustahendit, teisalt on aga galantne tegelane, see, kes jääb. Naelad ei puudunud

Tänaõpetajad:

Juuru vald: Elve Ruus ja Terje Kaur

Järvakandi vald: Eha Sepp

Kehtna vald: Lea Karjane, Ea Hark, Kätlin Lang, Viive Raam, Reet Teets, Helen Reimand ja Kadi Saks

Kohila vald: Kadri Vilsoo, Aime Mäesalu, Ulvi Mägi, Margit Kolk, Mareta Pedak, Riina Annilo ja Kairis Kontus

Märjamaa vald: Kulla Aavik, Tiina Kokemägi, Darja Lehtsalu, Karin Andesalu, Ene Klaus, Grete Polding, Anneli Ülemaante ja Ottomar Linna

Rapla vald: Thea Paluoja, Signe Rääk, Monica Arme, Riho Pohla, Kersti Saia, Helena Saks, Ülle Piil, Anne Paluoja, Jandra Puusepp, Maiken Pajupuu, Kai Kuusemets, Pilvi Pärnapuu, Urve Uusberg ja Pärt Uusberg

Vigala vald: Ilona Noor, Silja Käär ja Krista Tõldmaker

Tänaõpetajad ja taustajõud:

Nõu ja jõuga toetanud **Anne Ummalas**

Raplamaa Sõnumite toimetuse

Märjamaa gümnaasiumi pere: **Liia Puhm ja Andres Elmik**

Märjamaa kultuurimaja pere: **Ene Klaus**

Lelle meeste kokkukutsuja: **Mai Pärt**

Raplamaa Omavalitsuste Liidu nõu ja jõud: **Olga Sokk**

Vallavanem **Kalle Toomet**

Kujundusmeeskond: **Helen Lennuk ja Jürgen Volmer**

Tänase õhtu meeskond: **Maili Metssalu, Margit Kuhi, Silver Sepp ja Lelle mehed**

ka Sepa muusikast, täpsemalt olid need osa tema pillidest.

Tammari soov oli tänada raamatuga „Laulan laevataie“ viit raudnaela, kes teda kõige enam aitasid ja toetasid. Raplamaa Omavalitsuste Liit oli suurim toetaja ja juriidiline keha, kelle kaudu projekt ellu viidi; Rapla kultuurikeskus võõrustas eelproove ja kollektiivjuhtide koosolekuid; staabiülem Heli Lints juhtis laulu- ja tantsupeo nädalal staapi armastava emalõvi kombel; staabiliige Age Tekku oli aga Tammarile suurim nõuandja ja kontrolliv jõud. Ja kuna laulu- ja tantsupeo märksõnadeks olid järjepidevus, traditsioonid, juured, pere ja kodu, tänas Tammar oma vanemaid, kelle õla najal sai sel aastal nii nutetud kui ka naerdud.

Maavanem Tõnis Blank sõnas, et laulu- ja tantsupidu

oli meeletult emotsionaalne ja oli tunda, kuidas lausa taevakumm kerkis kõrgemale. Laulu- ja tantsupeo sihtasutuse juht Aet Maatee õpetussõnad olid, et ära tee kunagi midagi sellepärast, et see tundub hea, tee ainult seda, mida teisiti teha ei saaks.

Rasmus Puur, kes oli laulupeo ideekavandi üks autor ja dirigent, ütles, et laulu- ja tantsupeost kokkuvõtteid tehes oli ta probleemi ees, kuidas kirjeldada seda, millel see pidu põhines. Igas punktis jõudis ta lõpuks tõdemuseni, et pidu põhineb vaimsusel ja seda vaimsust annavad edasi õpetajad. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi tantsujuht Kalev Järvela sõnas oma tänukõnes, et rutiiniga tehakse müstilisi asju, kuid kas meil on oskust seda müstikat alati ära tunda, kui see nii rutiinne on.

Laulu- ja tantsupidu oli vabas Eestis sündinud põlvkonna pidu, mis rääkis vastutusest. Selle eest, et need noored vastutuse võtaks, kandsid hoolt laulu- ja tantsuõpetajad. Kõik, kes peo protsessi panustasid, said sel õhtul tänukirja tekstiga: „Aitäh, et sa kasvatasid ja kastsid. Aitäh, et sa hoolisid ja hoolitsesid. Aitäh, et olid ja lubasid, et sina jääd. Aitäh, et võtsid kullakera kandmise enese õlule ja hoidsid me hingetule elava.“

Tänuürituse lõppu oli Tammar jätnud kahe kõige suurema ekipaži tänamise, kes peo võimalikuks tegid. Esmalt soovis ta tänada Raplamaa laulu- ja tantsupeo staapi: Heli Lints, Age Tekku, Kristel Lints, Marko Kreutz, Kärolin Lints, Silver Raud, Kertu Puur, Elari Hiis, Riho Pohla, Pille Ambur, Reena Rostin, Helemall Jaarmann ja Kadri Tammar.

Kõige viimasena tänas Tammar laulu- ja tantsupeo kõige fundamentaalsemat jõudu, laulu- ja tantsupeo sihtasutuse peret ja peo loomingulist toimkonda. “Kogu sellesuvised peo lugu oli lugu transformatsioonist. Nii nagu raud võtab tules uue kuju ja loodus muutub ja küpseb, kasvab ka inimene iga aastaringiga. Aitäh teile, et te aitasite tervel Eestimaal kasvada suuremaks ja sügavamaks,” sõnas Tammar neid tänades.

Kuid ka Tammarit taheti tänada, tegi ta siiski laulu- ja tantsupeo kuraatorina debüüdi ja sai sellega väga hästi hakkama. Elari Hiis sõnas teda tänades, et nii temas kui ka laulu- ja tantsupeo sihtasutuse meeskonnas näeb ta niideldat seestunud olekut, mis on positiivne ja edasiviiv jõud, ning just seepärast on nendega hea koostööd teha. „Alati ei saa kõik olla ideaalne, kuid endast saab anda parima,“ sõnas Tammar lõpetuseks.

Lugemissoovitus

Kaks luulekogu

Õie Paaslepp,
Rapla keskraamatukogu direktor

Piret Bristol viimases, käesoleva aasta algul ilmunud luulekogu „Muutmissõnad“ on peamiseks tegevuspaigaks tavapäraselt Tartu, kus autor meenutab 1990-ndate keskpaiga Tartu inimesi ja linnaolustikku ning võrdleb neid tänapäevaga. Luuletused on kirjutatud enamjaolt minavormis, autor justkui avab enda olemust ja muutumist ajas. Raamat on jagatud omakorda kolmeks peatükiks, milles jõutakse minevikupiltidest lootustandvasse tulevikku.

Piret Bristol peab ennast ise ja teda peetakse Tartu kirjanikuks. Samas on mitmes luuletuses kirjeldatud erinevaid mälu pilte, mis on seotud Raplaga.

Luulekogumik algab luuletusega „Rapla jaam“ ja raamatu viimasel lehel on kujundaja Mart Jagomägi joonistanud Rapla raudteejaamahoone, kus jaama kohal on jutumull: „Vaata! Ma olen muutunud!“

Piret Bristol tekstides võib Raplaga seotud mälestustes tunda mõningat raskemeelsust: /Mu elu siinkandis on väljalõigatav trauma/. Samas autori enda mineviku kaemused /Mu elu olulised sündmused on samuti uduga kaetud/ ei päädi ainult autori sünnilinnaga.

Raplal ärasõitu meenutab autor mõnuses positiivses võtmes kirjutatud luuletuses „Kasutusjuhend“, kus viimases salmis saame lugeda järgnevaid ridu: /selleks peab teadma, et ma olen siit pärit, selleks peab sõitma sama rongiga ära siit paigast/. Sümboolselt lahku autor Raplast luuletusega „Ümberehitatud lapsepõlvemajas“.

Piret Bristol üheksanda luulekogu tekstid on kirjutatud jätkuvalt talle omases stiilis. Iga luuletus vajab vähemalt kaks korda läbilugemist, et mõista. Pole abistavaid kirjavihmärke ja uus mõte algab justkui ei tea kust. Segased tunded vahelduvad positiivsetega. Vabavärsis kirjutatud tekst vajab aega. Mõnes luuletuses on autor kasutanud ka värsivormi. Tekstides leiab mitmeid filosoofilisi mõttekäike: /Elu sest elu on ainult ootus igaviku eesotsas/, /järv tõmbab end kaldast lahti ja kuhu minagi jään/ jne.

On omapärane ja mõtlema panev lugemiselamus.

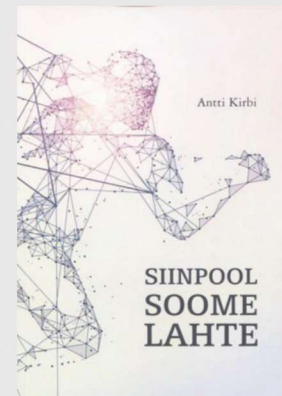
Raamatu „Muutmissõnad“ kirjastas Ilmamaa ja kujundas Mart Jagomägi. Kaane kujundus on silmatorkavalt kirev ja sobib imehästi tekstidega. Esikaanel on kasutatud Tanto Yeseni fotot tema kameeleonist. Luulekogu tagumise kaane siseküljel on joonistus parvlaevast Muhumaa, mille vanale nimele on rist peale tõmmatud ja uueks nimeks kirjutatud Piret. Laevuke hüüab jutumullis: „Mina ka!“

Piret Bristol võtab oma viimase luulekogu tekstid ise kokku luuletuses „Reaalsuse kokkukukkumine“, millest osa on välja toodud raamatu kireval tagakaanel: /ma ei ole enam selle linna kõige laialivalgavam isiksus... Mina ei. Olen hoopis teises linnas ja juba kõik üles leidnud. Minusse on täna rohkem investeeritud kui eile, olen pealaest jalatallani kaetud tulevikumaskeeringuga/.

* „Siinpool Soome lahte“

on Eesti mõistes ainulaadne luulekogu, milles sisalduvad luuletused ja epigrammid on pühendatud läbi aegade Eestile au ja kuulsust toonud spordisangaritele, alustades Georg Lurichist, Aleksander Abergist ja Georg Hackenschmidtist ning kõigist meie olümpia-võitjatest, lõpetades mitme maailma tippu kuuluva eestlasega, kelle parimad päevad on loodetavasti alles ees. Nii tutvustab raamatut Rahva Raamat.

Antti Kirbi „Siinpool Soome lahte“ võiks huvitada eelkõige spordisõpru. Luuletekst on kirjutatud tavapärase luulevormis ja on lihtne lugeda. Üheksakümnele spordisilmapaistvale naisele ja mehele on pühendatud luuletus ja raamatu lõpus on epigrammid veel veidi enam kui kahekümnele sportlasele. Luuletused on kirjutatud aastatel 1983-2017.

Piret Bristol
Muutmissõnad

Juristi nõuanne

Tööampsu tegija töötab töövõtulepingu, mitte töölepingu alusel

Lugeja küsib: Viimasel ajal on mitmed minu tuttavad teinud ühe- või mitmepäevaseid tööampse. Kuna see on minu jaoks uus, kuid tundub huvitava võimalusena lisaraha teenida, otsustasin ka proovida. Olen kuulnud, et sõlmitakse töövõtuleping. Ma ei ole varem selle lepingu alusel tööd teinud. Kas see erineb kuidagi töölepingust?

Vastab Meeli Miidla-Vanatalu, Tööinspektsiooni peadirektori asetäitja: Tööampsu tegemine eeldab, et teate valdkonnast midagi ehk lähete oma teadmiste ja oskustega kellelegi appi teenuse osutamise kokkuleppe raames. Mis omakorda tähendab, et teid ei pea enam keegi töö tegemiseks välja õpetama, vaid pakute ise konkreetset teenust (kuigi eraisikuna). Siit ka pakutava lepingu valik ehk töövõtuleping konkreetse tellimuse täitmiseks.

Kui töövõtulepingu puhul allub töö tegija tööandja juhtimisele ja kontrollile, siis töövõtulepingu puhul on töövõtja iseseisev tellimuse täitja. Ta teab täpselt, mis ülesannet tuleb täita, kuidas seda teha, tal peavad eelduslikult olema vajalikud töövahendid ja -riided ning ta peab suutma ka ise ette näha ja ennetada sellise töö tegemisega seotud ohtusid (ehk ta vastutab oma töökeskkonna eest ise).

Eestis kasutataksegi töö tegemiseks peamiselt kolme lepingu tüüpi – tööleping, töövõtuleping või käsundusleping. Nii töövõtu- kui ka käsunduslepingu puhul tuleb tähele panna, et neid lepinguid reguleerib võlaõigus-

seadus. Töövõtu- või käsundusleping sõlmitakse siis, kui isik osutab teenust vastavalt oma teadmiste ja pädevusele ehk teda võib võrrelda ettevõtjaga.

Teenuse osutajale ehk töövõtulepingu korral töövõtjale ei ole seadusega ette nähtud õigust põhi-, lapse-, õppe-, isa- ja muudele puhkustele nagu töölepingu alusel töötajale. Kokku lepatakse töö valmimise tähtsajaks ja tasu maksimise tingimustes. Üldjuhul lepatakse kokku konkreetse tasu suurus ehk kui ülesanne täidetud, siis makstakse ka raha. Samas kui töö teostamine peaks võtma kauem aega kui esialgselt planeeritud, ei tule võlaõigusseaduse kohaselt maksta ületunnitöötasu, või kui töö teostamine peaks sattuma riigipühale, ei tule vastupidiselt töövõtulepingu alusel töötamise maksta kahekordset töötasu.

Võlaõigusseaduse alusel teenuse osutamine annab inimesele suurema vabaduse. Samas ei ole tagatud samasugust kaitset nagu töövõtulepingu alusel töötamise korral. Töövõtja või käsundisaja peab mõistma, et ta on teenuse osutamisel nagu ettevõtja ehk tellija võrdne partner, kes vastutab ise enda eest.

Lisaks tasub üle vaadata muu võlaõigusliku kokkuleppe raames kehtivad ravikindlustuse põhimõtted: <http://www.haigekassa.ee/et/inimesele/kindlustus/tooandja-kindlustatud-0/>

Õigus ravikindlustusele on ühe või mitme võlaõigusliku lepingu alusel töö- või teenustasusid saavatel isikutel, kelle eest üks või mitu juriidilist isikut maksavad sotsiaalmaksu ühes kuus kokku vähemalt sotsiaalmaksu miinimumkohustuse ulatuses.

Kõrvitsast lilleanum

Ulvi Blande

Ilus värviline oktoober oma täies hiilguses hakkab vaikselt üle minema novembriks. Täna pakun välja idee, mida teha kõrvitsaga, kui ei ole soovi seda ära süüa. Kõrvits on väga dekoratiivne vilj. Neid leidub erinevas suuruses ja värvides.

Vaja läheb: kõrvitsat, nuga, akrüülvärvi, pintslit, endale meeldivaid lilli, mingit anumad lillede jaoks.

Tee nii: enne alustamist pese kõrvits. Esimesena lõika kõrvitsale "kaas", mis on sama suur kui lilleanuma läbimõõt. Kui oled kaane lahti löiganud, eemalda lusika abil kõrvitsa seest sisu ja seemned. Nüüd pane kõrvitsa sisse anum ja tee endale sobiv lilleseade.

Huvitavama variandi saab, kui kõrvits akrüülvärviga üle värvida. Kaunistamiseks võib kasutada paelu, metallikvärve, glitterpuru jms.

Fotod: Pinterest

Hinnavõrdlus

Stina Andok

Põhja-Itaaliast pärit kartuli-gnocchid ehk kartuliklimbid meenutavad oma olemuselt pastat. Esmapilgul lihtsa retsepti järgi ei ole aga sugugi nii lihtne häid gnocchisid valmistada. Kui aga retsepti järgimine õnnestub, on tulemuseks imeliselt õhulised ja pehmed kartulipallikesed.

Vaja läheb: 1 kg kartuleid, 2 muna, kuni 300 g nisujahu, soola.

Salveivõid: 25 g võid, 4-5 lehte värsket salveid, 1 sl riivsaiat, soola ja pipart.

Tee nii: Pese ja keeda koorega kartulid pehmeks. Väldi puruks keetmist. Seejärel kuivata kartuleid 100-120-kraadises ahjus. Koori ja riivi kartulid kuumalt peene riiviga või suru läbi pudrupressi, ära kasuta nuia.

Kartuli-gnocchid salveivõiga

	Kartul, lahtine, 1 kg	Kanamunad, M10, EGGO, 10 tk	Või, 82%, Epiim, 250 g	Nisujahu, T-405, Tartu Mill, 1 kg
Konsum	0,23	1,25	2,70	0,70
Maxima	0,26	1,23	2,85	0,59
Mini-Rimi	0,27	1,25	2,99	0,59
Selver	0,35	1,19	2,99	0,59
Meie Toidukaubad	0,39	1,19	-	0,55*/ 0,95
*Soodushind/ tavahind				

Hinnad on seisuga 24.10.17

Sega kartulimass muna ja minimaalse vajaliku jahukogusega ühtlaseks. Vormi leigest kartulimassist väikesed pallikesed ehk gnocchid ja hoi neid keetmiseni jahusel alusel ühe kihina. Nüüd pane gnocchid keevasse vette ja keeda kuni nende pinnale tõusmiseni. Samal ajal sulata pannil või, sega juurde riiv-

sai ja hakitud salveilehed. Kuumuta minut aega, maitsesta ja tõsta kõrvale. Kui gnocchid on valmis, tõsta need kurnlusika abil kuuma kastmega pannile, sega läbi ja serveeri kohe.

Retsept: www.nami-nami.ee

Rapla Talupoest leiab lahtiselt selliseid kartulisorte

nagu „Laura“, „Esmee“, „Ando“ ja „Arielle“ hinnaga 0,50 eurot kg, lisaks Kehtna Mõisa suuri kanamune hinnaga 0,22 eurot tk ja Linnu talu kuulsaid kollaseid kanamune hinnaga 0,18 eurot tk, 83% lahtist taluvõid hinnaga 11,80 eurot kg ja täistera nisujahu hinnaga 1,20 eurot kg

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 24.10. 2017

TÖÖPAKKUMISE NIMETUS

TÖÖKOHTI ASUKOHT

mehhanismijuht	1	Rapla maakond
välielektritööde abitöölaine	1	Rapla maakond
puusepp	2	Juuru alevik
kvaliteedijuht	1	Juuru alevik
Järvakandi päästekomando päästja seadistaja	1	Järvakandi alev
Järvakandi alev	1	Järvakandi alev
klaasivormimismasina operaator	3	Järvakandi alev
tootmistöölaine kvaliteediosakonda müüja (puhkuse asendaja)	1	Keava alevik
lastekaitsespetsialist	1	Kehtna alevik
tapamaja töölaine, lihunik	1	Kehtna-Nurme küla
majaelementide valmistaja	1	Hageri alevik
laotöötaja-tõstukijuht	1	Kohila alev
tehnik (mehhatroonik)	1	Kohila alev
transporditöölaine	1	Kohila alev
müüja	1	Kohila alev
müüja (puhkuse asendaja)	2	Kohila alev
tootmismasina operaator	1	Kohila alev
avalike suhete nõunik	1	Kohila alev
kalandritöötaja	1	Kohila alev

komplekteerija	1	Kohila alev
vanemteenindaja	1	Kohila alev
kokk	1	Kohila alev
viimistleja	1	Prillimäe alevik
automaatik	1	Salutaguse küla
töölaine	1	Urge küla
vahetuse vanema asetäitja	1	Märjamaa alev
koristaja	1	Märjamaa alev
klienditeenindaja	3	Märjamaa alev
hooldaja-koristaja	1	Tolli küla
kivitoõtleja	1	Kõrvetaguse küla
tootmistöölaine	6	Tamme küla
santehnik	1	Alu alevik
keevitaja	1	Alu alevik
tootmisosakonna juhataja	1	Kalevi küla
ostuspetsialist	1	Kalevi küla
tootearendaja	1	Kalevi küla
logistikajuht	1	Kalevi küla
tootmistöölaine	3	Purila küla
operaator	2	Purila küla

talutöölaine	1	Raka küla
õde	1	Rapla linn
hooldustöötaja	2	Rapla linn
toidujagaja	1	Rapla linn
santehnik	2	Rapla linn
siseviimistleja, paigaldaja	2	Rapla linn
rahvusvaheliste vedude autojuht	1	Rapla linn
laotöölaine	1	Rapla linn
klienditeenindaja	1	Rapla linn
müüja	1	Rapla linn
kokk-klienditeenindaja	1	Rapla linn
õmbleja	2	Rapla linn
autoremondilukksepp	1	Rapla linn
farmitöölaine	2	Sikeldi küla
tööstusseadmete mehaanik-lukksepp	2	Kivi-Vigala küla

www.tootukassa.ee

Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla. Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

 Eesti Töötukassa

Spordiveteranid selgitasid meistreid koroonas ja lauatennis

Stina Andok

Eelmisel laupäeval, 21. oktoobril toimusid Valtu spordimajas Rapla Spordiveteranide Koondise 2017. aasta meistrivõistlused koroonas ja lauatennis.

Tänavused paremad mängijad olid:

Koroonas N 35-54

1. Talvi Ainsar
2. Kait Kaeval

55+

1. Heljo Klaas
2. Ilse Mägi

M 50-69

1. Valter Viisut
2. Tarmo Lukk
3. Heiki Sassian

70+

1. Olav Ütsmüts
2. Ilmar Vainsalu
- 3.-4. Jaan Sulg ja Jaan Lepp

Lauatennis N 35-49

1. Kristi Kruusimaa
2. Talvi Ainsar

65+

1. Malle Viilmann
2. Toomas Hansar

M 35-49

1. Aavo Pollverk
2. Oleg Rappell

50-59

1. Aimir Laidma
2. Heiki Sassian
3. Tarmo Lukk

60-69

1. Valter Viisut
2. Arne Kruuse

70+

1. Mihkel Lasn
2. Jaan Lepp
3. Heiki Hansar
4. Jaan Sulg

Korvpallimuuseumi ehitus on alanud

Rapla korvpallikooli hoone juures algasid eelmisel nädalal suuremad ehitustööd. Reedel oli kopp maas ja liiklus kultuurikeskuse taga parklas ümber suunatud. See oli järgmine samm teel korvpallimuuseumi poole.

Katri Reinsalu

Raplasse Eesti esimese korvpallimuuseumi loomise idee on pärvinud paljude tähelepanu. Rapla elanikud pidasid just seda parimaks valla 2016. aasta kaasava eelarve ideede hulgast. Nii eraldati eelarvest muuseumi loomiseks 30 000 eurot. Kuid üksnes selle summa muuseumi üles ei ehitata.

Siiski on nüüdseks jõutud niikaugemale, et tööd majale juurdeehitise tegemiseks on alanud. Valmivad ruumid lähevadki ainult muuseumi alla. Lisaks saab korvpallikooli juurde ühe inventariruumi ning tualeti.

Praegu on eesmärgiks seatud töödega kolme kuu pärast lõpule jõuda. Korvpallikooli igapäevaelu ehitus ei sega, ehkki majja sisenemine ja sealt väljumine on ehituse tõttu märksa ebamugavam, ütles tegevjuht Jaak Karp. Sissekäik võimlasse on ümber tõstetud ja riietusruumidesse tuleb läbi saali minna.

Treeningud aga pooleli ei jää ja saali kasutatakse vanaviisi edasi. Korvpallikool jätkab oma tööd täies mahus. Samas

Rapla korvpallikooli hoone juures algasid eelmisel nädalal suuremad ehitustööd.

Foto: SIIM SOLMAN

on aga arvestatud asjaoluga, et ühel hetkel tuleb ilmselt töötajad mõneks ajaks majast välja kolida. Selleks on peetud läbirääkimisi kõrvalasuva kultuurikeskusega, kellel on valmisolek nad vastu võtta.

Juurdeehitise valmimine ei tähenda aga Karbi sõnul, et muuseum valmis saaks. Algses projektis oli terve korvpallikooli hoone muuseum. Edaspidi tuleks seega ka üle-

jäänud hoone renoveerimine käsile võtta. Täna on alustatud muuseumi esimese etapiga. Karp on aga kindel, et pooleli asi ei jää.

Korvpallimuuseumi eksponaatide suhtes on hakatud juba eeltööd tegema. Karp rääkis, et on suhelnud mitmete Eesti korvpallilegendidega ja tagasiside on positiivne. On tehtud juba mõned konkreetsed kokkulepped. Samuti on

palju eelläbirääkimisi peetud. Karp ütles, et usalduse tekkimiseks oli vaja ehitustöödega peale hakata. See on kindel signaal, et tegemist ei ole kõigest plaaniga, vaid sõnade taga on reaalsed teod. Ta usub, et koos seinte kerkimisega sünnivad eelkõikulepetest juba päris kokkulepped.

Reedel oli ehitustööde tõttu ajutiselt häiritud kultuurikeskuse taga asuva parkla

liiklus. Nimelt ei saanud autod väljuda parklast korvpallikooli kõrval asuva tee kaudu, vaid liiklus oli suunatud Pargi Resto eest. Öhtuks olid aga keelavad märgid maha võetud. Rapla valla maakorraldusspetsialist Hannes Milsaar ütles, et ülejäänud ehitustööde käigus ei ole plaanis liiklust kultuurikeskuse taguses parklas ümber suunata ja autoliiklus jätkub tavapärasel viisil.

Kohila kasvandik Kertu Laak on Euroopas tegija

Stina Andok

Eesti naiste võrkpallikoondise mängija Kertu Laak, kes kuulub Soome klubi Salo LP ridadesse, tegi 19. oktoobril Meistrite liiga teise ringi mängus võimsa esituse, millega tõi Bulgaaria klubi Plovdivi Maritza vastu oma naiskonna parimana 25 punkti (+15). Sellele vaatamata võitis Salo siiski vastu kaotuse 1:3 (18:25, 20:25, 25:23, 21:25).

Eesti Võrkpalli Liidu kodulehel olevas uudises on toodud väljavõtte intervjuust Salo naiskonna peatreeneri Tomi Lemminkäisega, kus ta kommenteerib eelmainitud mängu järgmiselt: "Mäng oli

Kertu Laak. Foto: SIIM SOLMAN

tasavägine kuni teise tehnilise vaheajani. Siis muutus meie rünnak pehmeks ja meil polnud kedagi, kes oleks palli

maha löönud. Peame olema paremad kaitsemängus ning servil. Eriti rahulolematu olen meie kaitse osas. Kolmanda geimi võitmine oli väga oluline, see näitas, et suudame sellest vastasest jagu saada. Võtame avamängust kaasa head asjad ning valmistume korduskohtumiseks. Tuleb mees pidada, et meie mängijad on enamjaolt väga noored." Korduskohtumine peetakse täna, 25. oktoobril Soomes.

19-aastane Kertu Laak on Kohila võrkpalliklubi kasvandik ning Kohila treeneri Ingrid Kanguri sõnul ei mängi hetkel keegi Raplamma kasvandikest nii kõrgel tasemel kui Laak.

Kohila VK/E-Service avas punktiarve

Kohila VK/E-Service mängis esimese viiegeimilise mängu.

Ingrid Kangur, Kohila võrkpalliklubi

Laupäeval kohtus Kohila RSU-ga. Algas oli väga paljulubav, kaks esimest geimi kulgesid peaaegu lõpuni Kohila juhtimisel, siis tegime mõned vead ja lasime kahjuks geimilõpud käest. Kolmandas geimis enam nii palju jõudu ei olnud ning võit läks lätlannadele. Suurim punktitooja oli meie 15-aastane pesamuna Anni-Ly Abel (17 punkti), teisel kohal siiani liberona mänginud Katleen

Kangur 10 punktiga.

Pühapäeval Jelgavaga mängul oli teine minek, kaks esimest geimivõitu süstisid indu, kolmas geim libises paraku käest, neljandas oli suur võimalus kohtumine 3:1 võita, kuid taas jäi puudu kogemustest. Tulid sisse liiga lihtsad vead olulistel hetkedel. Viiendas jäime taha, siis võtsime järele 10:11, kuid enam ei suutnud, kaotasime 2:3. Suurim punktitooja oli taas Anni-Ly Abel (23 punkti), talle järgnesid Katleen Kangur 12 ja Agnes Karm 11 punktiga.

Kaotustest hoolimata oli tegemist võitlusliku mänguga, mis pakkus väga palju rõõmu. Oma kasvandikud, kellega

koos Kohila võrkpalli alustasime, on Balti liigas teinud päris hea alguse. Võistkonda kuulusid kapten ja sidemängija Egle Püvi, Tartu SS kasvandik ja meie naiskonnas ka eelmisel hooajal mänginud Agnes Karm, teised kõik on Kohila enda kasvandikud: Katleen Kangur, Merike Errit, Hanna-Loore Öunpuu, Andra Aavik, Anni-Ly Abel, Pillerin Asperk.

Järgmine mäng toimub 1. novembril Kohilas, kui kohtume Eesti karikavõistluste veerandfinaalis AudentesSG/Noortekoondisega. Siis on tõenäoliselt ka koosseis täienenud ning mängupilt veelgi parem.

Hea meeskonna- ja võitlusvaim pöörasid Avis Utilitas Rapla kindlana tundunud kaotuse siiski võiduks.

Foto: SIIM SOLMAN

Avis Utilitas Rapla suutis suurest kaotusseisust võitjana välja tulla

Kolmapäeval, 18. oktoobril pidas Avis Utilitas Rapla tulise lahingu Pärnu Sadamaga. Mäng kulges justkui Ameerika mägedel ning pakkus pealtvaatajatele rohkelt närvikõdi, kuid lõpuks suutis Rapla meeskond oma paremuse siiski maksma panna ning mängu võita tulemusega 78:73.

Rapla Korvpallikool

Esimesed minutid olid Avis Utilitas Raplale väga paljulubavad, sest kiiresti õnnestus minna juhtima 11:0. Rõõmustada oli aga veel vara,

sest väga kiiresti hakkasid vastased järele tulema ning esimene veerandaeg lõppes viigiga 20:20. Pärnu Sadam jätkas samas tempos ka teisel veerandajal, kuid Rapla ei suutnud kuidagi sammu

pidada ning meeskond viskas kokku vaid 9 punkti. Vahe aina kasvas ning esimese poolaja lõpus oli tablool valus kaotusseis 29:47.

Teiseks poolajaks tegi Rapla meeskond olulised järeldused ja muudatused, mis töid nad taas mängu tagasi. Vastastel oli märgatavalt keerulisem mängida ning Rapla meeskond hakkas vaikselt oma rütmi tagasi saama. Olulise tähtsusega olid kindlasti meeskonna kapteni Indrek Kajupanga kolm tabavat kolmepunkti-viset. Veerandaja lõpuks oli

vahe vähenenud kaheksale punktile ning Rapla taga vaid 53:61. Viimane veerandaeg kulges küllaltki tasavägiselt, kuid viimastel minutitel suutis Avis Utilitas Rapla siiski oma sõna maksma panna ja lõppskooriks jäi 78:73. Rapla resultatiivseimad olid Nolan Cressler (24 p, 6 lp), Indrek Kajupank (19 p, 9 lp) ja Devonte Upson (14 p).

Pärnu Sadamaga kohtuti uuesti eile, teisipäeval Sadolini spordihoones, kus peeti Balti liiga selle hooaja esimene mäng.

Pille-Riin Reinaus võttis nii rakendispordi meistritiitli kui ka ERL-i karikasarja võidu

Hobumaailm.ee

Oktoobrikuu teisel nädalavahetusel toimus Põlvamaal Vinni talus suur rakendispordivõistlus, kus selgitati tänavune Eesti meister ja toimusid ERL-i rakendispordi karikasarja ning Eesti-Läti Balti karika viimased etapid.

Meistritiitli õnnelikuks omanikuks sai seekord Pille-Riin Reinaus, kes võitis ka üldkokkuvõttes ERL-i karikasarja.

Üherakendite Eesti meistrivõistlustel (keskmine tase)

startis 8 ekipaazi. Seekord tegi hobustele silmad ette Pille-Riin Reinausi (Märjamaa SK) juhitud poni Radar (gruum Priit Reinaus), kes läks juhtima juba koolisõidu järel, loovutas siis küll koonustes tehtud vigade tõttu liidrikoha Eve Haggile (Märjamaa), kuid taastas oma positsiooni pühapäevases maratonis, võttes tiitli tulemusega 104,57 mp.

Hõbemedali pälvis Urmas Saks (Liivimaa RK, gruum Kristi Kongo) hobusega Indekss (109,48) ning pronksi

Ülar Raudsepp (Liivimaa RK, gruum Kristina Lotamõis) Friidomiga (117,20).

Nii Saks kui ka Raudsepp pärast koolisõitu veel esikolmikusse ei mahtunud, kuid parandasid tulemust järkjärgult.

Eve Haggi, kes muide ainsana koonussõidust puhaste paberitega pääses ja omas tõelist võimalust meistriks tulla, lõpetas paraku maratonis tehtud eksimuse tõttu võistluse kokkuvõttes tiimikaaslase Signe Haggi järel

alles viiendana.

Siiski ei lahkunud Haggide perekond võistluselt tühjade kätega. ERL-i karikasarja viimasel etapil kogutud punktid töid Evele sarja Suure Karika arvestuses Pille-Riin Reinausi (25 p) järel teise (21 p) ja Signe kolmanda koha (11 p).

Väike Karikas sedapuhku ei meelitanud eriti palju osalejaid, kuigi karikad jagati siiski välja kahele tabelisse mahtunud kutsarile, kes olid Hanna Treikelder (Tallinna RSK) ja Riina Rõa (Vändra).

violante

THE SCANDINAVIAN WAY

Violante Mööbel OÜ on 2001. aastal alustanud pehme mööbli valmistamise tehas, kelle toodang eksporditakse klientidele Skandinaavias. Seoses tootmismahtude suurenemisega otsime tootmisüksusesse juurde

TOOTMISTÖÖLISI

Väljaõpe toimub kohapeal.

Palume oma CV saata aadressile info@violante.ee või postiaadressile Tamme küla, Raikküla vald, Rapla maakond.

Avaldusi ootame kuni 31. oktoobrini 2017
Kontakttelefon: 5343 1848 Väino Väljaots

Positiivse algusega positiivne lõpp!

Taavi Tüvist,
Raplamaa jalgpallikool

Lõppenud nädala laupäeval mängis Raplamaa JK esindusmeeskond oma II liiga debüüthooaja viimase kohtumise, kui võõrustas Kaerepere kunstmurustaadionil FC Otepää meeskonda.

Meeskond alustas oma esimest hooaega Eesti jalgpalli liigasüsteemi neljandal tasemel ehk II liigas varakevad. Kuupäev oli siis 19. märts ja väljaku ääres oli piisavalt lund, et pisem lumememm püsti panna. Ka siis oldi võõrustaja rollis, kui 1:0 tulemusega alistati Türi JK Ganvix. Etteruttavalt võib öelda, et ka viimane kohtumine lõppes positiivselt.

Kohtumine FC Otepääga algas kodumeeskonna survega ja 10. minutil löid talvepealinna mehed palli oma väravasse. Raplamaa meestel mäng sujus ja järgmine värav oli ootel. Oodata tuli 40. minutini, kui nurgalöögiolukorrast suunas palli oskuslikult peaga väravasse vanameister Priit Põldmaa.

Väravaid esimeseks poolajaks jagus veel, kui oma jala sai 44. mänguminutil valgeks Tanel Oeselg. Siim-Sten Palmi sooritatud kauglöökk maandus väravapostis,

millele Oeselg reageris esimesena ja palli väga kindlalt väravasse pöörutas. Minut hiljem teenisid külalised nurgalöögi, mis esmalt tabas meie väravaposti ja sealt tagasi põrganud palli suunas peaga väravasse Indrek Koser. See jäi ka viimaseks sündmuseks avapoolajal.

Teine poolaeg algas Raplamaa meeste positiivselt. Väikese vahega skooris kahel korral Siim-Sten Palm. Esmalt lõi Palm palli trahvikasti servalt väravanurka ja mängu 58. minutil sai hea söödu Olavi Andreselt värava ette, kus vastasel oli raskusi palli tabamisega ning Palm sai vabalt palli väravasse toimetada. Need väravad töid mängu teatud pingelanguse ja sellise skooriga ka mäng lõppes.

Raplamaa JK mängis koosseisus: Rando Pajus, Tenno Samuel, Priit Põldmaa, Alo Bärengrub (K), Hendrik Väli, Raigo Noode, Siim-Sten Palm, Ravel Toome, Oliver Andres, Tanel Oeselg, Olavi Andres. Vahetusest sekkusid Jesper Puusepp, Kristjan Nõulik, Joel Siniällik.

Seitse kuud väldanud hooajal peeti 26 kohtumist kodus-võõrsil printsiiibil. Võite kogunes 10, viike 4 ja kaotusi 12, mis andis tulemuseks 34 punkti ja neljateistkümne võistkonna arvestuses 8. koha. Meeskonna suurim väravakütt on Kristjan Nõulik 13 tabamusega. Kokkuvõttes on kõik positiivne.

Kinnistute ja kasvava metsa raieõiguse ostmine

Meelis Meigo
Tel: 534 31486
E-mail: meelis.meigo@karomets.ee

karomets.ee

KaroMets
Metsandust aastast 1994

28. oktoobril kella 11-13.30 Märjamaa rahvamajas **SOODNE LAOMÜÜK** Uued riided Soomest

Müügil nii lastele kui ka täiskasvanutele hooaja kaup: välis-, vabaaja-, spordiriided, joped, jalatsid, mütsid, kindad, seljakotid ja komplektid - jope+püksid (täiskasvanutele enamasti 39-44 €, lastele 24-36 € +kombed)

Müügil Soome kaubakettide ja spordikaupluste tooted

MAKSED SULARAHAS!

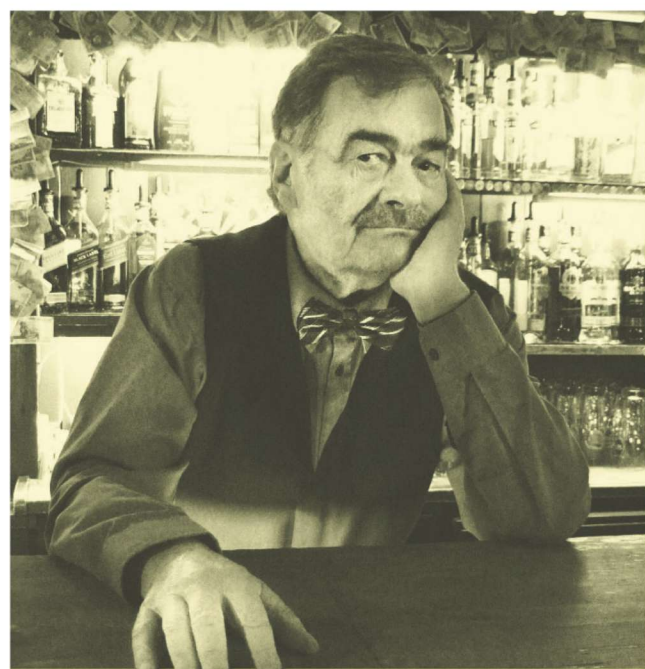
MK AUTOBUSS

KAUGBUSSILIIN NR 872 Rapla - Kohila - Tallinn **SÕIDUPLAAN**

Kehtib alates: 01.11.2017
Liiklus toimub: E, T, K, N, R

Liini teenindab: MK AUTOBUSS AS

I	II	III	Peatuse nimi	IV	V	VI
6.28	-	-	MAHLAMÄE	-	-	17.32
6.30	10.00	14.00	RAPLA BUSSIJAM	9.30	13.15	17.30
6.34	10.04	14.04	ARANKÜLA	9.26	13.11	17.26
6.36	10.06	14.06	HAGUDI KÜLA	9.24	13.09	17.24
6.37	10.07	14.07	HAGUDI	9.23	13.08	17.23
6.40	10.10	14.10	TÕNGI	9.20	13.05	17.20
6.43	10.13	14.13	KÄRNERI	9.17	13.02	17.17
6.44	10.14	14.14	LOHU JAAM	9.16	13.01	17.16
6.46	10.16	14.16	LOHU	9.14	12.59	17.14
6.49	10.19	14.19	TOHISOO	9.11	12.56	17.11
6.51s	10.21s	14.21s	KOHILA	9.09v	12.54v	17.09v
6.52v	10.22v	14.22v		9.08s	12.53s	17.08s
6.55	10.25	14.25	URGE	9.05	12.50	17.05
6.57	10.27	14.27	TRAKSI	9.03	12.48	17.03
6.58	10.28	14.28	TAGADI	9.02	12.47	17.02
7.02	10.32	14.32	KIISA TEE	8.58	12.43	16.58
7.04	10.34	14.34	TRAANI	8.56	12.41	16.56
7.05	10.35	14.35	LOKUTI	8.55	12.40	16.55
7.06	10.36	14.36	VETKA	8.54	12.39	16.54
7.09	10.39	14.39	SAKU TEE	8.51	12.36	16.51
7.10	10.40	14.40	SAUSTI	8.50	12.35	16.50
7.12	10.42	14.42	LUIGE	8.48	12.33	16.48
7.18	10.48	14.48	VILJANDI MNT	8.42	12.27	16.42
7.20	10.50	14.50	JÄRVE/VIRVE	8.40	12.25	16.40
7.30	11.00	15.00	TALLINNA BUSSIJAM	8.30	12.15	16.30

Mart Kivastik

GUNN, GUNN, VANA ...

VAADE ON TÄHTIS!

Lavastaja: Mart Kivastik / Kunstnik: Silver Vahre /
Osades: Tõnu Oja (EESTI DRAAMATEATER) ja Tiit Sukk (EESTI DRAAMATEATER)

6.11 kell 19.00 Rapla Kultuurikeskuses

Piletid müügil Piletimaailma ja Piletilevi müügipunktides

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14.
Tel 5818 8986
www.rauasets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru
territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

OÜ ESTEST PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee

MITMESUGUST

Kaani- ja kuputeraapia Raplas.
Kaaniid takistavad trombidete-
ket, normaliseerivad vererõh-
ku, alandavad vere kolesterooli-
taseme, suurendavad organismi
vastupanuvõimet. Kuputeraa-
pia parandab ainevahetus-
protsesse, siseorganite tööd
ja verevarustust, vähendab
lihaspingeid. Tel 5689 1193

Õigusteenuste Büroo

Eesti Puuetega Inimeste Koja partner
Sihtasutus Õigusteenuste Büroo (ÕTB)
korraldab teisipäeval, 31. oktoobril
TASUTA ÕIGUSABIPÄEVA
ERIVAJADUSEGA INIMESTELE

§ Juristilt saab küsida nõu peamiselt **elukondlike õigusmu-
rede** ehk eluaseme, pereasjade, tööprobleemide, toetuste,
võlgade jne kohta ning saada abi nende lahendamisel.

§ Kohtumine juristiga toimub **Rapla Maakonna Puuetega
Inimeste Kojas** aadressil **Kuusiku tee 5-6 Raplas** või
vajadusel veebisilla (Skype) vahendusel.

§ Nõustamisaja broneerimiseks **vajalik eelregistreerimine**
ÕTB telefonil 5385 0005 (või 601 5122).

Nõustamispäeva info ÕTB telefonil!
Olete lahkesti oodatud!

TÖÖPAKKUMISED

Pakume tööd CE-kat Scania
POOLHAAKE JUHILE

Eesti kohalikul veol.

Töö 5 päeva nädalas. Nõutav digikaart.

Töö asukoht Harjumaal.

Info tel 503 8913, laagri.sulev.transport@mail.ee

MEDITSIINIÕDE ja HOOLDAJA,
ootame Sind Hageri Hooldekodu
abivalmisse kollektiivi!

Lisainformatsioon hooldusjuht@gmail.com
või tel 5569 5618 Mariann Saar

Novembrist vajatakse Raplasse Lepiku tänavale
HOOLDAJAT 80 a memmele.
Hooldus oleks ööpäevaringne ja elada saaks samas.
Tasu 10 € päev. Tel 502 2774

TEENUS

OÜ KÜLMALINE

Soojuspumpade remont, müük
ja paigaldus, kodumasinat
ja söiduki kliimaseadmete
remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

Rehivahetus Rapla linnas Jürna
tn 2. Hinnad väga soodsad. Reh-
viahetuse aja saab broneerida
tel 5818 8986

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta.
Helista tel 5330 7447,
sivaauto2007@gmail.com

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Ohtlike puude langetamine. Tel
5663 2968 või 5340 2068

Eesti Elektrimootorid OÜ Raplas
remondib ja mähib elektrimoo-
toreid. Tel 5333 5313
www.eestielektrimootorid.ee

Pakume ekskavaator-laaduri
teenust. Teostame erinevaid
kaevetöid, pinnase- ja planeeri-
mistöid, septikute paigaldus. Info
ja tellimine tel 5669 9926

Vannitubade renoveerimine,
plaatimine, saunade ehitus. Tel
5341 9932

Siseviimistlus-remontitööd,
elektritööd. Tel 5855 6016

Ekskavaator-laaduri teenused.
Erinevad kaeve- ja pinnasetööd.
Tel 5378 5222
http://www.bestkop.ee

Reisijateveo teenus 19-kohalise
bussiga. Tel 5648 7766
vellobuss@gmail.com

Viljapuude ja marjapõõsaste
lõikus. Tel 489 6003 või
5666 1637 Eve

Viljapuude lõikus ja kujundamine.
Tel 5688 5527

SOVIB ÜÜRIDA

**1-2-toalise korteri Kehtnas,
Kaereperes või Raplas. KIIRE!**
Tel 5559 7874

ÄRA ANDA

klaaskasvuhoone klaasid maha
monteerides, kokku umbes 60
m². Tel 5697 4818

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikku toorest ja kuiva lepa-, kasepuud ning sangleppa 30, 33, 38, 50, 60, 70 cm (ka võrgus). Vedu al 5 rm. Tel 5373 7294

Rapla Kütteäris puidubriketti, pelleteid, kaminapuid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

Toores lehtpuu, hind al 30 €, metsakuivi okaspuu al 35 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 rm autoga, transport hinnas. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid nii lahtiselt kui ka võrkkotis. Müüme ka puidubriketti. Vedu. Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja kaminapuid, pelleteid ning puidubriketti alusel. Vedu tasuta. Tel 433 3130, 523 8503

kuivi küttepuid lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

ehituslikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja põrandalauda. Pikkused 3-6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

saunaahjusid, kaminaid, pliite. Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 505 9151, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väikehulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

korralikku toidukartulit. Toon ka ise kohale. Küsi julgelt infot tel 5850 1798

sõiduauto Nissan Note 1,4 2007.a, läbisõit 72 200 km. Tel 520 7556

Sügav kaastunne
Tiiu Allkivile kalli
ÕE
kaotuse puhul.
Saima, Ulve, Laine,
Arvi, Jaan ja
Ants ans Sicana päevilt

Mälestame kunagist töökaaslast Järvakandi söökla päevilt ja avaldame südamlikku kaastunnet poegadele perekondadega armsa ema ja vanaema

OLGA RÄTTELI

kaotuse puhul.

*Me oleme tulnud ja olnud
ja läheme taas
ning just nagu mälestus
olnust
me jäljed on maas...*

Südamlük kaastunne
Häldile perega
kalli isa ja vanaisa

MIHKEL LIBA

kaotuse puhul.

Klassikaaslased
Rapla Keskkooli päevilt

Sügav kaastunne
lähedastele
MIHKEL LIBA
kaotuse puhul.
Mälestavad sügavas
leinas Arvi ja Mare

Mälestame

AVO PALMI.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Külarahvas

Südamlük kaastunne
Anne-Ly Palmile isa
AAVO PALMI
kaotuse puhul.

Kolleeigid
Eesti Raamatupidajate
Kogust

Mälestame kauaaegset
naabrit

MIHKEL LIBA.

Avaldame kaastunnet
abikaasale, lastele ja
lastelastele.
Perekonnad Aun, Põlma
ja Annika perega

*Puud langetavad lehti,
sügislilled on pisarais...*

Meie südamlük tänu
Rapla haigla
õendusosakonna
töötajatele, õpetaja
Mihkel Kukele
ja kõigile teile,
head inimesed,
kes toetasite ning olite
oma südames meiega
kalli

PEETER SARRI

ärasaatmisel.

Leinav perekond

*Su kodu on nüüd seal,
kus Linnutee.
See helendav rada,
see tähine tee...*

Kallis Maie ja laste
pered!
Südamlük kaastunne

MIHKEL LIBA

lahkumise puhul.

Eha ja Pille perelega

Südamlük kaastunne
Kuldarile ja Ermole isa
MIHKEL LIBA
surma puhul.

Jüri, Veiko,
Vahur perelega

Avaldame kaastunnet
omastele ja lähedastele
armsa naabrimehe
PEETER SARRI
surma puhul.

Ülle perega

Mälestame head
töökaaslast ja sõpra

MIHKEL LIBA

ning avaldame siirast
kaastunnet lähedastele.

Aivar, Taivo, Fjodor,
Aleksander, Aivar,
Peeter, Urmas, Jüri,
Aimar, Erki ja Sulev

Südamlük kaastunne
Margitile lastega kalli

PEETER SARRI

surma puhul.

Mäletades ja mälestades
head naabrit
perekond Tunnel

Südamlük kaastunne
Margitile abikaasa
PEETER SARRI
kaotuse puhul.

Juuru Eduard Vilde
Kooli koolipere

*On elu lühike, on elu
vaid viiv,
kesk mäiseid askeldusi
tõuseb ül
ja luba küsimata
askeldaja viib...*

Südamlük kaastunne
Margitile ja lastele

PEETER SARRI

kaotuse puhul.

Rapla Erilasteaia
Päsupesa töötajad

Südamlük kaastunne
Margitile perega
abikaasa, isa ja vanaisa
PEETER SARRI
surma puhul.

Helgi laste ja lastelastega

*Aeg annab kõik
ja kõik ta võtab ka...*

Kaunid mälestused
jäävad alati sinuga!
Kallis Margit!
Mõtetes oleme sinuga,
kui saadad igavikuteele
kalli abikaasa

PEETER SARRI.

Meie siiras kaastunne sulle
ja sinu lastele perelega.

Endised Tungaltera lauljad

Sügav kaastunne
Margitile ning Janale ja
Pellele perelega kalli
PEETER SARRI
surma puhul.

Ermid

Südamlük kaastunne
Margitile perega ja
Andrussele kalli abikaasa,
isa ja venna

PEETER SARRI

kaotuse puhul.

Mälestavad Vahur perega
ja Asta

Südamlük kaastunne
Margitile lastega

PEETER SARRI

kaotuse puhul.

Maiu ja Janek

Avaldame kaastunnet
Terje Palmile

EMA

kaotuse puhul.

Violante Mööbel OÜ

*Ei tulek ega minek
pole meie endi teha,
vaid see,
mis sinna vahele jääb
on elavate mäletada...*

Kallis Margit!
Tunneme kaasa kalli

ABIKAASA

surma puhul.

Raikküla Kooli pere

*Puud langetavad lehti,
sügislilled on pisarais...*

Mälestame

PEETER SARRIT

ning tunneme südamest
kaasa Margitile perega.

Tõntsonid

Südamlük kaastunne
Andrussele perega kalli

PEETER SARRI

kaotuse puhul.

Naabrid Kaljuvee, Pärn,
Tõntson, Ründal ja
Kivi Metsapargist

Avaldame kaastunnet
Häldile ja perele
kalli isa ja vanaisa

MIHKEL LIBA

kaotuse puhul.

Klassikaaslased Valtu
kooli päevilt

Mälestame head naabrit

PEETER SARRIT

ja avaldame kaastunnet
Margitile lähedastega.
Üleaedset Võsa 17

*Andes ja võttes
kulgeb elu...*

Siiras kaastunne, Margit!
Sinu isetegijad ja sõbrad
Valtu seltsimajast

*Jäävad teod, jäävad mõtted,
jääb naeratus ja häälekõla
ning armastus,
mis surmast tugevam...*

Siiras kaastunne Janale perega
armsa isa

PEETER SARRI

kaotuse puhul.

Kaia, Kristi, Ede, Mariliis

Notaribüroode avatud uste päev

1. novembril kell 14-17 on kõik huvilised oodatud notaribüroodesse.

Kui sul on küsimusi kinnisvara, abieluvarasuhete, ettevõtluse või pärimise teemadel, astu julgelt uksest sisse. Nõustamine on TASUTA.

Rapla notarite kontaktid:

Kille Piibur, Jõe 16a, Rapla. Tel 489 2700
kille.piibur@notar.ee

Raul Joamets, Tallinna mnt 12, Rapla. Tel 489 4071
raul.joamets@notar.ee

Kõigi Eesti notaribüroode asukohad ja kontaktid leiab siit:
<https://www.notar.ee/kontaktid>

*Tähtsate otsuste tegemisel
ei ole müütidel ja emotsioonidel kohta.*

**oktoobris
PVC aknad
PARIMA
hinnaga!**

Rapla Viljandi mnt.19

Amves Tel 489 7306
www.amves.ee, info@amves.ee

OÜ W-Glass on aastast 2002 pidevalt arenev klientidele täiustatud pakkuva lehtklaasi töötlemise ja turvaklaasi tootmisega tegelev ettevõte.

Otsime oma meeskonda

Abitöölisi – seadme operaatorit

Töö kirjeldus:

- * operaatori abistamine tööpingil,
- * tellimuste tähtaegne täitmine ja kvaliteetse toodangu valmistamine,
- * oma töökeskkonna heakorra ja puhtuse eest hoolitsemine.

Nõudmised kandidaadile:

- * oskus ja tahe töötada meeskonnas,
- * võime hinnata toote kvaliteeti,
- * arenemissoov,
- * kasuks tuleb eelnev töökogemus CNC pinkidega ning varasem tootmisettevõttes (tootmises) töötamise kogemus.

Ettevõtte pakub:

- * võimalust areneda abitöölisest operaatoriks,
- * kohapealset koolitust ja väljaõpet,
- * isiklikust panusest sõltuvat konkurentsivõimelist töötasu,
- * vahetustega tööd,
- * abistame elamispinna otsimisel.

Asukoht: Tallinn

Töö tüüp: täistööaeg (töö on vahetustega)

Brutopalk: alates 700 kuni 2000 eurot kuus

Kontaktisik: Andrei Luige, tel. 528 3850,
e-mail andrei@w-glass.eu

PRIIIMO METS

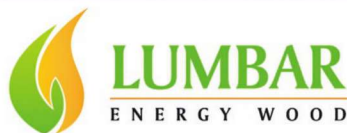
OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveo teenust.
- kase küttepindu ja kase kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

www.lumbar.ee
Reigo Madi, reigo@lumbar.ee
Tel 53 420 379

Ostame:

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

**TEIE
LEPIKULE
PARIM
HIND!**

- ▶ Rehvitööd
- ▶ Rehvide, velgede müük, paigaldus
- ▶ Velgede sirgendus ja alumiiniumkeevitus
- ▶ Rehvi hotell

Tel. 509 0243, 453 3327 • Võsa tn. 43 Raplas
E-R 8.30-18, L, P kokkuleppel

Metsakinnistute ja raide ost
(sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud).
Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

Raplamaa tootjate kauplus
Tallinna mnt-23
E-R kella 10-17 ja L kella 10-14
Tel 5788 0357,
e-post: raplamaatoode@gmail.com
Koduleht: www.raplamaatoode.ee

Eelista Raplamaist!

Tšellokvartett C-Jam & Tartu laulupoiss Mikk Kaasik

Jaevatrepp

Jumalikud jõulukontserdid

25. detsembril kell 19
Rapla Maarja-Magdaleena kirikus

PILETID EELMÜÜGIS PILETILEVIS JA PILETIMAAILMAS.
INFO 505 9625 WWW.KONTSERTKORRALDUS.EE

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja võsa-raiejäätmeid.

Metsä

Tel: 5148238, 5038777
e-mail: eesiti@metsagroup.com

Metsä Forest Eesti AS

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm, ka võrkkotis).
Müüme ka PUIDUBRIKETTI.

Hinnad soodsad!
Tel 516 6305

AllikaGrupp

- Ostame METSAKINNISTUID, ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

OÜ Metsagrupp Ltd.

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraiutud kinnistuid

OÜ LANDEKER

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

Tre Raadio

Raplamaa Hommik!

Kohalikud uudised, ilm horoskoop, värsked ajalehed ja palju muud põnevat!

Igal tööpäeval
7:30 - 10:00

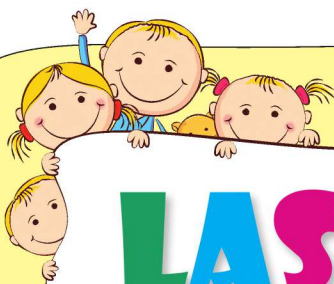
Raplamaal
91,3 MHz
www.treeradio.ee

KAAVA TEHTUD KAUNIKENE

Word search grid with clues in Estonian. Clues include: LAURIMAA KAUR, KEILA..., NBI VASTUS, ...SAEVESKI (pildil oleva ehitise valmistaja), ...KIRI, ...VAHEND (näiteks buss), ...LIINI-BUSS, ANU PÕRISEV HELI, VALTER ATS ORAV, APETITSE KORPUSEGA, PISI-SÜVEND, MARGUS SEE, ILMA MILLETA OLED BUSSI-JÄNES, ILMATAADI VIMKA (bussipaviljon pakub selle eest varju), HEL... BUSSI ALTERNATIIV, KODUNE KOLLEKTIV, IRIDIUM RÕHUTATUD MEDITEE-RIMIS-MANTRA, TULEASE ... HIMMA, KUPATATI (MINEMA), NELE ...TRILLA (edev), VASTUS KÕPUTUSELE, ...HEA (saksa k) SAKSA TEMAKE NEMAD, LAHUTATUD KAASA ISA, REET SAAR, ...VALLAVANEM (in+n), ILLE METS ...BUSS, ...LÖRRI, BEEBI, URMAS ÄRN, KALEVIPOJA NÕUNIK, LUTSU TEGELANE (talun+in), VENE TELE-VISIOON, LEO ÕUN, OKTOOBER, TARTU OSA, LIINA UDU, SIINUS, ...SALLER LEILI, ...BUSS MITTE SEE, PIDULIKUL AVAMISEL LÄBI-LÕIGATU MOES, ...SISU AVAMINE KIRJANIK (in+n), EHITS PILDIL, NIISKE ÕUELOOR, BUSSI-TÜÜP, MAI SOE, ANNE-MARI, LIIMES, ... LINNA, HEAMEEL (nt bussipaviljonist), ...-HOP, SKOORIMISE ALGUS, TEMAATILINE SOHVER, ALO VEE, JÄLITAV SAATJA, AAVO, EBAÜLAL ORAV IVAN, JÜRI, ...S

Koostas: Aivi Meister

*21. oktoobril avati pidulikult Nõmme küla bussiootepaviljon (loe lähemalt uudisterubriigist)

LASTELE

AUHINNAKS

VASTUS VÄRVILISTES RUUTUDES.

Color-coded crossword grid with yellow squares for answers.

TONT, LASTE HIRM

RIIETUSESE KÖÖGIS

MITTE RUMAL

KOHT, KUS ESINETAKSE

VÄIKE VEEKOGU

TAIMEDEST PUHMAS

JOOGINÕU

- ÕIGESTI VASTASID:
 ROLAND KLAAS
 GEORG LAURI
 STEN ERIK TREIER
 ALEX VALNER
 ROBERT SALMISTE
 TRIINE TOMINGAS
 ANDREAS LIIMANN
 BERIT LIIMANN
 KÄROLIIS HIETAM
 KERLI HIETAM
 MAILIS RAIDMA
 HELINA BAKAJEV
 MARGO PULVER
 KAROL KEELMANN
 RENNO KEELMANN
 TAAVI MIKKOLT
 RAUL PATA
 LIISA PATA
 ROBIN KAIS
 STEN ERIK EHALA

RAHAKASSA VÕITIS RAUL PATA
 EELMISE MÕISTATUSE VASTUS OLI „SIPA PÄRN“

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja Hille Karmi raamatu „Helgi Sallo“.

Saada ristsõna vastus hiljemalt 30. oktoobriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511. NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused. Auhinna saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

18. oktoobril ilmunud suure ristsõna vastus on „DEUTSCHLAND, DEUTSCHLAND ÜBER ALLES“ Rein Taagepera raamatu „Mare ja mina“ võitis RAUL RÄHNI

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

 Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

 NIMI

„Kaadri“ viimased kaadrid

Rapla Vesiroosi gümnaasiumi filmifestivali korraldamise traditsioon sai eelmisel laupäeval, 21. oktoobril väärika lõpu ning kuigi osalejate hulgas oli ka veterane, võitis nii žüriiliikmete kui ka publiku südame põhikoolinoorte loodud sügava sõnumiga film.

Stina Andok

Järjekorras kaheteistkümnendal „Kaadri“ osales kokku kaheksateist meeskonda, kelle hulgas oli nii 12-13-aastaseid põhikoolinoori, gümnaasie kui ka festivaliveterane. Nii näiteks osalesid tänavusel üritusel RVG põlised filmifestivali osalised, vilistlased Jürgen Volmer ja Hannes Saard. Samuti ammusid „Kaadri“ osalejad ja praegused kooli vilistlased Sander Saard ja Ergo Pajuväli täitsid tänavu õhtujuhi rolli.

Enne kaamerate kättevõtmist oli igal noorel võimalus osaleda koolitusel, kus selgitati stsenaariumi koostamise ja filmi kokkupanemise põhitõdesid. Seejärel oli igal meeskonnal aega üks ööpäev, et luua oma ainulaadne teos. Kui filmid esitatud, vaatas žürii need läbi ning valis nende hulgas kuldse tosinat,

Filmifestivali ajalugu seinal.

Fotod: SIIM SOLMAN

mida näidati ka laiemale publikule. Sel korral moodustasid žürii Valter Uusberg ja RVG vilistlased Liisi Mölder, Madis Reimund, Piia Kuusmann ja Jaak Vaabel.

Osalistele ajaliselt ja temaatiliselt piiranguid ei seatud, kuid RVG õpilasesinduse presiden-

di Carol Liaksi sõnul kujunes filmide läbivaks teemaks see, kuidas jõuda viimasele „Kaadri“ või muul moel huvastijätt festivaliga. Liaksi üllatas, et kui eelnevatel aastatel on publiku lemmikuks valitud reeglina n-õ professionaalide ehk veteranvõistlejate loodud

filmid, siis sel aastal tulid võitjaks põhikoolinoored. Nende loodud filmi sügavmõtteline ja tõsine teema, et noored ei räägi oma probleemidest, olisee, mis võitis kõigi südamed. Laupäeval, kui oli võimalus noorte loodud filmidega tutvust teha, näidati ka õhtu-

juhtide filmitud kaadritaguseid stseene filmide loomise protsessist ning intervjueriti filmide autoreid.

Autasustamine oli korraldatud sel aastal pisut teisiti. Moodustati kolm alagrüüpi: põhikool, gümnaasium ja vilistlased.

Lisaks jagati auhindu publiku lemmikule, parimatele mees- ja naisosatäitjatele jne. Õpilasesinduse korraldatud üritus kulges sel aastal Liaksi sõnul väga sujuvalt ja ilma tehniliste viperusteta. „Võiks öelda, et oli ideaalne,“ ütleb ta.

Kaader filmist "Ekslejad".

Filmi "Hasta Luego Perra" tutvustavad (vasakult): Getter Kala, Kaisa Ülviste ja Hedvika Hermann. Paremal õhtujuht Ergo Pajuväli.

„Kaader 2017“ tulemused:

Grand Prix vilistlased – „Raha eest vikerkaart ei osta“ (Gerth-Genneth Habo, Martin Lapin, Geir Stint, Hans-Martty Gold, Merit Sillaots, Kenn Rull)

Grand Prix gümnaasium – „Elu keerdkäigud 2“ (Maris Adoma, Helena Jaaksoo, Diana Jääger, Kristin Kilter)

Grand Prix põhikool – „Teip“ (Joosep Ringmäe, Tuudur Tilk, Martin Tilk, Kevin Kaarel Prazeres Rita, Taniel Alumets)

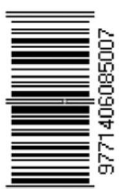
Parim naisnäitleja – peategelane filmis „Sorry“

Parim meesnäitleja – saatejuht filmis „Läänerindel muutusega“

Parim idee – „S.Õ.L.T.L.A.S.E.D“

Publiku lemmik – „Teip“

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260 Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee, kodulehekül: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244) **Ajakirjanikud:** Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Katri Reinsalu (489 2246), Helerin Värönen (489 2132), Haldi Ellam
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundaja: Ulvi Blande (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). **Reklaamijuht:** Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetuse võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.
Väljaandja: OÜ Nädaline. **Trükk AS Printall.** Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363